

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
RESPUBLIKA O‘RTA TIBBIYOT VA FARMATSEVTIKA XODIMLARI
MALAKASINI OSHIRISH VA ULARNI IXTISOSLASHTIRISH
MARKAZI ANDIJON FILIALI**

“Tasdiqlayman”

Respublika o‘rta tibbiyot va
farmatsevtika xodimlari malakasini
oshirish va ularni ixtisoslashtirish
Markazi Andijon filiali direktori
G.A.Turaxodjaeva
01 2026 y.

Bilimlar sohasi: Sog‘liqni saqlash

**“SANITARIYA EPIDEMIOLOGIYA OSOYISHTALIK VA JAMOAT
SALOMATLIGI QO‘MITASI VRACH YORDAMCHISI”
malaka oshirish sikli**

**ISHCHI O‘QUV DASTURI
(o‘qish hajmi – 144 kredit)**

Andijon – 2026 yil

Tuzuvchilar:

M.B. Asqarova

Respublika o'rtta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Andijon Filiali o'qituvchisi

G. Qurbonova

Andijon viloyati Sanitariya osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasi Parazitologiya bo'limi va laboratoriya bo'limi mudiri

Taqrizchilar:

I.Sotvoldiyev

Sanitariya epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasi Andijon viloyat boshqarmasi o'rinbosari

F.Imomov

Sanitariya epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasi Andijon viloyat boshqarmasi Epidemiologiya bo'limi mudiri

Ishchi o'quv dasturi Respublika o'rtta tibbiyot va farmatsevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Andijon filialining Uslubiy kengashida ko'rib chiqildi va tasdiqlashga tavsiya etildi

« 6 » yanvar 20.26.y. bayonnoma № 1

Uslubiy bo'lim boshligi: -G.I. Sodiqova

Ishchi o'quv dasturi Respublika o'rtta tibbiyot va farmatsevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Andijon filialining Pedagogik kengashida ko'rib chiqildi va tasdiqlandi

« 7 » yanvar 20.26.y. bayonnoma № 1

Pedagogik kengash raisi: G.A.Turaxodjaeva

1.Kirish

O‘zbekiston Respublikasida o‘rta tibbiyot xodimlarini tayyorlash, malakasini oshirish, tibbiyot muassasalarida laborantlik ishini xalqaro andozalarga mos tarzda tashkil etish borasida zamonaviy tizim yaratilgan. Mazkur o‘quv dasturi O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi “Tibbiyot va farmasevtika ta’limi va ilm-fan tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4310-son va 2020 yil 7 apreldagi “Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ 4666-sonli qarorlari, O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli “Tibbiy-sanitariya va farmasevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish bo‘yicha me‘yoriy hujjatlarni yanada takomillashtirish to‘g‘risidagi” buyrug‘i, Uzbekiston Respublikasining 26.08.2015 yildagi “Aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi haqidagi” Qonuni, O‘zbekiston Respublikasi Sogliqni saqlash vazirligining 2024 yil 28 oktabr 333-sonli “O‘rta tibbiyot va farmasevtika xodimlarining malakasini oshirish va qayta tayyorlashga qo‘yiladigan Davlat talablari” ijrosini ta‘minlash maqsadida ishlab chiqilgan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 27 iyuldagi “O‘zbekiston Respublikasi Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati faoliyatini tashkil qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ 4790-sonli qarorlari ijrosini ta‘minlash doirasida yaratilgan.

Dasturda o‘quv fanining mazmuni, uni o‘zlashtirish shakli va usullari mujassamlashtirilgan. O‘quv dastur mazmunida nazariy bilimlarni amaliy ko‘nikmalar orqali mustahkamlash va chuqur bilimlarni egallash alohida e‘tiborga olingan.

O‘quv dastur “SEOJSQ vrach yordamchisi” yo‘nalishining namunaviy o‘quv rejasi asosida tayyorlangan bo‘lib, hamshiralarning 144 kredit malaka oshirishlari uchun mo‘ljallangan. Dasturda fanlar modullarga ajratilgan bo‘lib, kasbiy rivojlanish moduli fanlari hamda mutaxassislik fanlar bo‘yicha ta’lim olayotganlarning har tomonlama kasbiy, ma‘naviy va siyosiy dunyoqarashlarini kengaytirishga qaratilgan yangiliklar, shuningdek, sog‘liqni saqlash tizimidagi islohatlar, tibbiyot sohasining ilm–fani va amaliyotining rivojlanishi tendensiyalari va yutuqlari, yangi texnika va texnologiyalari to‘g‘risida ma‘lumotlar kiritilib, tibbiy ta‘limda uzluksizligi va uzviyligini, fanlar va bo‘limlarni ketma-ketligini ta‘minlangan holda tinglovchilarni mustaqil ishlashga va fikrlashga qaratilgan o‘quv materiallarini qamrab olgan.

1.1.Maqsad:

O‘qish natijasida “SEOJSQ vrach yordamchisi” bo‘yicha hamshiralarning mavjud kompetensiyalarni takomillashtirish va kasbiy faoliyat uchun zarur yangi kompetensiyalarni egallash va mavjud malaka doirasida ularning kasbiy darajasini oshirish. SEOJSQ vrach yordamchilarining har tomonlama yetuk, yetarli bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishlariga erishish, ular faoliyatini yanada takomillashtirish, ish faoliyati doirasida profilaktik va davolash-diagnostik muolajalarni o‘z vaqtida va sifatli amalga oshira olish, normativ-huquqiy hujjatlar bilan ishlash, aholi o‘rtasida salomatlik ko‘rsatkichlarini yanada oshirish, yangi nazariy bilimlarni amaliy ko‘nikmalar orqali mustahkamlash va chuqur bilimlarni egallashga qaratilgan.

1.2. Vazifalar:

- Umumiy malaka oshirish o‘quv jarayonini modulli tibbiy ta’lim tamoyili bo‘yicha, zamonaviy, innovatsion, isbotlangan tibbiyotga asoslangan xalqaro ilmiy-amaliy ma‘lumotlarni davlat talablariga mos holda tuzilgan o‘quv dasturi bo‘yicha tizimli

tashkillashtirish va davolash profilaktika muassasalarida ko'rsatiladigan profilaktik, tashxislash va davolash uchun kerakli amaliy ko'nikmalarni mustaqil qo'llashga tayyorgarlikni shakllantirish;

- sog'liqni saqlash tizimidagi islohatlar va me'yoriy hujjatlarni ish faoliyatida qo'llay olishga o'rgatish;
- etika va deontologiyaning zamonaviy jihatlari bilan tanishtirish;
- aholining sanitariya-epidemiologik osoyishta yashash va mehnat qilish muhitini yaratishda vrach yordamchilarining faoliyati;
- O'zbekiston Respublikasi Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasining hozirgi davrdagi o'rni,oldiga qo'yilgan vazifalari,maqsadlari, ularning tuzilishidagi yangiliklar bilan tanishtirish;
- zamonaviy klinik protokollar va standartlar bilan tanishtirib, ular asosida ishlash ko'nikmalarini yangilash va mukammallashtirish;
- tashqi muhit omillarini (kimyoviy, fizikaviy, biologik, psixogen va ijtimoiy) inson salomatligiga salbiy ta'siri va keltirib chiqaradigan kasalliklarini oldini olish, mehnat qilish qobiliyatini oshirish va umrini uzaytirishga qaratilgan chora-tadbirlarni o'rgatish;
- ichimlik suvi, ovqat mahsulotlari, atmosfera havosi hamda tuproqni ifloslantiruvchi omillarni tahlil qilish usullarini hozirgi zamon texnikasi va zamon talablari darajasida o'rgatish;
- aholi o'rtasida yuqumli kasalliklarni oldini olish chora-tadbirlarini uyushtirishni o'rgatish;
- shifoxona ichi infeksiyalarini oldini olishdagi yangiliklar bilan tanishtirish;
- zamonaviy sterilizatsiya va dezinfeksiya konsepsiyasi, usullari, vazifalari borasidagi bilim va ko'nikmalarini yangilash;
- favqulotda vaziyatlar, kechiktirib bo'lmaydigan holatlarini tahlil qila olish va kechiktirib bo'lmaydigan yordamni ko'rsatish qobiliyatini yangilash.

1.3. Ta'lim oluvchilar toifasi (kontingenti):

Ishchi o'quv dasturi sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasida faoliyat olib borayotgan vrach yordamchilarining malakaviy tavsifnomasi va lavozim yo'riqnomalariga muvofiq, mutaxassisligini tasdiqlovchi hujjati bo'lgan o'rta tibbiyot xodimlari uchun mo'ljallangan.

1.4. Ishchi o'quv dasturni o'zlashtira olish uchun zarur bo'lgan tinglovchi kompetensiyasi:

- tibbiy etika va deontologiyani amalda qo'llay oladigan, notiqlik san'atining asoslarini tushungan yetuk mutaxassis bo'lishi;
- SEOJSQ xodimining huquqiy me'yorlarini, bemor huquqlari, roziligi, rad etishi, aholini yoshiga nisbatan hususiyatlarini bilishi;
- tibbiyot psixologiyasi va shaxslararo muloqot ko'nikmalarini amalga oshirish;
- Sanepidkum xodimi huquqiy mas'uliyatlari-natijalarni sir saqlash va tarqatmaslik;
- Sanepidqo'm vrach yordamchisi ishini tashkil etishdagi amaldagi me'eriyl hujjatlarni o'rganish va tibbiy hujjatlarni yuritishni bilish;
- sanitariya -gigiena, epidemiolgiya haqidagi bilimlarga ega bo'lish;
- tashqi muhit omillarining, ekologik muvozanat buzilishining inson sog'ligiga ta'sirini bilishi va ish jaraenida urganishi;
- atrof-muhitni ifloslantiruvchi manbalar haqida ma'lumotga ega bo'lish va uni ta'sirini yo'q qilish tadbirlarini amalga oshirishi;

- somatik va yuqumli kasalliklarni oldini olish chora-tadbirlarini, kasallik uchog'idagi vazifa va majburiyatlari haqida ma'lumotga ega bo'lish;
- shaxsiy va jamoa gigienasining ahamiyatini bilishi va aholi o'rtasida tushuntirish ishlarini olib bora olishi;
- mehnatni muhofaza qilish bo'yicha gigienik normativlarni bilish;
- epidemiolog vrach yordamchilarining epid nazorat bo'yicha olib boradigan ishlari va ularning ahamiyati mohiyatini bilishi;
- yuqumli kasalliklar bilan og'riqan bemorlar uchun me'yoriy tibbiy xujjatlarni to'ldirishni;
- dezinfeksiya haqida tushuncha, asosiy vazifalarini bilishi;
- o'z kasbiy salohiyati doirasida sanitar oqartuv, sanitar-gigienik, profilaktik, diagnostik va reanimatsion tadbirlarni, vrach ko'rsatmalarini amalga oshirish;
- shoshilinch holatlarda shifokorgacha tez tibbiy yordam choralari amalga oshirish;
- mutaxassisligi bo'yicha chuqur va yangilangan to'liq nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lgan, uzluksiz o'z malakasini oshirishga tayyor bo'lgan, o'zgaruvchan sharoitlarga tez moslasha oladigan, etika va deontologiya asoslarni bilish va rioya qilish.

1.5. Dasturning dolzarbligi:

O'quv dasturining dolzarbligi amaliy tibbiy yordamning real ehtiyojlaridan kelib chiqib, amaldagi milliy standart va bayonnomalar, dalillarga asoslangan tibbiyot tamoyillarida kasalliklar dignostikasi, zamonaviy davolash va profilaktika choralari qo'llash, , Uzbekiston Respublikasining 26.08.2015 yildagi "Aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi haqidagi" Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 27 iyuldagi "O'zbekiston Respublikasi Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati faoliyatini tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4790-sonli qarorlarining asosiy yo'nalishlari, shuningdek tibbiyot huquqi bo'yicha amaldagi qonunchiligi, hamda zamonaviy ilm-fan yutuqlariga muvofiqligi, tibbiyot fani va amaliyotidagi mavjud vaziyat o'zgarishini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan.

1.6. Dastur hajmi: 144 kredit (kuniga 6 kredit haftada, 36 kredit).

1.7. O'qish shakli:

- kunduzgi - o'qish ishdan ajralgan holda
- on/offline, masofaviy - o'qish ishdan ajralgan/ ajralmagan holda

1.8. Mashg'ulotlarni o'tish tartibi: Mashg'ulotlar "Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish to'g'risidagi" UzR SSV 2020 yil 15 iyundagi № 160 buyrug'i va markazning ichki tartib-qoidalari asosida rejalashtiriladi va amalga oshiriladi. Mashg'ulotlar 8-30 da boshlanib, 13-10 da tamom bo'ladi. Tushlik - 25 daqiqa. Kuniga 6 kreditdan, xaftasiga 36 kredit, 4 xaftada 144 kredit.

1.9. Malaka oshirishdan so'ng: tinglovchilarga tegishli namunadagi sertifikat beriladi.

2. REJALASHTIRILAYOTGAN TA'LIM NATIJALARI.

2.1. Rejalashtirilayotgan ta'lim (natijalari)dan so'ng tinglovchi kompetensiyasi:

- mutaxassisning fikrlash, tahlil va sintez qilish, jamoa bilan ishlash va uni boshqarish, intizomlilik, boshlagan ishini mantiqiy yakuniga yetkazishga

tayyorligini rivojlantiradi;

- o‘z-o‘zini baholash, tanqidiy tahlil qilish va to‘g‘ri qarorlarni qabul qilish, aholi orasida tibbiy madaniyat, sog‘lom turmush tarzi, kasallik rivojlanishining oldini olish borasida profilaktik sanitariya targ‘ibot tadbirlarni olib borish, sog‘lom turmush tarzi ko‘nikmalarini shakllantirishda innovatsion texnologiyalarni keng tadbiq etish;
- hamkasblar, laborantlar va kichik tibbiy xodimlar bilan muloqotda tibbiy faoliyatning ahloqiy va deontologik jihatlarini amalga oshirishga tayyorligi va amalga oshirishi;
- intizomiy, ma‘muriy, fuqarolik, jinoiy javobgarlikni amalga oshirayotganda tibbiy xatolarning oldini olish bo‘yicha o‘z faoliyati natijalarini tahlil qilish tayyorligi va amalga oshirishi;
- shaxsiy kompyuter texnologiyalari, turli manbalardan ma‘lumot olish, global kompyuter tarmoqlarida ma‘lumotlar bilan ishlash imkoniyati va istagi kengayadi;
- kasbiy muammolarni hal qilishda zamonaviy axborot texnologiyalarining imkoniyatlaridan foydalanish;
- tibbiy-ijtimoiy va hamkorlik faoliyatini olib borish, kelishmovchiliklarni hal etish, hamkasabalar, patsientlar va ularning yaqinlari bilan to‘g‘ri muloqot qilish;
- Sanepidqo‘m vrach yordamchilari ish faoliyati doirasida profilaktik va davolash-diagnostik muolajalarni o‘z vaqtida va sifatli amalga oshira olish;
- yuklatilgan vazifalarni samarali bajarish uchun ish joyini talab darajasida ta‘minlash va o‘rnatilgan tartibda tibbiy hujjatlarni yurita olish;
- ovqatlanish gigienasi soxasida oziq–ovqat mahsulotlarining sifatiga va xavfsizligiga sanitar-gigienik, mikrobiologik baho berish;
- mehnat gigienasi va mehnat sharoitiga qo‘yiladigan yangi sanitariya gigienik talablarni bilish;
- mehnat sharoitiga qo‘yiladigan yangi sanitariya gigienik normativlarni bilish;
- yuquvli kasallikni erta va yashirin turlarini, havf omillarini aniqlash uchun zamonaviy birlamchi, ikkilamchi profilaktik ishlarni amalga oshirish ko‘nikmalarini yangilash;
- vaksinalarni saqlash, transportirovka qilish qoidalarini;
- immunoprofilaktikaning mazmuni, maqsadi va turlarini bilishi va mijozda emlash bilan bog‘liq bo‘lgan muammolarni bartaraf etishi;
- kechiktirib bo‘lmaydigan holatlarda shifokorgacha birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish ko‘nikmalariga ega bo‘lish;
- vrach yordamchisi ishini amalga oshirish va tashkil etishning ilg‘or shakllari va usullarini ishlab chiqish, ommalashtirish, tajriba almashish hamda boshqa kasbiy faoliyat turlariga moslashtirish qobiliyatiga ega bo‘lish.

3. DASTUR MAZMUNI

3.1. “Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo`mitasi vrach yordamchisi” malaka oshirish yo`nalishi ishchi o`quv rejasi

№	Modul va mavzular nomi	Kredit	Auditoriya mashg`ulotlari		Seminar	Attestatsiya
			Nazariy mashgulo t	Amaliy mashgulo t		
1.0	Kasbiy rivojlantirish moduli	32	16	16		
1.1	O`zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati.	4	4	-		
1.1.1	Sog`liqni saqlash tizimini yanada rivojlantirishning asosiy ustuvor yo`nalishlari.	4	2	-		
1.1.2	Tibbiyot sohasida korrupsiyaviy jinoyatlarning yuzaga kelish omillari va javobgarlik masalalari. Korrupsiyaga qarshi kurashishga oid milliy qonunchilik tahlili va davlat siyosatining asosiy yo`nalishlari, oldini olishga doir amalga oshirilayotgan ishlar	4	2	-		
1.2.	Modul: Tibbiyotda raqamli texnologiyalar	6	2	4		
1.2.1	Zamonaviy axborot texnologiyalari va ularning hamshiralik amaliyotidagi o`rni	2	2	-		
1.2.2	Raqamli hamshiralik amaliyoti - elektron tibbiy yozuvlar, bemor ma`lumotlarini kiritish va tahlil qilish	2	-	2		
1.2.3	Ma'lumotlar xavfsizligi, sun'iy intellekt va yangi tibbiyot platformalari	2	-	2		
1.3	Modul: Infekcion nazorat	6	4	2		
1.3.1	Sanitariya epidemiologiya sohasida qo`llaniladigan me`yoriy hujjatlar va infeksiion nazorat.	2	2	-		
1.3.2	Karantin va o`ta xavfli yuqumli kasalliklar profilaktikasi. OIV/OITS xaqida tushuncha.	2	2	-		
1.3.3	Shifoxona ichi infeksiyalari profilaktikasi.	2	-	2		
1.4	Sterilizatsiyada zamonaviy usullar va texnika xavfsizligi.	6	2	4		
1.4.1	Aseptika va antiseptika haqida tushuncha. Sterilizatsiya jarayoni. Tibbiy asboblarni sterilizatsiyadan oldingi tozalash qoidalari va usullari.	2	2	-		

1.4.2	Sterilizatsiya turlari, zamonaviy usullari. Gazli, plazmali va ozonli sterilizatsiya usullari.	2	-	2		
1.4.3	Sterilizatsiya xonasida texnika xavfsizligi qoidalari.	2	-	2		
1.5	Sogʻlom turmush asoslari, toʻgʻri ovqatlanish mezonlari va jismoniy faollik	10	4	6		
1.5.1	Salomatlik tushunchasi. Salomatlik darajasi koʻrsatkichlari	2	2	-		
1.5.2	Salomatlik indeksini baholash.	2	-	2		
1.5.3	Sogʻlom turmush tarzi yoʻnalishlari. Toʻgʻri ovqatlanish mezonlari.	2	2	-		
1.5.4	Jismoniy faollik. Asosiy sogʻlomlashtiruvchi mashgʻulotlar.	2	-	2		
1.5.5	Jismoniy mashqlarni turli yoshdagi sogʻlom odamlarda hamda bemorlarda qoʻllash metodikasi.	2	-	2		
2.0	Mutaxassislik fanlar moduli	10	44	60		
2.1	Modul: SEOJSQ sohasiga oid amaldagi farmon va meʼyoriy hujjatlar. Yuqumli kasalliklarni oldini olishda oʻrta tibbiyot xodimining oʻrni.	12	6	6		
2.1.1	Respublika SEOJSQ markazining tuzilishi, oʻrni, vazifalari.	2	2	-		
2.1.2	Yuqumli kasalliklar, infeksiyon jarayon, kasallik manbalari haqida tushuncha.	2	2	-		
2.1.3	Yuqumli kasalliklar profilaktikasida sanitariya-gigiyenik tekshiruvlar oʻtkazish tartibi	2	-	2		
2.1.4	Yuqumli kasalliklar turlari, ularning aholi oʻrtasida tarqalishining sabablari	6	2	-		
2.1.5	Yuqumli kasalliklarni oldini olishda oʻrta tibbiyot xodimining faoliyati	2	-	2		
2.1.6	Zamonaviy zararsizlantirish usullarini qoʻllash	2	-	2		
2.2	Modul: Aholiga sogʻlom turmush sharoitini yaratish asoslari	12	6	6		
2.2.1	Sanitariya gigiyena tadbirlarini amalga oshirish	2	2	-		
2.2.2	Yuqumli va yuqumsiz kasalliklarni tarqalishini oldini olish va tashqi muhitning ifloslanishiga qarshi kurash.	2	2	-		

2.2.3	Suv havzalarini sanitariya jixatidan muhofaza qilish, turar joylarni ozoda tutish va tuproqlarni sanitariya jixatidan tekshirish o'tkazish.	2	-	2		
2.2.4	Fan va texnika taraqqiyotining aholi yashashi sharoitiga ta'siri.	2	2	-		
2.2.5	Turar joylarni loyixalashtirish, atmosfera havosini va sanitariya xolatini yaxshilash, aholini toza ichimlik suvi bilan taminlash chora-tadbirlari.	2	-	2		
2.2.6	Turar joy, ma'muriy binolar va davolash profilaktika muassasalarining gigiyenik xolatini yaxshilash	2	-	2		
2.3	Modul: Ovqatlanish gigiyenasi. Oziq-ovqat mahsulotlarining sifatiga sanitariya gigiyenik baho berish.	20	8	12		
2.3.1	Ovqatlanish gigiyenasi bo'limining vazifalari, umumiy ovqatlanish muassasalarining tuzilishi va ish faoliyati.	2	2	-		
2.3.2	Ovqatlanish gigiyenasi bo'limi ish faoliyatida qo'llaniladigan qarorlar, buyruqlar va me'yoriy hujjatlar.	2	2	-		
2.3.3	Davlat andozasining uslubiy qo'llanmasiga binoan oziq-ovqat mahsulotdan laboratoriya tekshiruvlari uchun namuna olish	2	-	2		
2.3.4	Ovqatlanish gigiyenasi bo'yicha ish yuritish. Oziq-ovqat mahsulotlarini iste'molga loyiqligini aniqlash usullari.	2	2	-		
2.3.5	Laboratoriya sharoitda oziq -ovqat mahsulotlarning organoleptik, fizik va kimyoviy ko'rsatgichlarini aniqlash.	2	-	2		
2.3.6	Ovqatdan zaharlanishlar. Botulizm kasalligi haqida ma'lumot.	2	-	2		
2.3.7	Go'sht va go'sht mahsulotlarining sifatini belgilovchi me'yoriy o'lchovlar.	2	2	-		
2.3.8	Sut va sut mahsulotlari sifatini belgilovchi me'yoriy o'lchovlar	2	-	2		
2.3.9	Baliq va baliq mahsulotlari, konserva mahsulotlari sifatini belgilovchi me'yoriy o'lchovlar	2	-	2		
2.3.10	Tuxum va tuxum mahsulotlari, non va non mahsulotlari sifatini belgilovchi me'yoriy o'lchovlar	2	-	2		
2.4	Modul: Kommunal gigiyena va jamoat salomatligi	12	6	6		
2.4.1	Kommunal gigiyena bo'limining maqsad va vazifalari, buyruqlar va me'yoriy hujjatlar	2	2	-		

2.4.2	Yuqumli va yuqumsiz kasalliklarni tarqalishini oldini olish, va tashqi muxitning ifloslanishini oldini olish chora-tadbirlarni amalga oshirish	2	-	2		
2.4.3	Turar joylarni loyihalashtirish, atmosfera havosi va tuproqning sanitariya holatini baholash	2	2	-		
2.4.4	Suv ta'minoti manbalari va ichimlik suv sifati me'yorlari. Ichimlik suviga qo'yiladigan Davlat standartlari talablari.	2	2	-		
2.4.5	Suvni organoleptik, fizik, kimyoviy va bakteriologik tarkibini aniqlash. Suvdan namuna olish qoidalari.	2	-	2		
2.4.6	Aholini toza ichimlik suvi bilan taminlash chora-tadbirlarini amalga oshirish	2	-	2		
2.5.	Modul: Mehnat gigiyenasi. Mehnat sharoitiga qo'yilgan sanitariya gigiyenik talablar.	12	4	8		
2.5.1	Mehnat gigiyenasi. Mehnat sharoitiga qo'yiladigan sanitariya gigiyenik talablar.	2	2	-		
2.5.2	Mehnat va zaharli ximikatlar gigiyenasi. Havfli va zararli ishlab chiqarish omillarining aniqlash.	2	-	2		
2.5.3	Kasb kasalliklari haqida tushuncha. Zaharlarning organizmga kirish va yig'ilish yo'llari va uning ta'sirini belgilaydigan omillar ni aniqlashda hamshiraning vazifalari	2	-	2		
2.5.4	Sanitariya vrach yordamchisining sanitar nazorati o'tkazishdagi o'rni, uning huquq va vazifalari.	2	2	-		
2.5.5	Kasb kasalliklari, turlari. Tibbiy profilaktika shifokori yordamchisining huquq va burchlarini	2	-	2		
2.5.6	Kasb kasalliklarini keltirib chiqaruvchi sabablar va omillar. Havo namunalarini olish va tahlil natijalarini qayd qilish.	2	-	2		
2.6	Modul: Shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish.	12	4	8		
2.6.1	DPMLarda sanitariya-epidemiologiya tartibini olib borish usullari.	2	2	-		
2.6.2	Infeksion nazorat komissiyasi, tarkibi va ularning vazifalari.	2	-	2		
2.6.3	Shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish va unga qarshi kurash choralari.	2	-	2		

2.6.4	Shifoxona ichi infeksiyalari, sabablari, turlari.	2	2	-		
2.6.5	Shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish va unga qarshi kurash choralarini amalga oshirish	2	-	2		
2.6.6	Kasalxona ichi infeksiyasini oldini olish, aholining salomatligini tiklash borasida ish olib borish.	2	-	2		
2.7	Modul:Davolash profilaktika muassasalari gigienasi. Kasalxonalar joylashishi va faoliyatiga qo'yilgan gigienik talab.	6	2	4		
2.7.1	DPM lar turlari, faoliyati va gigiyenasi	2	2	-		
2.7.2	Davlat sanitariya nazoratini olib borishda o'rta tibbiy xodimlarining o'rni va vazifalari	2	-	2		
2.7.3	Atrof muhit omillarini (suv, tuproq, havo, oziq-ovqat mahsulotlari) o'rganish usullari	2	-	2		
2.8	Modul:Immunoprofilaktika. Vaksinalarni saqlash, transportirovka qilish.	12	6	6		
2.8.1	Immunitet to'g'risida tushuncha, turlari.	2	2	-		
2.8.2	Epidemiyaga qarshi tadbirlar o'tkazish, aholi o'rtasida immunizatsiya ishlarini tashkil etish	2	2	-		
2.8.3	Aholi o'rtasida yuqumli kasalliklarning maxsus profilaktikasini olib borish bo'yicha me'yoriy hujjatlarni olib borish	2	-	2		
2.8.4	Yuqumli kasalliklar bilan kasallanishni kamaytirish. Rejali ravishda emlashning ahamiyati.	2	2	-		
2.8.5	Emlashga taalluqli bo'lgan hujjatlarni rasmiylashtirish tartibi, hisobot tuzish va monitoringini yuritish	2	-	2		
2.8.6	Katta yoshdagi aholini emlash va ulardagi muammolarni aniqlash.	2	-	2		
2.9	Modul: Favqulodda vaziyatlar va hayot uchun xavfli holatlarda birinchi yordam ko'rsatish.	6	2	4		
2.9.1	Favqulodda vaziyatlar. Tasnifi, uning turlari, kelib chiqish sabablari, Tibbiy saralash bosqichlari.	2	2	-		
2.9.2	Ommaviy talofat o'chog'ida jabrlanuvchilarni evakuatsiya qilish va birinchi tez tibbiy yordam ko'rsatish tamoyillari.	2	-	2		
2.9.3	Terminal holatlarda birinchi yordam ko'rsatish.Yurak-o'pka reanimatsiyasi va uni bajarish algoritmi .	2	-	2		

3.	Tanlov fanlar moduli	4	-	-	4
	Attestatsiya	4	2	2	
	Jami:	14 4	62	78	

3.2.1 O'quv moduli mazmuni.

“Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo`mitasi vrach yordamchisi” malaka oshirish kursi o'quv moduli mazmuni

1.1.Modul:O'zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	4 kredit
Tinglovchida kasbiy kompetensiyaning shakllanishini ta'minlovchi bilim, ko'nikmalar	<p>PF-158- “O'zbekiston 2030” strategiyasi mazmun mohiyati haqida</p> <p>Tibbiyotdagi islohotlar va korrupsiya nima?</p> <p>Tibbiyotdagi islohotlar – bu sog'liqni saqlash tizimini modernizatsiya qilish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, moliyaviy va tashkiliy samaradorlikni yaxshilash bo'yicha amalga oshiriladigan o'zgarishlar.</p> <p>Misol: elektron sog'liqni saqlash tizimlari, poliklinika va dorixonalarni raqamlashtirish, diagnostika va davolash standartlarini takomillashtirish.</p> <p>Korrupsiya – bu tibbiyot tizimida qonunga xilof ravishda shaxsiy foyda olish uchun amalga oshiriladigan harakatlar.</p> <p>Misol: noto'g'ri retsept yozish, tibbiy xizmat uchun ortiqcha to'lov, shifokor tomonidan bemorning manfaatlarini e'tiborsiz qoldirish.</p> <p>Tibbiyot mutaxassisi uchun bu ikki jihatni tushunish va ularga qarshi samarali kurashish kompetensiya talab qiladi.</p> <p>2. Kompetensiya tushunchasi</p> <p>Kompetensiya – bu muayyan faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka majmui.</p> <p>Tibbiyotdagi islohotlar va korrupsiya bo'yicha zarur kompetensiyalar</p> <p>A) Bilim kompetensiyalari</p> <p>Tibbiyot tizimidagi islohotlar, ularning maqsad va prinsiplarini bilish</p> <p>Sog'liqni saqlash qonunchiligi va etika normalarini tushunish</p> <p>Korrupsiyaning turlari va oqibatlarini bilish</p> <p>B) Amaliy ko'nikmalar</p> <p>Sog'liqni saqlash jarayonlarini samarali va shaffof boshqarish</p> <p>Resurslardan tejamkor va qonuniy foydalanish</p>

	<p>Korrupsiya holatlarini aniqlash va ularga munosabat bildirish</p> <p>C) Analitik va qaror qabul qilish kompetensiyalari Tibbiyot jarayonlarida islohotlarni baholash Korrupsiya xavfini aniqlash va oldini olish strategiyasini ishlab chiqish Qaror qabul qilishda axloqiy va qonuniy asoslarni hisobga olish</p> <p>D) Kommunikativ kompetensiyalar Bemorlar, jamoa va rahbariyat bilan shaffof va samarali muloqot qilish Korrupsiyaga qarshi tashabbuslarni targ'ib qilish Axborot va trening orqali xodimlarni islohotlar va etikaga o'rgatish</p> <p>E) Shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalar Axloqiy prinsiplarni saqlash Javobgarlik va fidoyilik Sog'liqni saqlash tizimini shaffof va adolatli qilishga intilish</p>
<p>O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:</p>	<p>1. Sovg'alar va ishbilarmonlik mehmondo'stligi bilan bog'liq korrupsiyaviy xavf-xatarlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qachon sovg'a berish yoki qabul qilish qonunga zid va korrupsiya sifatida baholanishi mumkinligini; • Qonuniy ishbilarmonlik munosabatlari bilan shaxsiy manfaat o'rtasidagi farqni; • Qonun va ichki hujjatlarda belgilangan sovg'alarni qabul qilish/bosh tortish qoidalarini; • Sovg'a yoki mehmondo'stlik orqali ta'sir o'tkazish holatlari bilan bog'liq jiddiy xavf-xatarlarni. • Uchinchi shaxslar orqali pul yoki sovg'a qabul qilish kabi yashirin xavflarni aniqlashni. <p>2. Korrupsiyaviy harakatlar tushunchasi va ularning turlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korrupsiyaviy xatti-harakatlar (pora berish/olish, suiste'mol qilish, manfaatlar to'qnashuvi, soxta hujjat tayyorlash va h.k.) nima ekanini; • Davlat xizmatchilari, tibbiyot xodimlari va boshqa mansabdor shaxslar tomonidan amalga oshirilishi mumkin bo'lgan korrupsiyaviy harakatlar turlari. <p>3. Korrupsiyaviy harakatlar uchun intizomiy javobgarlik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qonun va ichki meyoriy hujjatlarga ko'ra xodimlar tomonidan sodir etilgan intizomiy buzilishlarni; • Intizomiy choralar (hayfsan, lavozimdan ozod etish, tanbeh va h.k.) qanday holatlarda qo'llanilishini; • Xizmat tekshiruvi, intizomiy ish yuritish va qaror qabul qilish tartibini. <p>4. Korrupsiyaviy harakatlar uchun jinoiy javobgarlik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksida

	<p>belgilangan korrupsiya bilan bog‘liq moddalar (210-modda – pora berish, 211-modda – pora olish, 205-modda – hokimiyat yoki mansab vakolatini suiste’mol qilish va b.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jinoyat tarkibi, javobgarlik turlari va jazo choralari (jarima, ozodlikdan mahrum etish va h.k.); • Aybdor shaxslarga nisbatan amaliyotda qanday jazo qo‘llanilishi mumkinligi.
<p>O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:</p>	<p>1.Sovg‘alar va mehmondo‘stlik bilan bog‘liq xatarlarni baholash va to‘g‘ri munosabatda bo‘lish ko‘nikmasi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qonuniy va noqonuniy sovg‘a/mehmondo‘stlik o‘rtasidagi farqni anglash; • Sovg‘a yoki xizmat qabul qilishdan bosh tortish yuzasidan to‘g‘ri qaror qabul qilish; • Ishbilarmonlik munosabatlarida xolislik va kasb etikasiga amal qilish. <p>2. Fuqarolar bilan tozalik va shaffoflikka asoslangan munosabat o‘rnatish ko‘nikmasi</p> <ul style="list-style-type: none"> • O‘zaro munosabatlarda xizmat vazifalariga tayanish, shaxsiy manfaatlardan qochish; • Qontragentlar bilan kelishuvlarda korrupsiya xavfini oldindan ko‘ra bilish; • Tashqi ta’sirlarga moyillikdan saqlanish va qarorlarni mustaqil qabul qilish. <p>3. Hujjatlar ekspertizasi va ijrosini xolis va shaffof amalga oshirish ko‘nikmasi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hujjatlar bilan ishlashda faktlar va dalillarga tayanish; • Ijro nazorati jarayonida “shaxsiy munosabatlar” emas, qonun va reglamentlarga asoslanish; • Hujjatlar orqali manfaatli tarafni qo‘llab-quvvatlash xavfini aniqlash va undan saqlanish. <p>4. Korrupsiyaviy harakatlar to‘g‘risida xabardor qilish ko‘nikmasi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korrupsiya holatlarini qanday va qayerga xabar qilishni aniq bilish; • Xabar berishdagi anonimlik, himoya va huquqiy kafolatlardan xabardor bo‘lish; • Xabar mazmunini aniq, asosli va ishonchli tarzda shakllantirish. <p>5. Qonunga muvofiq murojaat qilish va xabar berish ko‘nikmasi</p> <p>Korrupsiya holatlari yuzaga kelganda qanday organlarga, qanday tartibda murojaat qilishni bilish;</p>
<p>O‘quv moduli mazmuni:</p>	<p>Korrupsiya tushunchasi va uning turlari haqida bilim berish; Milliy va xalqaro qonunchilikni tahlil qilish; Korrupsiyaga qarshi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlarini o‘rganish; Talabalarda huquqiy madaniyatni shakllantirish; Amaliy holatlar tahlili asosida huquqiy</p>

fikrlashni rivojlantirish.

1. Korrupsiya tushunchasi

– Korrupsiya nima ekanligi, uning ta’rifi, mohiyati va kelib chiqish sabablari;

– Korrupsiyaning asosiy turlari: pora olish va berish, xizmat mavqeidan suiiste’mol qilish, manfaatlar to‘qnashuvi va h.k.

2. Milliy qonunchilik asoslari

– “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning asosiy normalari;

– O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi va Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksdagi korrupsiyaga oid moddalar;

– Korrupsiyaga qarshi Milliy strategiya va dasturlar mazmuni.

3. Davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlari

– Korrupsiyaga qarshi davlat siyosatining maqsadlari va vazifalari;

– Hukumat organlari va jamoatchilikning bu sohadagi o‘rni;

– Ochiqlik va shaffoflikni ta’minlash orqali korrupsiyani kamaytirish usullari.

4. Huquqiy madaniyat va ong

– Korrupsiyaning jamiyatga va davlatga keltiruvchi zararlari haqida tushuncha;

– Fuqarolarning huquqiy bilimi va mas’uliyatining ahamiyati;

– Etik meyorlarga amal qilish va halollikning ahamiyati.

5. Amaliy misollar tahlili orqali bilimlarni mustahkamlash

– Real hayotdagi korrupsiya holatlarini tahlil qilish;

– Ularni huquqiy nuqtai nazardan baholash;

– Qonuniy va samarali yechimlar taklif qilish qobiliyatini rivojlantirish.

Tibbiyot sohasida korrupsiyaviy jinoyatlar tushunchasi

– Pora olish va berish, xizmat mavqeidan suiiste’mol qilish, dori vositalari bilan bog‘liq jinoyatlar.

2. Korrupsiyaviy jinoyatlarning asosiy sabablari

– Nazoratning sustligi, tizimdagi shaffoflik yetishmasligi, huquqiy madaniyat pastligi, jamiyatda jazosizlik hissi.

3. Ichki va tashqi omillar

– Tibbiyot muassasalaridagi tashkiliy kamchiliklar;

– Aholining korrupsiyaga nisbatan murosali munosabati.

4. Korrupsiya uchun javobgarlik turlari

– Jinoiy javobgarlik: Jinoyat kodeksining 210, 211, 212-moddalari;

– Ma’muriy va intizomiy javobgarlik: jarima, ishdan bo‘shatish, ogohlantirish.

Adabiyotlar:

1. PF-158-son 11.09.2023й. .”O‘zbekiston-2030”strategiyasi

2. O‘zbekiston Respublikasining 03.01.2017 yildagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi O‘RQ-419-sonli Qonuni // [Elektron manba]. URL: <https://lex.uz/docs/3088008>.
3. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi // [Elektron manba]. URL: <https://lex.uz/docs/111453>.
4. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat-protsessual kodeksi // [Elektron manba]. URL: <https://www.lex.uz/acts/111460>.
5. O‘zbekiston Respublikasining Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi // [Elektron manba]. URL: <https://lex.uz/docs/97664>.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 02.02.2017 yildagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonunining qoidalarini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-2752-sonli Qarori [Elektron manba]. URL: <https://lex.uz/docs/3105125>.

Elektron ta’lim resurslari:

-www.minzdrav.uz-

www.gov.uz

www.press-service.uz

www.parlament.gov.uz

- www.uza.uz

- www.cbu.uz-

- www.lex.uz

- www.ziyonet.uz

1.2. Modul: Tibbiyotda raqamli texnologiyalar

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	Tibbiyot sohasida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish. Tibbiyotda qo‘llanilayotgan zamonaviy axborot texnologiyasi qurilmalarining dasturiy va texnik ta‘minoti to‘g‘risida nazariy va amaliy bilimlar Tibbiy statistik ma‘lumotlarni to‘g‘ri tahlil qilish va ulardan kasallikning oldini olish yoki davolashda qo‘llash. Axborot texnologiyalaridan foydalanish borasida amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lish, internet tarmog‘ida ishlash, axborot qidirish va ulardan foydalanish, tibbiyot axborot tizimlari xususiyatlari, ma‘lumotlar bazasini tashkil etish, ekspert tizimlari va axborot xavfsizligi asoslarini bilish.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Kompyuterga axborot kiritish va axborot olish qoidalarini; • kompyuterni tuzilishi to‘g‘risida qisqacha ma‘lumotni, kompyuterning foydali va zararli tomonlarini, kompyuterda ishlash jarayonida sanitariya qoidalariga rioya qilishni; • tibbiyotda zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalari bilan ishlashni;

	<ul style="list-style-type: none"> • sogʻlom jamiyat qurishda axborotlashtirishning oʻrnini; • sogʻliqni saqlash tizimini axborotlashtirishda jahon tajribalarini; • axborotlarga ishlov berish, kiritish va chiqarish qurilmalari va ularning tavsifini; • tibbiyotda aloqa va kommunikatsiya vositalarini; • maʼlumotlarni saqlash, qayta ishlash va uzatish; • xozirgi kunda tibbiyotda informatsion texnologiyalari sohasi rivojlanib kelmoqda- tibbiyot xodimlari uchun planshetlardan foydalanib, <i>online</i>-registratsiya qilish va ulardan foydalana olishi.
<p>Oʻquv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kompyuter texnikasi bilan ishlashda texnika havfsizligini; • dasturlar bilan ishlashni; • maʼlumotlar bazasi yaratish, ular ustida ishlashni va dasturlash asoslarini; • kompyuter grafik usullaridan foydalana olishni; • tibbiy axborotlar almashinuvi va uni izlashda internet tarmogʻida ishlashni; • elektron pochta dasturi bilan ishlashni; • AKT sogʻliqnisaqlashtizimidaqoʻllashni.

Tavsiya etiladigan adabiyotlar:

1.O.N.Djurayev Axborot tizimlari va texnologiyalari (tarmoqlar va sohalar boʻyicha) Toshkent 2020y

2.Aminov S.M “Axborot kommunikatsion texnologiyalar” 2020 y

3.Tursunov, Nazarov “Taʼlimda axborot texnologiyalari” 2021 y

4.Ayupov Ravshan Hamdamovich “Taʼlimda axborot texnologiyalari” TDPU, 2020 y

5. Informatika asoslari

Mualliflar: M. Aripov, A. Haydarov

Yuklab olish:

Informatika asoslari PDF

(https://uzsmart.uz/kitoblar/view/6551?utm_source=chatgpt.com)

6. Informatika va axborot texnologiyalari

Muallif: Z.S. Abdullayev

7. Kompyuter savodxonligi kitobchasi

Yuklab olish:

Kompyuter savodxonligi PDF(https://pdfbox.uz/books/uzbek/11329-kompyuter-savodxonligi-kitobchasi?utm_source=chatgpt.com)

8. Kompyuterli va raqamli texnologiyalar

Mualliflar: Hoshimov, Tulyaganov

9. Informatika (klassik darslik)

Muallif: N.V. Makarova

Elektron ta'lim resurslari:

1. DMED haqida asosiy tushuncha ([Kapital.uz](#))

2. O'zbekcha tayyor adabiyotlar (PDF / DOC) ([soff.uz](#))

2. DMED bo'yicha test savollar ([Hujjat24](#))

1.3.Modul: Infekcion nazorat

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Davolash profilaktika muassasalarida shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish borasida qabul qilingan normativ hujjatlar. Shifoxona ichi infeksiyasini oldini olishda akusherkalarning vazifalari. Tibbiy muolajalar orqali yuqadigan kasalliklarni oldini olish. Yuqumli kasalliklar (o'ta havfli va karantin infeksiyalar, OITS)ni tarqalishini oldini olish. OIV/OITSGa oid normativ hujjatlar. OIV etiologiya va patogenezi, epidemiologiyasi. OIV/OITS infeksiyasi. Kasalliklardan (COVID19) himoyalaniş tamoyillari.Himoya kiyimlari va ulardan foydalanish tartibi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none">• sanitariya qoidalari, normalari va gigiena normativlarini (SanQvaN);• davolash-profilaktika muassasalariga qo'yiladigan sanitar talablarni va "infekcion nazorat komissiyasi" ish faoliyatini;• sanitar meyor va qoidalar bo'yicha amaldagi hujjatlarni;• OIV/OITSGa oid normativ hujjatlarni;• OIV etiologiya va patogenezi, epidemiologiyasini;• OIV yuqish yo'llari, tekshirish usullari, klinikasi va bemorlar parvarishini;• kasalliklardan (COVID -19) himoyalaniş tamoyillarini.

O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • shifoxona ichi infeksiyasini oldini olishda SanQvaMlarga rioya qilishni; • muolajalar vaqtida avariya holatlari yuzaga kelishini oldini olishni; • avariya holatlari yuzaga kelganda o‘tkaziladigan chora-tadbirlar yig‘indisini; • o‘ta xavfli va karantin infeksiyalarda epidemiyaga qarshi o‘tkaziladigan chora-tadbirlarni; • himoya kiyimlari va ulardan foydalanish tartibini. • qo‘llarga gigienik ishlov berish usullari, texnikasi va qo‘llarni yuvish tartibini;
--	---

Adabiyotlar

1. . SanQvaM № 0342/17 - 10 yanvar 2017 y.
2. “Mejdunarodnie mediko-sanitarnie pravila (2005) vtoroe izdanie VOZ
- 3.“Ebola isitmasi”. H.B.Saparov. B.O‘.Rovshanov. Toshkent -2014 y.
- 4.“Infekcionnie bolezni s kursom VICH infekcii i epidemiologii”
A.K. Belousova. V.N.Dunayseva. Feniks – 2007 y.
- 5.“VICH – infeksiya”. Pod redaksiyey AN RUzDaminova.T.ATashkent-2010 g.
- 6.COVID-19 bo‘yicha milliy qo‘llanma JSST. O‘zbekiston Sog‘liqni saqlash vazirligi. 2020 yil 26 mart.

Elektron ta’lim resurslari

<http://www.edu.uz>

<http://www.pedagog.uz>

[www.tma.uz,](http://www.tma.uz)

www.lex.uz

<https://ru.pinterest.com/vkhamidov/>

1.4.Modul: Sterilizatsiyada zamonaviy usullar va texnika xavfsizligi

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	<p>Sterilizatsiyani olib borish xonalaridagi aseptika va antiseptika tadbirlari.Sterilizatsiya va avtoklavlash tadbirlariga tinglovchilarni amaliy tomondan o‘qitish va o‘rgatish. Mashg‘ulotlar davomida markazlashtirilgan va markazlashtirilmagan sterilizatsiya bo‘limlari turlari xaqida tushuncha berish, zamonaviy sterilizatsiya apparatlari bilan tanishtirish, texnika xavfsizligi masalalari bo‘yicha ma’lumotlar berib borish.</p> <p>Asosiy diqqat va e’tiborni sterilizatsiya ishlarini to‘g‘ri olib borish, sterilizatsiyaning sifatli bo‘lishini ta’minlovchi tadbirlar va uni tekshirish uchun zarur indikatorlardan to‘g‘ri foydalanish va ishlatish qoidalariga to‘la amal qilish.</p>
O‘quv moduli yakunida tinglovchi	<ul style="list-style-type: none"> • Sterilizatsiya sohasi bo‘yicha mavjud bo‘lgan fizikaviy, kimyoviy, mexanik,biologik, aralash va

bilishi lozim:	<p>yangi zamonaviy usullar to'g'risida to'liq ma'lumotlarga ega bo'lish Sterilizatsiya va uning turlarini.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gazli sterilizatsiya usullarini • Plazmali va ozonli sterilizatsiya usullarini • Sterilizatorlar va avtoklavlar bilan ishlash davridagi texnika xavfsizligi qoidalari haqida tushunchaga ega bo'lishi
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • tibbiy asboblarni quruq issiqlik shkafida sterillashni, • tibbiy vositalarning sterillanganlik sifatini tekshirish usullarini, • texnika xavfsizligini, • tibbiy vositalarning sterilizatsiya sifatini tekshirish usullarini bajara olishi.

Adabiyotlar:

1. Avtoklavlash va sterilizatsiyalashda texnika xavfsizligi buyicha o'rta tibbiyot xodimlari uchun o'quv-dasturi qo'llanma. -2014y
2. Avtoklavlash va sterilizatsiyalashda texnika xavfsizligi buyicha o'rta tibbiyot xodimlari uchun o'quv uslubiy qullanma. Tashkent.2009.y
3. O'zbekiston respublikasi sanitariya qoidalari, me'yorlarivagigieniknormativlari. O'zR SanQvaM № 0365 -19
4. Tibbiy anjom-asboblar va buyumlarni sterilizatsiya qilish markazlarini loyihalashtirish, qurish va ekspluatatsiya qilish sanitariya qoidalari va me'yorlari.

Elektron ta'lim resurslari

<http://www.edu.uz>

<http://www.pedagog.uz>

www.tma.uz,

www.lex.uz

<https://ru.pinterest.com/vkhamidov/>

1.5. Modul: Sog'lom turmush asoslari, to'g'ri ovqatlanish mezonlari va jismoniy faollik

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	10 kredit
O'quv moduli mazmuni:	<p>Sog'lom turmush tarzini tashkil etish asoslari. Sog'lom turmush tarzini shakllantirishda maqsadli guruhlar bilan ishlash. Atrof muhit va ekologik omillarning salomatlikka ta'siri, to'g'ri ovqatlanish prinsiplari, kun tartibini to'g'ri tashkil etish, jismoniy faollik va chiniqishning salomatlikdagi ahamiyati, zararli odatlarning organizmga ta'siri, tibbiy ko'riklarni tashkil etish va aholini jalb etish.</p>
O'quv moduli	<ul style="list-style-type: none"> • Salomatlik tushunchasi, salomatlik darajasi

<p>yakunida tinglovchi bilishi lozim:</p>	<p>ko‘rsatkichlarini;</p> <ul style="list-style-type: none"> • sog‘lom turmush tarzini shakllantirish tamoyillarini; • salomatlikka ta‘sir etuvchi omillar: • irsiy, ekologik tibbiy va hayot tarzi va salomatlik mexanizmlarini bilishi, tahlil qila olishni; • atrof muhit va ekologik omillarning salomatlikka ta‘sirini; • salomatlikni mustahkamlashga qaratilgan standart va algoritmlarni; • to‘g‘ri ovqatlanish prinsiplarini; • kun tartibini to‘g‘ri tashkil etishni; • jismoniy faollik va chiniqishning • salomatlikka ta‘sirini; • zararli odatlarning organizmga ta‘sirini; • tibbiy ko‘riklarni tashkil etish va aholini • jalb etishni; • sog‘lom turmush tarzini maqsadli guruhlar o‘rtasida shakllantirish va targ‘ib etishni;
<p>O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aholining turli guruhlarida (yoshiga, mehnat turiga, jinsiga qarab) psixoemotsional holatni aniqlashni; • sog‘lom turmush tarzini qo‘llab quvvatlashda maqsadli guruhlarini shakllantirish va ular o‘rtasida suhbatlar olib borishni; • individual salomatlik va uni asrash yo‘llarini; • jismoniy faollik, to‘g‘ri ovqatlanish prinsiplari, zararli odatlarning salomatlikka ta‘siri mavzularida aholi o‘rtasida tadbirlar tashkil etishni; • maqsadli guruhlar o‘rtasida targ‘ibot ishlarini olib borishni; • inson salomatligini saqlash va tiklashda jismoniy tarbiya mashqlari kompleksini; • jismoniy mashqlarni har xil yoshdagi sog‘lom odamlarda va bemorlarda qo‘llash uslublarini;
<p>Adabiyotlar:</p> <p>O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 10 noyabrdagi “Aholining sog‘lom ovqatlanishini ta‘minlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ 4887-sonli qarori.</p> <p>2. VMQ 2025 y. 6-may № 297 “ Sog‘liqni saqlash va ta‘lim tashkilotlarida ichimlik suvi hamda sanitariya-gigiyena infratuzilmasini kengaytirishga qaratilgan “ Toza qo‘llar” dasturi.</p> <p>3.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 18 dekabrda “Yuqumli bo‘lmagan kasalliklarning profilaktikasini, sog‘lom turmush tarzini qo‘llab – quvvatlash va aholining jismoniy faolligi darajasini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ 4063-sonli qarori.</p> <p>4. SSV buyrug‘i № 97, 2024 y, 27 mart. “Axoli orasida kasalliklarni erta aniqlash, skrining dasturlarni samarali o‘tkazish, aniqlangan kasalliklar bo‘yicha manzilli sog‘lomlashtirish ishlarini tashkil etish” to‘g‘risida.</p>	

5.SSV ning № 175-buyrug‘i,2025yil,20-iyun.” Aholiga birlamchi tibbiy-sanitariya yordami ko‘rsatish tizimini takomillashtirish to‘g‘risida”

6.Sh.Zokirxo‘jayev,A.Gadoyev,M.Turimbetova “Dietologiya ” 2023 yil

7.A.Gadayev,L.Musadjanova,N.Pirmatova, N.Mo‘minova “Shifobaxsh taomlar ” 2017 yil.

8.Sh.Qurbonov,A.Qurbonov “To‘g‘ri ovqatlanish qoidalari ”2014 yil

Elektron ta‘lim resurslar:

1. inlibrary.uz – sog‘lom turmush maqolalari
2. globalsciences.uz – ilmiy tadqiqotlar
3. avitsenna.uz – ovqatlanish bo‘yicha tavsiyalar
4. yuz.uz – sog‘lom turmush dasturlari

hujjat 24.uz – o‘quv materiallar

2.1 Modul : SEOJSQ sohasiga oid amaldagi farmon va me‘yoriy hujjatlar. Yuqumli kasalliklarni oldini olishda o‘rta tibbiyot xodimining o‘rni.

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	12 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 27 iyuldagi “O‘zbekiston Respublikasi Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati faoliyatini tashkil qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ 4790-sonli qarori, chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6035 sonli farmoni, O‘zbekiston Respublikasining “Aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi to‘g‘risida” 393-sonli Qonunining mohiyati. Sanitariya epidemiologiya osoyishtalik va jamoat salomatligi qo‘mitasining o‘rni,oldiga qo‘yilgan vazifalari, maqsadi, ularning tuzilishini taxlil qilish SEOJSQ vrach yordamchisining lavozimlik burchlari va vazifalari. Standartlar. Sanitariya qoidalari va me‘yorlari.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • O‘zbekiston Respublikasining “Aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi to‘g‘risida” 393-sonli Qonunining mohiyatini; • sanitariya epidemiologiya osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmatida laboratoriyalarning ahamiyatini; • SEOJSX laboratoriya laborantlarining lavozimlik burchlari va vazifalarini; • zamonaviy sanitariya va gigiena tekshirish usullarini; • sanitariya va gigenastandardlarini; • sanitariya qoidalari va me‘yorlarini; • tashqi muhit omillarining inson sog‘ligiga ta‘sirini; • tashqi muhitni inson salomatligiga ta‘sirini o‘rganish usullarini.
O‘quv moduli	<ul style="list-style-type: none"> • Bo‘lim laboratoriyasi va xonalarini zamonaviy

yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	<p>asboblarni bilan jihozlash me'yorlariga amal qilishni;</p> <ul style="list-style-type: none"> • laboratoriyada mehnatni muhofaza qilish qoidalariga amal qilishni; • laboratoriyadateknika xavfsizligi qoidalariga amal qilishni; • Sanitariya epidemiologiya osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati laboratoriyalaridagi me'yoriy hujjatlarni yuritishni.
---	--

2.2.Modul. Aholiga sog'lom turmush sharoitini yaratish asoslari.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	12 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Sanitariya gigiena tadbirlarini amalga oshirish, yuqumli va yuqumsiz kasalliklarni tarqalishini oldini olish va tashqi muhitning ifloslanishiga qarshi kurash. Fan va texnika taraqqiyotining kommunal gigiena fani rivojiga ta'siri. Turar joylarni loyixalashtirish,atmosfera havosini va sanitariya xolatini yaxshilash,aholini toza ichimlik suvi bilan taminlash chora-tadbirlari.Suv havzalarini sanitariya jixatidan muhofaza qilish, turar joylarni ozoda tutish va tuproqlarni sanitariya jixatidan muxofaza qilish. Turar joy, ma'muriy binolar va davolash profilaktika muassasalarining gigienik xolatini yaxshilash chora-tadbirlari.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	☐ Sog'lom turmush tarzining mohiyati va asosiy tamoyillari ☐ To'g'ri ovqatlanish, jismoniy faollik va shaxsiy gigiyena qoidalari ☐ Aholi salomatligiga ta'sir etuvchi omillar (ijtimoiy, ekologik, psixologik) ☐ Kasalliklarning oldini olish (profilaktika) usullari ☐ Sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishning zamonaviy yondashuvlari ☐ Aholi o'rtasida sog'lom turmush madaniyatini shakllantirish yo'llari
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	☐ Aholi orasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish tadbirlarini tashkil etish ☐ To'g'ri ovqatlanish va kun tartibini tuzish bo'yicha tavsiyalar berish ☐ Jismoniy faollikni oshirishga qaratilgan mashg'ulotlarni rejalashtirish ☐ Profilaktik suhbatlar va treninglar o'tkazish ☐ Sog'lom turmush tarziga oid muammolarni aniqlash va ularni hal etish choralarini ishlab chiqish ☐ Aholining turli qatlamlari bilan samarali muloqot olib borish

2.3. Modul. Ovqatlanish gigienasi. Oziq–ovqat mahsulotlarining sifatiga sanitariya gigienik baho berish.

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	20 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	<p>“Oziq –ovqat mahsulotlarining sifati va xavfsizligi to‘g‘risidagi” qonun mohiyati va mazmuni. Ovqatlanish gigienasi. Ovqat kaloriyasiga sanitariya-gigienik baho berish. Asosiy ovqat mahsulotlari: oqsillar, yog‘lar, uglevodlar, karbon suvlari, vitaminlar, mineral tuzlar va ularning fiziologik ahamiyati. Kamqonlik, buqoq, jinsiy zaiflikni kelib chiqishida ovqatlanishning roli. Ovqat mahsulotlarini konservatsiya qilish usullari. Go‘sh va go‘sh mahsulotlari, sut va sut mahsulotlari, don mahsulotlari, tuxumga sanitariya-gigienik baho berish. Ovqatdan mikrobl va mikrobsiz zaharlanishlar. Ovqat mahsulotlarini saqlash va transportirovka qilish. Umumiy ovqatlanish muassasalarini qurishni rejalashtirish, qurish va jihozlash, ekspluatatsiya qilishni sanitariya jihatidan nazoratni qilish. Oshxona xodimlarining shaxsiy gigienasi va sanitariya bilimni nazorat qilish. Oshxona xodimlarini dispanserizatsiyadan o‘tishini nazorat qilish.</p> <p>Ovqat mahsulotlarini tekshirish usullari. Sinama olish, organoleptik, fizikaviy va kimyoviy tekshirish usullari.</p> <p>Tayyor taomlarni tekshirish. Tayyor taomlarni tekshirish uchun sinama olish, organoleptik baholash, ovqat tarkibidagi yog‘, karbon suv, mineral tuz va kalloriyasini aniqlash. Taomnoma (menyu-raskladka) bo‘yicha kalloriyasini hisoblash, ovqat tarkibidagi minerallari va vitaminlari miqdoriga baho berish. Oshxonani sanitar gigienik jihatdan tekshiruv xaritasini to‘ldirish, ma’lumotnoma yozish.</p>
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • “Oziq –ovqat mahsulotlarining sifati va xavfsizligi to‘g‘risidagi” qonun mohiyati va mazmunini; • ovqatlanish gigienasini; • asosiy ovqat mahsulotlari: oqsillar, yog‘lar, uglevodlar, karbon suvlari, vitaminlar, mineral tuzlar va ularning fiziologik ahamiyatini; • kamqonlik, buqoq, jinsiy zaiflikni kelib chiqishida ovqatlanishning rolini; • ovqat mahsulotlarini konservatsiya qilish usullarini; • ovqatdan mikrobl va mikrobsiz zaharlanishlarni; • ovqat mahsulotlarini tekshirish usullarini; <p>sinama olish, organoleptik, fizikaviy va kimyoviy tekshirish usullarini.</p>
O‘quv moduli	<ul style="list-style-type: none"> • Ovqat kaloriyasiga sanitariya-gigienik baho berishni;

<p>yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • go'sht va go'sht mahsulotlari, sut va sut mahsulotlari, don mahsulotlari, tuxumga sanitariya-gigienik baho berishni; • ovqat mahsulotlarini saqlash va transportirovka qilishni; • umumiy ovqatlanish muassasalarini qurishni rejalashtirish, qurish va jihozlash, ekspluatatsiya qilishni sanitariya jihatidan nazoratni qilishni; • oshxona xodimlarining shaxsiy gigienasi va sanitariya bilimini nazorat qilishni; • oshxona xodimlarini dispanserizatsiyadan o'tishini nazorat qilishni; • tayyor taomlarni tekshirishni; • tayyor taomlarni tekshirish uchun sinama olish, organoleptik baholash, ovqat tarkibidagi yog', karbon suv, mineral tuz va kalloriyasini aniqlashni; • taomnoma (menu-raskladka) bo'yicha kalloriyasini hisoblashni; • ovqat tarkibidagi minerallar va vitaminlar miqdoriga baho berishni; • oshxonani sanitar gigienik jihatdan tekshiruv xaritasini to'ldirish, ma'lumotnoma yozishni.
--	---

2.4. Modul. Kommunal gigiyena va jamoat salomatligi.

<p>O'quv moduliga ajratilgan kredit:</p>	<p style="text-align: center;">12 kredit</p>
<p>O'quv moduli mazmuni:</p>	<p>Toza ichimlik suvini odamlarga yetkazib berish va sifatini nazorat qilishda laboratoriyaning ahamiyati. Ichiladigan suvga qo'yiladigan Davlat Standartlari talablari. Suvni analiz qilish uchun sinama olish. Ichimlik suvi sifatini tekshirish usullari. Xo'jalik chiqindi suvlari, turar joylardan chiqadigan chiqindi suvlarning sanitariya normasi, chiqindi suvlarning rN reaksiyasini aniqlash. Suvni mexanik usulda tozalash. Ilmiy texnika revolyutsiyasining tuproqqa ta'siri. Tuproqning fizik xossalari va epidemiologik ahamiyati. Tuproqni Davlat Sanitariya va epidemiologiya nazorati markazlari tomonidan muhofaza qilinishi. Fizik kimyoviy tekshirishlar uchun tuproqdan sinama olish, kerakli asbob anjomlarni tayyorlash. Tuproqdan geksoxlaran va DDT ni aniqlash, tuproqdan ekstraksiya olish, xromotografiyalash. Tuproqni tekshirish uchun kerakli asbob-anjomlar. Turar joy binosini sanitariya jihatdan tekshirish kartasini to'ldirish. Yorug'lik koefitsentini aniqlash. Nur oqimi, yorug'lik oqimi, yorug'lik kuchi, yoritilganlik. Yoritiladigan ob'ektlarni tekshirish va jadvalini tuzish. Shovqin o'lchagich va uni ishga tayyorlash, darajasini o'lchash. Vibratsiyani o'lchash. Havoning</p>

	harorati, namligi, harakat tezligi, atmosfera bosimini aniqlash. Aspiratsion usul, idishlarga havo olish, filtrlarni qo‘llanilib havo olish.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Toza ichimlik suvini odamlarga yetkazib berish va sifatini nazorat qilishda laboratoriyaning ahamiyatini; • ichiladigan suvga qo‘yiladigan Davlat Standartlari talablarini; • ichimlik suvi sifatini tekshirish usullarini; • xo‘jalik chiqindi suvlari, turar joylardan chiqadigan chiqindi suvlarning sanitariya normasini; • ilmiy texnika revolyutsiyasining tuproqqa ta’sirini; • tuproqning fizik xossalari va epidemiologik ahamiyatini; tuproqni Davlat Sanitariya va epidemiologiya nazorati markazlari tomonidan muhofaza qilinishini.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Suvni analiz qilish uchun sinama olishni; • chiqindi suvlarning rN reaksiyasini aniqlashni; • suvni mexanik usulda tozalashni; • fizik kimyoviy tekshirishlar uchun tuproqdan sinama olish, kerakli asbob anjomlarni tayyorlashni; • tuproqdan geksoxlaran va DDT ni aniqlash, tuproqdan ekstraksiya olish, xromotografiyalashni; • tuproqni tekshirish uchun kerakli asbob-anjomlarni yig‘ishni; • turar joy binosini sanitariya jihatdan tekshirish kartasini to‘ldirishni; • yorug‘lik koefitsentini aniqlashni; • nur oqimi, yorug‘lik oqimi, yorug‘lik kuchi, yoritilganlikni; • yoritiladigan ob’ektlarni tekshirish va jadvalini tuzishni; • shovqin o‘lchagich va uni ishga tayyorlash, darajasini o‘lchashni; • vibratsiyani o‘lchashni; • havoning harorati, namligi, harakat tezligi, atmosfera bosimini aniqlashni; <p>aspiratsion usul, idishlarga havo olish, filtrlarni qo‘llab havo olishni.</p>

2.5. Modul. Mehnat gigiyenasi. Mehnat sharoitiga qo‘yiladigan sanitariya gigiyenik talablar.

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	12 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	Mehnat gigiyenasi. Mehnat sharoitiga qo‘yiladigan sanitariya gigiyenik talablar. Mehnatning sanitariya sharoitlarini o‘rganish. Ishlab chiqarishda bo‘ladigan zaharlanishlarning sabablarini, ventilyatsiya, apparatlarning germetikligi samarasini tekshirish. Zaharli moddalarni ruxsat

	<p>etilgan miqdor (REM) chegara konsentratsiyasi. Zaharli moddalarni ta'sir qilish darajalari. Ishlab chiqarishda qo'rg'oshin va simobni organizmga ta'siri. Davlat andozasiga asosan havo tarkibidagi changni aniqlash. Filtr qog'oziga olinadigan namunalari. Silikozning etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari rentgenologik ko'rinishlari. Ish joylaridagi chang tarkibini aniqlash. Namunalarni olish va tekshirishni o'tkazish. Fizik omillarni o'lchash. Tekshiruv bayonnomasini to'ldirish. Havoni fizik ko'rsatkichlarini aniqlash. Elektromagnit maydoni omillarini ishchi organizmiga ta'siri, o'lchash usullari. Shovqinni nerv va asab sistemasiga ta'siri. Ishlab chiqarish shovqiniga qarshi kurash choralari. Korxonada dastgohlari tebranishining odam organizmiga ta'sirini aniqlash va uning oldini olish. Vibrometr va vibrograf asboblarining tuzilishi va ishlatish. NVA-1 vibroo'lchagich bilan tebranishni o'lchash. Ishlab chiqarishda qo'llaniladigan ventilyatorlar tasnifi, binolar aeratsiyasi va uning rejimi. Mexanik ventilyatsiya. Havo so'radigan ventilyatsiya. Zavod va fabrikalar ustidan texnikaviy nazorat. Sanitariya normativlari va tavsiyalari, texnik o'lchash usullarini bilish.</p>
<p>O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mehnat gigiyenasini; • mehnat sharoitiga qo'yiladigan sanitariya gigienik talablarni; • mehnatning sanitariya sharoitlarini; • zaharli moddalarni ruxsat etilgan miqdor (REM) chegara konsentratsiyasini; • zaharli moddalarni ta'sir qilish darajalarini; • ishlab chiqarishda qo'rg'oshin va simobni organizmga ta'sirini; • filtr qog'oziga olinadigan namunalarni • silikozning etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari rentgenologik ko'rinishlarini; • elektromagnit maydoni omillarini ishchi organizmiga ta'siri, o'lchash usullarini; • shovqinni nerv va asab sistemasiga ta'sirini; • ishlab chiqarish shovqiniga qarshi kurash choralari; • ishlab chiqarishda qo'llaniladigan ventilyatorlar tasnifi, binolar aeratsiyasi va uning rejimini; • mexanik ventilyatsiyani; • havo so'radigan ventilyatsiyani; • zavod va fabrikalar ustidan texnikaviy nazoratni; <p>sanitariya normativlari va tavsiyalari, texnik o'lchash usullarini.</p>
<p>O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ishlab chiqarishda bo'ladigan zaharlanishlarning sabablarini, ventilyatsiya, apparatlarning germetikligi samarasini tekshirishni; • davlat andozasiga asosan havo tarkibidagi changni

	<p>aniqlashni;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ish joylaridagi chang tarkibini aniqlashni; • namunalarni olish va tekshirishni o'tkazishni; • fizik omillarni o'lchashni; • tekshiruv bayonnomasini to'ldirishni; • havoni fizik ko'rsatkichlarini aniqlashni; • korxonada dastgohlari tebranishining odam organizmiga ta'sirini aniqlash va uning oldini olishni; • vibrometr va vibrograf asboblarning tuzilishi va ishlatishni; <p>NVA-1 vibroo'lchagich bilan tebranishni o'lchashni.</p>
--	---

2.6. Modul. Shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish.

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	12 kredit
O'quv moduli mazmuni:	<p>DPM xonalarida sanitariya epidemiologiya nazorati, davolash profilaktika muassasalarida epidemiologiyaga qarshi chora-tadbirlar va dezinfeksiya qoidalariga rioya qilish yo'llari. DPMLarda sanitariya-epidemiologiya rejimlari va ularga amal qilish. Hospital, nozokomial infeksiya haqida tushuncha. ShII ni oldini olish. San Q va M0342- 17 ning mazmun-mohiyati va unga rioya qilish. Shifoxona ichi infeksiyalari va davolash profilaktika muassasalarida olib boriladigan davlat sanitariya nazorati va nazoratdagi kamchiliklar haqida tushuncha. Shifoxona ichi infeksiyalari etiologiyasi, aniqlash yo'llari, doimiy epidemiologik kuzatuvni yuritish. " Shifoxona ichi infeksiyasi profilaktikasi" sanitariya qoida va me'yorlari (SanQvaM 0342-17). Davolash -profilaktika muassasalarida tibbiy chiqindilarni utilizatsiya qilish sanitariya qoida va me'yorlari (SanQvaM 0317-15). Infekcion nazorat komissiyasi, tarkibi va ularning vazifalari. Shifoxona ichi infeksiyasi profilaktikasi bo'yicha amalga oshiriladigan sanitar-gigienik va epidemiyaga qarshi kurashish chora-tadbirlari. Dezinfeksiya, dezinseksiya, deratizatsiya va sterilizatsiya usullari.</p>
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Shifoxona ichi infeksiyasining mohiyati va xavfini • Infeksiyaning asosiy yuqish yo'llarini • Dezinfeksiya va sterilizatsiya o'rtasidagi farqni • Qo'l gigiyenasining 5 asosiy momentini • Shaxsiy himoya vositalarining turlarini va qachon qo'llanilishini • Tibbiy chiqindilarni tasnifi va ularni yo'q qilish qoidalarini • Infeksiya nazoratining asosiy tamoyillarini • Epidemiologik xavf tug'ilganda ko'riladigan

	choralarni
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Qo‘lni to‘g‘ri va samarali yuvish hamda antiseptik bilan ishlov berish • Shaxsiy himoya vositalarini to‘g‘ri kiyish va yechish • Tibbiy asboblarni dezinfeksiya va sterilizatsiya qilish • Ish joyida sanitariya-gigiyena qoidalariga qat‘iy rioya qilish • Infeksiya xavfini kamaytirish uchun bemor bilan to‘g‘ri muomala qilish • Tibbiy chiqindilarni to‘g‘ri ajratish va utilizatsiya qilish • Infeksiya alomatlari aniqlanganda tezkor choralar ko‘rish • Hisobot va monitoring jarayonlarida ishtirok etish

2.7 Modul Davolash profilaktika muassasalari gigienasi. Kasalxonalar joylashishi va faoliyatiga qoyilgan gigienik talab.

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	<p>DPM lar turlari va faoliyati. Ularda sanitariya-epidemiologik dezinfekcion tartibga rioya qilish. Amaldagi me‘yoriy xujjatlar. Bemorlarni ajratish tadbirlari. Epidemiologik tahlil va uning asosiy yo‘nalishlari. Epidemiologik tahlilning turli guruh yuqumli kasalliklarining tarqalishi, oldini olish hamda ularga qarshi kurashishdagi ahamiyati. Epidemiologik tashxis va tahlil. Epidemiologik tadqiqotlar. Tekshirish natijasida olingan ma‘lumotlarni taqqoslash va guruhlash. Dezinfeksiya, uning turlari, usullari, zararsizlantirishning zamonaviy usullari. Kasallikning tarqalish va yuqish joylarida hamda manbalarida dezinfeksiyaning o‘rni va ahamiyati. Dezinfeksiya o‘tkazishda mehnat va texnika xavfsizligini ta‘minlash. Davolash profilaktika muassasalarida shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish chora tadbirlarini o‘tkazishda o‘rta tibbiy hodim vazifalari. DPM lardan namunalar olish, taxlillarni o‘tkazish qoida va tartiblari. Shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish chora-tadbirlari.</p>
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • kasalxonalar gigiyenasini kompleks baholash • sanitariya nazoratini tashkil etish • kasalxona ichki infeksiyalarini oldini olish • zamonaviy gigiyenik standartlarni qo‘llash • Hudud zonalari (davolash, xo‘jalik, yashil zona) • Hududni gigiyenik rejalashtirish prinsiplari • Transport va oqimlarni ajratish
O‘quv moduli	<ul style="list-style-type: none"> • Kasalxona hududini gigiyenik jihatdan baholash • Joylashuvning sanitariya talablariga mosligini aniqlash

Yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Zonalar to‘g‘ri tashkil etilganligini tahlil qilish • Palatalar maydonini hisoblash va baholash • Mikroiklim ko‘rsatkichlarini o‘lchash: <ul style="list-style-type: none"> ○ harorat ○ namlik ○ havo almashinuvi • Yoritilganlik darajasini aniqlash • Bo‘limlarning sanitariya holatini tekshirish • Dezinfeksiya rejimini baholash • Tibbiy chiqindilar bilan ishlashni nazorat qilish • Sanitariya tekshiruv aktini tuzish • Gigiyenik xulosa yozish • Kamchiliklarni aniqlab tavsiyalar berish • Infeksiya tarqalish xavfini aniqlash • Profilaktik choralarni ishlab chiqish • Aseptika va antiseptika qoidalarini qo‘llash • gigiyenik holatni tahlil qilish • muammolarni aniqlash va baholash • to‘g‘ri qaror qabul qilish • sanitariya talablari asosida tavsiyalar berish
---	--

2.8 Modul: Immunoprofilaktika. Vaksinalarni saqlash, transportirovka qilish.

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	12 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	<p>Aholi o‘rtasida yuqumli kasalliklarga qarshi emlash, yuqumli kasalliklarni oldini olish. Sog‘liqni saqlash tizimidagi profilaktik emlashga doir derektiv va me‘yoriy hujjatlar. O‘zbekistonda yuqumli kasalliklarni oldini olish immunoprofilaktikasida SanQ va M 0342-17ga amal qilinishi. Epidemiyaga qarshi mujassamlashgan o‘ziga xos profilaktika tadbirlarini ahamiyati. Epidemiyaga qarshi tadbirlar o‘tkazish, aholi o‘rtasida immunizatsiya ishlarini tashkil etish Immunitet to‘g‘risida tushuncha.. Yuqumli kasalliklar manbai, ularni tarqalish yo‘llari va sabablari. Yuqumli kasalliklar (bo‘g‘ma, ko‘kyo‘tal, qoqshol, poliomielit, sil, qizamiq, yuqumli parotit va boshqalar) bilan kasallanishni kamaytirish. Rejali ravishda emlash. Katta yoshdagi kishilarni emlash va ulardagi muammolarni aniqlash. Emlanishi lozim bo‘lgan aholi soni hisobotini olib borish. Vaksina va uning turlari haqida tushuncha. Vaksinalarni ishlab chiqarish, saqlash va transportirovka qilish tartibi. Emlashga taaluqli bo‘lgan hujjatlarni rasmiylashtirish tartibi, hisobot tuzish va monitoringini yuritish. (f.063/u va 064/u) Emlash jadvaliga asosan yangi tug‘ilgan chaqaloqlarni o‘z vaqtida patronaj qilish va emlash</p>

	jadvali sanasiga asosan amalga oshirish. Emlashdan keyingi asorat va nojo‘ya ta’sirlarini aniqlash maqsadida patronaj qilish. Olib borilgan emlash ishlari yuzasidan har oyda hisobotni olib borish.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Immunoprofilaktika tushunchasi, maqsadi va ahamiyati • Faol va passiv immunizatsiya turlari • Milliy emlash taqvimini va uning ahamiyati • Vaksinalarning turlari (tirik, inaktivatsiyalangan, rekombinant va boshqalar) • Vaksinalarni saqlashning “sovuq zanjir” tizimi mohiyati • Vaksinalar uchun optimal harorat rejimi (+2°C dan +8°C gacha) • Muzlatish mumkin va mumkin bo‘lmagan vaksinalar farqi • Vaksinalarning yaroqlilik muddati va ularni nazorat qilish • Vaksinalarni tashish (transportirovka) qoidalari • Termokonteyner va sovutgich elementlaridan foydalanish qoidalari • Vaksinalarni noto‘g‘ri saqlash oqibatlarini • Favqulodda holatlarda (elektr o‘chishi, sovuq zanjir uzilishi) ko‘riladigan choralar
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Vaksinalarni belgilangan haroratda to‘g‘ri saqlash • Muzlatkichda vaksinalarni to‘g‘ri joylashtirish (devorga yopishtirmasdan, tartibli holda) • Haroratni kunlik monitoring qilish va maxsus jurnalda qayd etish • Termometr va indikatorlardan to‘g‘ri foydalanish • Vaksinalarni tashishda sovuq zanjirni uzmasdan yetkazish • Termokonteynerlarni to‘g‘ri tayyorlash va ishlatish • Yaroqlilik muddati o‘tgan yoki buzilgan vaksinalarni ajratish • “Birinchi kirgan – birinchi chiqadi” (FIFO) tamoyiliga amal qilish • Favqulodda holatlarda vaksinalarni saqlab qolish choralarini ko‘rish • Sanitariya-gigiyena talablariga rioya qilish • Hisobot hujjatlarini to‘g‘ri yuritish

2.9 Modul: Favqulodda vaziyatlar va shoshilinch holatlarda tez tibbiy yordam ko‘rsatish.

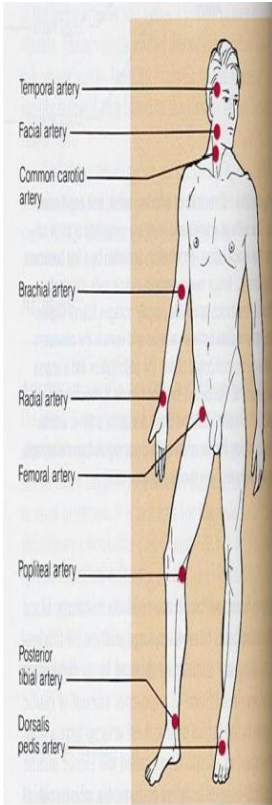
O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
--	-----------------

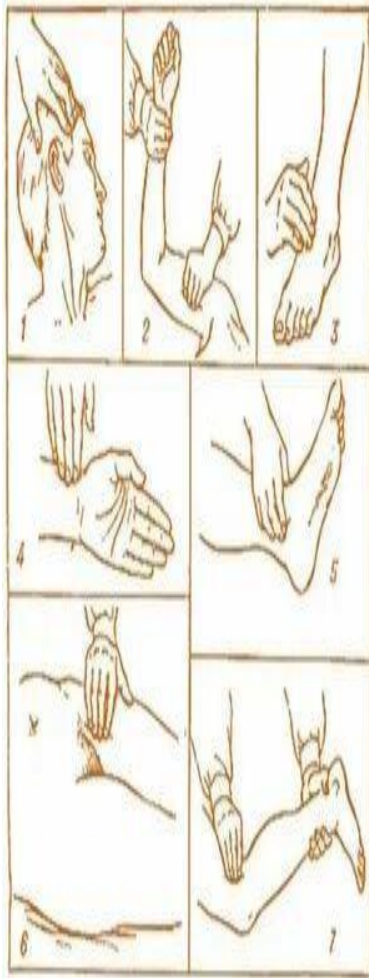
O'quv moduli mazmuni:	<p>Favqulodda vaziyatlar, halokatlar haqida asosiy tushunchalar. Favqulodda vaziyatlar tasnifi, uning turlari, kelib chiqish sabablari, manbalari. Tibbiy evakuatsiya bosqichlari. Favqulotda vaziyatlarda o'rta tibbiyot xodimining vazifalari. Jabrlanuvchilarni saralash tartibi. Tibbiy saralash (traj usuli) va evakuatsiya qilish. Jabrlanuvchini ahvolini baholash, asosiy hayotiy ko'rsatkichlarni aniqlash. Bemor uchun zarur vaziyatni yaratish. Ommaviy talofat o'chog'ida birinchi yordam ko'rsatish. O'tkir yurak qon – tomir yetishmovchiligida yurak- o'pka reanimatsiyasini “SAV” ketma-ketligida o'tkazish algoritmi. aniqlash va monitoringini olib borish.</p>
O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Favqulodda vaziyatlar va halokatlarning asosiy turlarini; • favqulodda vaziyatlar tasnifi, kelib chiqish sabablari, manbalarini; • tibbiy evakuatsiya bosqichlarini; • jarohatlanganlarni tibbiy saralash tartibini; • favqulotda vaziyatlarda o'rta tibbiyot xodimining vazifalarini; • evakuatsiya bosqichlarida tibbiy yordam turlarini; • ommaviy talofat o'chog'ida birinchi yordam ko'rsatishni; • o'tkir yurak qon – tomir yetishmovchiligida yurak- o'pka reanimatsiyasini.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Favqulodda vaziyatlarda shikastlanish turiga qarab jabrlanganlarni tibbiy saralashni; • texnogen, tabiiy, ekologik tisdagi favqulotda vaziyatlarda birinchi yordam ko'rsatishni; • jabrlanganlarni evakuatsiya qilishni; • transport avariylarida yordam ko'rsatishni; • jarohatlarda, suyak sinishida va Krash sindromida birinchi yordam ko'rsatishni; • o'tkir qon ketishlarda birinchi tibbiy yordam ko'rsatishni; • elektr toki bilan shikastlanishda birinchi yordam ko'rsatishni; • o'tkir zaharlanishlarda birinchi yordam ko'rsatishni; • sovuq urishi va issiqlik urishida birinchi yordam ko'rsatishni; • cho'kishda birinchi yordam ko'rsatishni; • bo'g'ilishda birinchi yordam ko'rsatishni; • hasharotlar chaqishi va hayvonlar tishlaganda tez tibbiy yordam ko'rsatishni; • o'tkir yurak qon – tomir yetishmovchiligida yurak- o'pka reanimatsiyasini asosiy tadbirlarning “SAV”

ketma-ketligini bajarishni.

3.2.2 Simulyatsion kurs (tibbiy trening) mazmuni

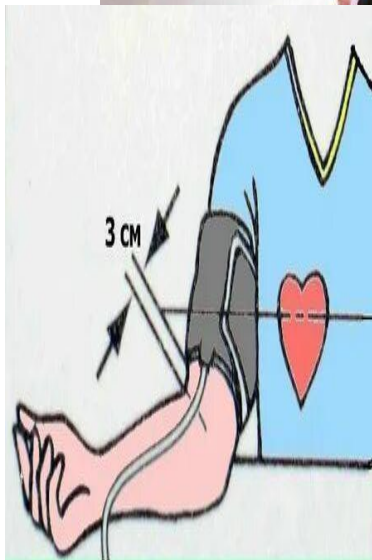
№	Bajariladi gan ishlar mazmuni	Esqizlar, chizmalar rasmlar,	Kerakli bo'lgan jixozlar.	Bajarilish tartibi
1	Qo'llarni yuvish	<p>HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION</p> <p>VectorStock VectorStock.com/6372085</p> 	suyuk sovun,bir martalik qog'oz salfetka.	<p>Ho'llash va sovunlash: Qo'llarni toza suv bilan ho'llang va yetarli miqdorda sovun surting.</p> <p>Kaflarni ishqalash: Kaflarni bir-biriga qaratib, aylanma harakatlar bilan ishqalang.</p> <p>Barmoqlar orasini tozalash: O'ng kaftni chap qo'l orqasiga qo'yib, barmoqlarni bir-birining orasiga kiringazing va ishqalang. So'ngra qo'llarni almashtiring.</p> <p>Barmoqlarni qulflash: Barmoqlarni bir-biriga ilashtirib (qulflab), barmoqlar orqa yuzasini qarama-qarshi kaft bilan ishqalang.</p> <p>Bosh barmoqlarni yuvish: Chap qo'l bosh barmog'ini o'ng kaft bilan qisib ushlab, aylanma harakatlar bilan tozalang. Keyin o'ng bosh barmoqni ham shunday yuving.</p> <p>Tirnoqlar va barmoq uchlari: O'ng qo'l barmoq uchlarni chap kaftga qo'yib, aylanma harakatlar bilan ishqalang. Bu tirnoq ostidagi mikroblarni</p>

2.	<p>Radial pulsni aniqlash. Bemorni qulay xolatda o'tkazish yoki yotqizish.</p>	 	<p>Suyuq sovun, bir martalik qog'oz salfetka. Sekundomer, harorat varaqasi, ruchka. Qizil ruchka.</p>	<p>ketkazadi. Keyin qo'llarni almashtiring.</p> <p>Radial pulsni aniqlash.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Qo'llar yuviladi va quritiladi. 2.Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi 3.Bemor qulay xolatda o'tkaziladi yoki yotqi ziladi. 4.Bemorning qo'li bo'sh egilgan holatda bo'lishi kerak. 5.Radial pulsni aniq lashda tekshiruvchi bilakning ichki yuzasi, 1/3 pastki qismi, 1 – barmoq asosi bo'ylab bilak arteriyasi tomi rini shunday ushlashi kerakki II, III, IV barmoqlari tomir ustida bo'lishi kerak. 6.Pulsni tekshirayot gan vaqtda tekshiruv chi IV barmog'i bemor ning I - barmog'i ro'parasida bo'lishi kerak. 7.Pulsasiya qilayotgan arteriyani uchchala barmoq bilan paypaslab, asta bilak suyagining ichki tomoniga bosiladi 8. Pulsni aniqlayotganda uni maromiga, to'liqligiga <p>ESLATMA: ahamiyat beriladi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. Bilak arteriyasida pulsni sanash mumkin bo'lmaganda uyqu va chakka sanaladi. 10. sohalarida Natijasi harorat varaqasiga qizil ruchka belgilanadi. <p>ESLATMA: 1.Puls urishini bun dan tashqari quyi dagi</p>
----	--	--	---	--

sohalarda aniqlash mumkin: a) Karotid puls – uyqu arteriyasida, ya’ni kekirdakning yon tomonidagi anatomik chuqurchada aniqlanib, kattalarda o’pka – yurak reani matsiyasini o’tkaz ganda foydalaniladi. b) Braxial puls - elka arteriyasida, ya’ni tirsak chuqurchasi markazining kichik barmoq aniqlanadi, tomonida asosan arterial qon bosimini o’lchashda foydalani ladi. v) Femoral puls – son arteriyasida, ya’ni tos suyagining yuqori oldingi qismi va chov birlashmasi o’rtasida aniqlanadi, asosan oyoqlarning qon bilan ta’minlanishi yoki o’pka – yurak reanimasiyasi o’tkazilganda ko’krak qafasining kompressiyalarini baholashda foydalaniladi. g) Pedal puls – oyoq kaftining dorzal yuzasida va to’piqning ichki (medial) o’simtasini orqa pastroq qismida aniqlanadi, asosan oyoqlarning qon bilan ta’minlanishini baholashda foydalaniladi d) Apikal puls – yurak cho’qqisi turtkisida, ya’ni chap o’mrov o’rta chizig’i bo’ylab, 4 – 5 qovurg’alararo sohada

				<p>stetoskop yordamida eshitiladi. e) Apikal va radial pulsni aniqlash orqali puls defisitini (tanqisligi) aniqlash:</p>
3	<p>Arterial bosim (a.b.)ni o'lchash.</p>	<p>HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION</p> <p>1 2 3</p> <p>4 5 6</p> <p>VectorStock VectorStock.com/6372088</p> <p>Диастолическое (нижнее) артериальное давление</p> <p>Уровень давления в момент максимального расслабления сердца</p> <p>Систолическое (верхнее) артериальное давление</p> <p>Уровень давления в момент максимального сокращения сердца</p>	<p>Tonometr, fonendoskop</p>	<p>Arterial bosim (a.b.)ni o'lchash.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Qo'llar yuviladi va quritiladi. 2. Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi 3. Arterial bosimni o'lchash uchun bemor qulay o'tkaziladi yoki yotqiziladi. Bemorning o'ng yoki chap bilagini yelkasigacha yalang'ochlanadi. 5. Bemor qo'li krovat ga yoki stulga kafti bilan yuqoriga qaratib qo'yiladi 6. Tonometr vintelini burab manjetini havo si chiqariladi. 7. Bemorni tirsagidan 2-3 sm yuqoriga manjetni 2 barmoq sig'adigan qilib o'rab olinadi. 8. Bemorning tirsak bo'g'imida yelka arte riyasi tomir urishini 2,3,4 barmoqlar yorda mida topiladi. 9. Tomir urgan joyga fonendoskop membra nasini qo'yiladi, eshituv nayi quloqqa ulanadi. 10. Vintelni berkitib rezina ballon yordamida manjetkaga havo yuboriladi. 11. Vintelni ochib, havo asta-sekin chiqariladi.

Правильное положение манжеты тонометра на плече:
на 2-3 см выше локтевого сустава, на уровне сердца

12. Havo chiqish vaqtida fonendoskopda tomir urishi eshitiladi. Bu sistolik bosim ko'rsatgichidir.

13. Havo chiqishi davomida tovushlar eshitilmay qoladi. Bu diastolik bosim ko'rsatgichini bildiradi.

14. Tovushlarning eshitilgan va eshitilmagan joylardagi natijani monometrdan yozib olinadi.

15. Vintelni to'liq ochib, manjetkani ichidagi xavo to'liq chiqariladi.

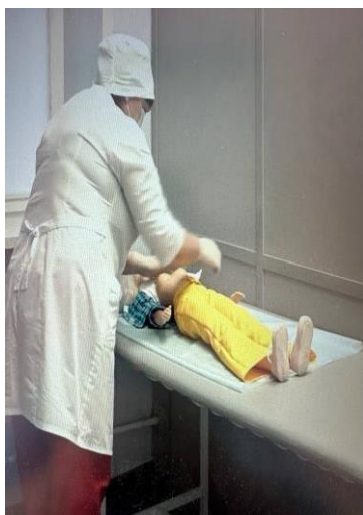
16. Manjetka bemor bilagidan olinadi.

17. Natija xarorat varaqasiga belgilanadi.

ESLATMA: Normada sistolik bosim kattalarda 100-130 mm.simob ustuniga, diastolik bosim 60-90mm. simob ustuniga teng bo'ladi.

4

Nafas olish sonini sanash

Sekundomer-1 ta, lotok – 1 ta, gemodi namika varaqlari-1 ta suyuq sovun -1 ml, qog‘oz sochiq-20sm, steril qo‘lqop -1 juft, 70% li etil spirti – 5 ml, paxta sharcha-10 gr, 0,5% gipoxlorid natriy eritmasi -500 ml

1. Qo‘llar yuviladi va quritiladi.
2. Bemor bilan ishonchli munosabat o‘rnatiladi.
3. Muolaja mohiyati va ketma-ketligi tushuntiriladi. Bemordan muolajaga roziligi olinadi.
5. Kerakli jihozlar tayyorlanadi.
6. Hamshira qo‘llari yuviladi va quritiladi.
7. Nafasni sanash uchun bemor karovatga o‘tirgan yoki yotgan bo‘lishi kerak. Bemor oldida joylashib o‘tiriladi va bemorni chalg‘itish uchun uning qo‘lini pulsni aniqlash maqsadida ushlagandek ushlanadi.
9. Hamshira qo‘lini bemorning bilagidan ushlab, agar ko‘krak tipidagi nafasni aniqlash kerak bo‘lsa bemorning ko‘krak sohasiga, qorin tipini aniqlashda epigastral sohasiga pulsni aniqlash maqsadida qo‘ygandek qo‘yadi.
10. Nafas olish sekundomerdan foydalangan holda sanaladi.
11. Nafas olish sanalganda uning maromini, sonini, chuqurligini va tipini baholanadi.
12. Nafas harakatlari 1 daqiqa davomida

				sanaladi.
5	Hushdan ketganda birinchi yordam ko'rsatish.	<p>HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION</p> <p>VectorStock VectorStock.com/6372088</p> <p>Побрызгать лицо холодной водой, дать понюхать ватку с нашатырным спиртом</p>	<p>Yostiq yoki katlanadigan adyol ,Nam sochiq yoki salqin suv, Nashatir spirti (ammiak) ,Paxta ,Bir martalik qo'ldoplar ,Qaychi yoki tugmani ochish uchun vosita ,O'ralgan qulay mato (matrascha yoki polietilen) , Zaruratda yonboshlatis h uchun orqa yostiq (kichik) , Og'ir holatlar uchun telefon yoki aloqa vositasi</p>	<p>1. Avvalo xavfsizlikni ta'minlang: O'zingiz va jabrlanuvchi uchun xavfsiz joyda ekaningizga ishonch hosil qiling (masalan, yo'l o'rtasida bo'lsa, uni chetga olib chiqing 2.BIRINCHI YORDAM QADAMLARI: Jabrlanuvchini tekshiring Odamga ohang bilan murojaat qiling : "Yaxshimisiz?", "Meni eshityapsizmi?" Javob bermasa, yengil silkitib ko'ring. 3. Burun tagiga paxtaga shimdirilgan nashatir spirti tutqazish mumkin – bu odamning o'ziga kelishiga yordam beradi. Ammo nashatirli paxtani burunga tiqmaslik, uni ichkariga quyib yubormaslik va hushsiz holatda odamni ichimlik bilan sug'ormaslik kerak – bu xatoliklar odamga zarar yetkazishi mumkin. 4. Nafas olishni va yurak urishini tekshiring. Nafas chiqishini og'iz yoki burundan</p>

		<p>1 Приподнимает ноги для улучшения притока крови к сердцу. Восстанавливает силы и готовит к следующему этапу действия.</p> <p>2 Проводит непрямой массаж сердца. Отдает команду «Вдох!» после каждого пятого надавливания (в момент вдоха следует сделать паузу на 3-4 секунды). Контролирует артериальность вдоха ИВЛ.</p> <p>3 Проводит вдохи ИВЛ. Контролирует реакцию зрачков и пульс на сонной артерии.</p> 		<p>eshiting yuzingiz bilan sezishga harakat qiling.</p> <p>5. Ko‘krakning ko‘tarilishini ko‘zating. Nafas va urishni aniqlash 10 soniyadan oshmasligi kerak.</p> <p>6. Agar nafas olmasa yoki yurak urishi to‘xtagan bo‘lsa: Zudlik bilan tez yordam chaqiring (103). Yurak urishini sun‘iy yo‘l bilan tiklash (KPR) boshlang: Ko‘krakning markaziga ikki qo‘lni qo‘yib, har bir bosish 5–6 sm chuqurlikda va daqiqasiga ~100–120 marta bo‘lishi kerak.</p> <p>7. Agar nafas olayotgan bo‘lsa, ammo hushsiz bo‘lsa: Uni yonbosh holatga o‘tkazing (stabil yon holat): Nafas yo‘llari ochiq bo‘lishi uchun tilni orqaga tushib qolishining oldini oladi. Nafasini va holatini doimiy ko‘zatib boring. Kiyimlarini bo‘shating Yoqa, belbog‘, sutyen yoki boshqa qisuvchi kiyimlarni yeching.</p>
6	Antropometr iya o‘tkazish	Ulchov tasmasi	santimetrli o‘lchov tasmasi; ruchka; suyuq sovun	Mijozdan issiq yoki qalin kiyimlarini yechishini iltimos qiling; O‘lchashni yupqa kiyim ustidan amalga oshiring;

Mijozdan o'lchash tasmagini gavda atrofidan (pastki qovurg'a va tos suyagining yuqori nuqtasi orasida joylashgan markaziy nuqtada) o'tkazishni iltimos qiling;
O'lchash tasmasi bir xil sathda turganligiga ishonch hosil qiling;
Mijozdan gavdasining og'irligini bir tekisda taqsimlagan holda, oyoqlarini birga qo'yishini iltimos qiling;
Qo'llarini bo'shashgan holatda tutishi;
Me'yoriy nafas olib so'ngra nafas chiqarishini iltimos qiling;
Bel aylanasi uzunligini o'lchang;
O'lchash tasmasi qattiq siqmagan holda, teriga yopishib turishi lozim (rasmlarga qarang).
Mijozdan santimetrli tasmani qaytarab oling;
Qo'llarni sovun bilan yuving.
Me'yorida bel aylanasi erkaklarda 100 sm , ayollarda 90 sm bo'lishi kerak

7 Tana haroratini o'lchash.

tibbiy termometr, sochiq, harorat daftari, zararsizlantiruvchi eritma solingan idish (1% li xloramin eritmasi)

Qo'l yuviladi va quritiladi.
Bemorga muolaja haqida ma'lumot beriladi.
Bemor qulay vaziyatda yotqiziladi.
Termometr olinadi va simob ustuni silkitib tushiriladi.

				<p>Termometr qo'yiladigan soha ko'zdan kechiriladi va sochiq bilan quruq qilib artiladi.</p> <p>Termometr teri burmasiga qo'yiladi. Bunda termometrtdagi simob rezervuari badanga tegib turishi kerak.</p> <p>10 daqiqadan so'ng termometr olinadi.</p> <p>Termometrtdagi ko'rsatgich aniqlanadi.</p> <p>Termometr ko'rsatgichi harorat daftariga qayt qilinadi.</p> <p>Termometr simob ustuni pastga tushguncha silkitiladi.</p> <p>Termometr zararsizlantiriladi.</p> <p>Harorat varaqasiga qayd qilinadi.</p> <p>Termometrni zararsizlantirish:</p> <p>termometr zararsizlantiruvchi eritmalaridan biriga solib qo'yiladi (2% li xloramin eritmasiga 30 daqiqaga, 3% perikis vodorodli eritmasiga 80 daqiqaga, 0,5% li dizoksan eritmasiga 20 daqiqaga)</p> <p>oqar suvda chayiladi va quruq qilib artiladi.</p> <p>Termometr quruq joyda, tagiga paxta solingan idishda saqlanadi.</p>
--	--	--	--	--

Kollaps ,
Shokda
birinchi
yordam.

Yostiq yoki
katlanadigan
adyol ,Nam
sochiq yoki
salqin suv,
Nashatir
spirti
(ammiak)
,Paxta , bir
martalik
qo‘lqoplar
,Qaychi yoki
tugmani
ochish uchun
vosita
,O‘ralgan qulay
mato
(matrascha yoki
polietilen) ,
Zaruratda
yonboshlatis h
uchun orqa
yostiq (kichik) ,
Og‘ir holatlar
uchun telefon
yoki aloqa
vositasi

1. Holatni baholash
va yordam chaqirish
Jabrlanuvchining
holatini tezda
baholang: hushida
yoki yo‘qmi, nafas
olyaptimi.
Tez yordam 103
chaqiring.

2. Jabrlanuvchini yotqi
zing, iloji bo‘lsa
beliga orqa bilan, tekis
joyga. Oyoqlarini
biroz ko‘tarib
qo‘ying – bu miya va
yurakka qon oqimini
yaxshilaydi.

3. Agar voqea yopiq
joyda bo‘lsa,
derazani oching,
shamollatish
yarating. Kiyimlarnin
g yoqasini,
belbog‘ini,
tugmalarini yeching,
siqib turgan
qismlarni bo‘shating.

4. Boshni yon
tomon ga buring, bu
tilning orqaga
tushib nafas
yo‘llarini to‘sib
qo‘y masligi uchun
zarur. Agar qayt
qilish ehtimoli
bo‘lsa, yonbosh
yotqizing.

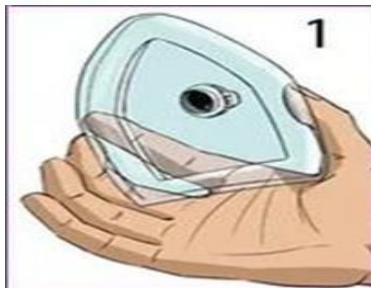
5. Terisi sovuq,
oqarib ketgan bo‘lsa
– tanani iliqlashtirish
choralarini ko‘ring.
Sovuq ter chiqishi –
bu qon
aylanishining
buzilganidan darak
beradi.
Nashatir spirtiga
shimdirilgan paxtani
burun tagiga olib

				<p>boring (1–2 soniyaga). Agar nashatir bo‘lmasa, odekolon bilan artish mumkin.</p> <p>7. Og‘ir holatlarda nafas va yurakni tekshirish Nafas yoki yurak urishi yo‘q bo‘lsa: Sun‘iy nafas (masalan, “og‘izdan og‘izga”) Yurakni bilvosita massaji (ko‘krakni 100–120 marta daqiqasiga bosish)</p> <p>8. Agar bemor hushiga kelsa: Sokin yotishini ta‘minlang. Suyuqlik bering (masalan, iliq shirin choy), agar qusmayotgan bo‘lsa Avval ichib yurgan dori vositalarini o‘zi istasa, faqat o‘zi qabul qilgan dorilarni bering</p>
9	<p>Yurakni bilvosita massaj qilish texnikasi.</p>	 <p>HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION</p> 	<p>Sun‘iy nafas berish uchun niqob yoki plyonka, avtomatlashtirilgan tashqi defibrillyator, gigiyenik qo‘lqoplar, se kundomer, yassi va qattiq sirt, antiseptik vositalar.</p>	<p>1. Bemor holatini tayyorlash: Bemor qattiq va tekis sirt ustiga yotqiziladi. Ko‘krak va qorin qismini siqib turgan kiyimlardan butunlay ozod qilinadi.</p> <p>2. Qutqaruvchi bemorning chap tomonida joylashadi. Chap qo‘l kafti ko‘krak suyagining pastki uchdan bir qismiga, ya‘ni hanjarsimono‘simtadan 2–3 smyuqoriga vertika</p>

1 holatda qo'yiladi.
 3 Qo'llarning joylashuvi: O'ng qo'l chap qo'lning ustiga qo'yiladi.
 Bunda bilaklar tekis, kaftlar yumshoq bukilgan, barmoqlar esa na chap kaftga, na bemorning ko'kragiga tegmasligi kerak.
 4. Ikkala qo'l to'g'ri va bukilmagan holatda bo'lishi kerak. Qutqaruvchi o'z vaznidan foydalangan holda ko'krak suyagini umurtqa tomon 4–5 sm bosadi. Har bir bosish taxminan 0.5 soniya davom etadi, urishsiz, tiniq ritmda bajariladi. Tezlik: daqiqasiga 60–80 marta.
 5. Yurak massaji + sun'iy nafas:
 Yurak massaji sun'iy nafas bilan birga olib boriladi. Qutqaruvchilar sonidan qat'i nazar, nafas va bosish nisbati 2:15 bo'lishi kerak (2 marta nafas, 15 marta ko'krak bosilishi)
 6 Yurak massajining samaradorlik belgilari:
 a) Massaj vaqtida bo'yin arteriyasida puls sezilishi
 Ko'z qorachig'ining torayishi, yorug'likka reaksiya paydo bo'lishi
 c) Teri rangi

				<p>pushti rangga kirishi d) O‘z-o‘zidan nafas olish va hushning tiklanishi</p>
10	O‘pka sun’iy ventilyatsiyasini o‘tkazish	<p>HANDS WASHING MEDICAL INSTRUCTION</p> <p>VectorStock VectorStock.com/6372085</p> 	<p>4 qavat qilib buklangan steril salftkalar, og‘iz-halqum naychasi (havo yo‘li), AMBU qopchasi bilan birga yuz niqobi.</p>	<p>1. Nafas yo‘llarini ochish: Bemorni qattiq va tekis yuzaga yotqiziladi, boshi yon tomonga buriladi. Ko‘rsatkich barmoq steril salftka yoki ro‘molcha bilan o‘ralgan holda, bemorning og‘zi va halqumi begona narsalardan tozalanadi.</p> <p>2."Og‘izdan og‘izga" usulida sun’iy nafas berish:Yordam ko‘rsatuvchi bemor yoniga joylashadi.Bir qo‘l ostidan bemor ning bo‘ynini ushlab, ikkinchi qo‘l bilan peshonasini bosadi va boshini maksimal orqa ga egadi.</p> <p>Ikki barmoq bilan burunni bekitadi, ikkinchi qo‘li bilan og‘izni biroz ochadi. Og‘iz orqali mahkam yopib , kuchli va tez nafas (0.8–1.0litr) yuboradi.Bemor passiv ravishda nafas chiqaradi</p> <p>Sanitar-gigiyena uchun nafas berishda steril salftka yoki bintdan foydalaniladi, ammo qalinmato qo‘llanilmaydi.</p> <p>Kattalarda nafas chastotasi: daqiqasiga 14–16 marta.</p> <p>To‘g‘ri bajarilayotga</p>

nini ko'krak qafasi ning harakati bilan aniqlanadi: nafas olayotganda ko'tarilishi, chiqarayotganda tushishi.

3 Og'izdan burunga" usulida sun'iy nafas berish: Pastki jag' shikastlanganda yoki og'iz ochilmasa qo'llaniladi. Bosh orqaga egiladi, bir qo'l peshonada, ikkinchisi bilan pastki jag' yuqo riga ko'tariladi va og'iz yopiladi. Burun ni lablari bilan qamrab, nafas yuboriladi.

4. AMBU moslamasi bilan sun'iy nafas: Niqob bemorning yuziga qo'yiladi, og'iz va burunni to'liq yopadi.

Niqobning yuqori (burun qismi) qismi bosh barmoq bilan,

pastki qismi esa III, IV va V barmoqlar yordamida jag'ni yuqoriga ko'tarib mahkamlanadi.

II barmoq niqobning pastki qismini mahkam ushlab turadi. Bosh orqaga egilgan holatda bo'lishi lozim. Bo'sh qo'l bilan Ambu xaltachasi ritmik tarzda siqiladi — nafas yuboriladi.

Nafas chiqishi maxsus klapan orqali atmosferaga chiqadi

5. Sun'iy nafas yurak

				<p>massaji bilan birga qo‘llanganda: Tavsiya etilgan nisbat: 2 ta sun‘iy nafas : 15 ta yurak siqilishi (2:15). Sun‘iy nafas berish vaqtida yurak massaji to‘xtatiladi, ammo bu tanaffus 3 soniyadan oshmasligi lozim</p>
11	Pulsoksimetr ,		<p>pulsoksimetr, ruchka, stul yoki kushetka (mijoz uchun).</p>	<p>Tibbiyot xodim quyidagi qadamlarni bajarishi lozim: Qo‘llarni sovun bilan yuving; Pulsoksimetriyani o‘tkazishdan oldin tekshirilayotgan barmoqning terisi toza ekanligiga va tirnoq ustida lak yo‘qligiga ishonch hosil qiling; Pulsoksimetrini yoqing; Pulsoksimetrini mijozning barmog‘ig‘a qo‘ying; Bir necha soniya kuting; Pulsoksimetr aniq signalini olganida, ekranda yurak urushi va saturatsiya aks etadi;</p>

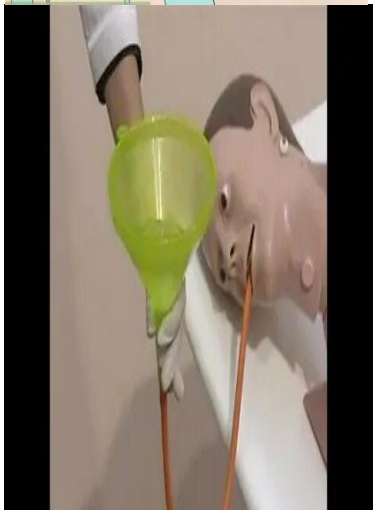
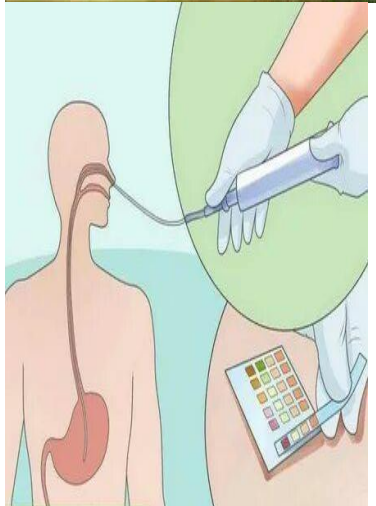
12

Oshqozonni yuvish ketma ketligi.

Steril, yo‘gon me‘da zondi, voronka, 1 chelak yuvish uchun eritma (4,2% li natriy gidrokarbonat eritmasi, suv), 1 litrli ko‘zacha, klyonkali fartuk, klyonka, suv solish uchun tog‘ora, sochiq, “Janye” shpritsi, qo‘lqop.

1. Bemorga muolaja maqsadi tushuntiriladi;
2. Qo‘l yuviladi va quritiladi;
3. Fartuk va qo‘lqop kiyiladi;
4. Bemordan ko‘ylak tugmachalarini yechish so‘raladi;
5. Bemor to‘g‘ri o‘tqaziladi: stulga suyangan holda boshi oldinga engashgan, oyoqlari bir oz ochilgan holda o‘tqaziladi;
6. Bemorning bo‘yin va ko‘kragiga klyonka fartuk tutiladi;
7. Pinset yordamida steril, nam zond olinadi. O‘ng qo‘l bilan yopiq uchidan 10-15 sm oraliqda ushlanadi, chap qo‘l bilan ikkinchi uchi ushlanadi;
8. Me‘daga qancha santimetrda zond kiritilishi aniqlanadi;
9. Bemordan og‘iz ochish va burun orqali chuqur nafas olish so‘raladi. Zondning yopiq uchi til ustiga qo‘yiladi;
10. Bemordan yutinishi so‘raladi. Har bir yutinganda zond asta-sekin yuboriladi. Zond belgilangan qismigacha kiritiladi;
11. Zondning ikkinchi

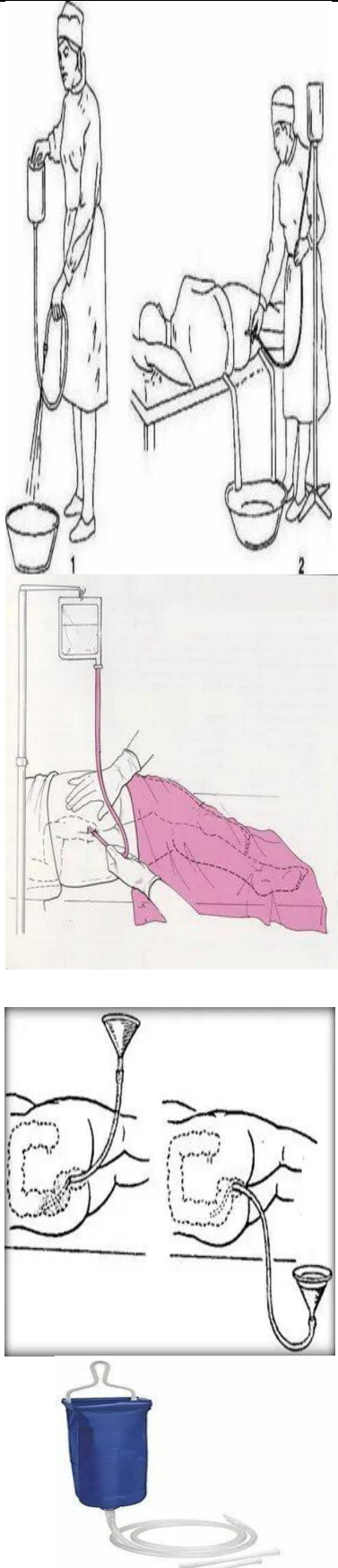
uchiga voronka
kiygiziladi;
12. Oʻrnatilgan
voronka bemorning
tizzasigacha
tushuriladi va
yuvush uchun
tayyorlangan eritma
bilan toʻldiriladi;
13. Eritma solingan
voronka asta-
sekinlik bilan
koʻtariladi.
14. Voronka yana
asta-sekin tizzagacha
tushiriladi va ichidagi
suyuqlik togʻoraga
tushuriladi;
15. Muolaja meʼdadan
toza suv tushguncha
15 -16 marta
qaytariladi;
16. Salfetka bilan
zond uchi oʻraladi;
17. Asta-sekinlik
bilan zond meʼdadan
chiqariladi va
salfetka bilan
artiladi;
18. Bemor oldidan
klyonka olinadi va
ishlatilgan
asboblarni
zararsizlantiriladi;
Qoʻlqop va fartuk
yechiladi va
zararsizlantiriladi;
20. Meʼda yuvilgandan
soʻng bemor ahvoli
koʻzatiladi.

13. Sifonli
huqna
o'tkazish
ketma
ketligi.

Suyuq sovun,
bir martalik
qog'oz
salfetka,
vazelin, bir
martalik
qo'lqop,
kleyonka
fartuk.
Steril
yo'g'on
naycha,
lotok,
kleyonka,
katta taglik,
shpatel.
Hajmi 1 litrli
voronka, 10-
12 litr
qaynatilgan,
harorati 37C
li suv
solingan
idish,
1litr
hajmdagi
krujka.
Voronka,
yuvindi
suvlar uchun
idish.
0,5%
gipoxlorid
natriy eritmasi

1 .Bemorga muolaja
maqshadi tushuntiriladi;
. Qo'l yuviladi va
quritiladi;
. Fartuk va qo'lqop
kiyiladi;
. Bemordan ko'ylak
tugmachalarini
yechish so'raladi;
. Bemor to'g'ri
o'tqaziladi: stulga
suyangan holda boshi
oldinga engashgan,
oyoqlari bir oz
ochilgan holda
o'tqaziladi;
6.Bemorning bo'yin
va ko'kragiga
klyonka fartuk
tutiladi;
7.Pinset yordamida
steril, nam zond
olinadi. O'ng qo'l
bilan yopiq uchidan 10-
15 sm oraliqda
ushlanadi, chap qo'l
bilan ikkinchi uchi
ushlanadi;
. Me'daga qancha
santimetrda zond
kiritilishi
aniqlanadi;
. Bemordan og'iz
ochish va burun orqali
chuqur nafas olish
so'raladi. Zondning
yopiq uchi til ustiga
qo'yiladi;
10.Bemordan
yutinishi so'raladi.
Har bir yutinganda
zond asta-sekin
yuboriladi. Zond
belgilangan
qismigacha kiritiladi;
11.Zondning ikkinchi
uchiga voronka
kiygiziladi;
. O'rnatilgan voronka

			<p>bemor tizzasigatushuriladi va yuvush uchun tayyorlangan eritma bilan to'ldiriladi;</p> <p>Eritma solingan voronka asta-sekinlik bilan ko'tariladi.</p> <p>Voronka asta-sekin tizzagacha tushiriladi va ichidagi suyuqlik tog'oraga tushuriladi;</p> <p>Muolaja me'dadan toza suv tushguncha 15 -16 marta qaytariladi;</p> <p>16.Salfetka bilan zond uchi o'raladi;</p> <p>Asta-sekinlik bilan zond me'dadan chiqariladi va salfetka bilan artiladi;</p> <p>Bemor oldidan klyonka olinadi va asboblarni zararsizlantiriladi;</p> <p>Qo'lqop va fartuk yechiladi va zararsizlantiriladi;</p> <p>20.Me'da yuvilgandan so'ng bemor ahvoli ko'zatiladi.</p>
--	--	---	---

4. DASTURNI AMALGA OSHIRISHNING TASHKILY-PEDAGOGIK TA'MINOTI

4.1. O'quv bazalari: Respublika o'rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Andijon filiali. Andijon shahar bobosadin ko'chasi 18-uy, davolash profilaktika muassasalari qoshidagi o'quv bazalari.

Amaliyot bazasi: davolash profilaktika muassasalari qoshidagi o'quv bazalari.

4.2. Mashg'ulotlarni o'tkazish uchun zarur jihozlar ro'yxati:

Modul bo'yicha dars olib borish uchun nazariy, amaliy va seminar darslar o'tiladigan o'quv auditoriyalari. Multimediali jamlanma: elektron doska, slaydlar to'plami bo'lgan rrt ko'rinishli ma'ruzalar, SD diskda ko'rgazma materiallar, videofilmlar. Klinik amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash trening o'quv xonasi mulyaj, fantom v.b jihozlar, tarqatma materiallar, mavzular bo'yicha turli jadvallar, tasviriy ko'rgazma va qo'llanmalar.

4.3. ADABIYOTLAR RO'YXATI.

4.3.1. Qonunchilik va me'yoriy-huquqiy hujjatlar:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi "Tibbiyot va farmatsevtika ta'limi va ilm-fani tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ- 4310-son qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 7 apreldagi "Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va yanada uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4666-sonli qarori.
- 3.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 10 noyabrdagi "Aholining sog'lom ovqatlanishini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ 4887-sonli qarori.
- 4.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 18 dekabrdagi "Yuqumli bo'lmagan kasalliklarning profilaktikasini, sog'lom turmush tarzini qo'llab -quvvatlash va aholining jismoniy faolligi darajasini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4063-sonli qarori.
- 5.O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli "Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish bo'yicha me'yoriy hujjatlarini yanada takomillashtirish to'g'risidagi" buyrug'i.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 25 iyuldagi "Koronavirus pandemiyasini yumshatish, aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi va salomatligini saqlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6035 sonli farmoni va unga muvofiq ishlab chiqilgan.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 27 iyuldagi "O'zbekiston Respublikasi Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati faoliyatini tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4790-sonli qarorlari
- 8.O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining me'yoriy hujjatlari.

4.3.2. Asosiy adabiyotlar:

- 1.Sh.T.Otaboyev, T.I.Iskandarov "Kommunal gigiyena" Toshkent-2007 (elektron darslik)
- 2.T.I.Iskandarov, G.T. Iskandarova "Mehnat gigiyenasi" fanidan amaliy mashg'ulotlar uchun o'quv qo'llanma Toshkent-2010
3. L.A. Ponomareva, E.K.Kazakov "Umumiy gigiyena va ekologiya" o'quv qo'llanma (elektron darslik) Toshkent-2009
4. B.A.Duschanov, Sh.T.Iskandarova "Umumiy gigiyena" Toshkent -2008 (elektron darslik)
5. Z.T.Rajamurodov, B.M.Bozorov "Yosh fiziologiyasi va gigiyenasi" Toshkent-2013 (elektron darslik)
6. G.I.Shayxova "Ovqatlanish gigiyenasi" Toshkent-2011 (elektron darslik)
7. T.G.Tulchinskiy, Y.A.Varavikova "Jamoat sog'lig'ini saqlash" I-II qismlari Toshkent-2003

4.3.3. Elektron ta'lim resurslari:

1. www.edu.uz
2. www.minzdrav.uz
3. <http://www.medpoisk.ru/>
4. <http://www.rusmedserv.com/>
5. www.medi.ru
6. www.medlinks.ru
7. www.medscape.com

5.Oraliq nazorat

Oraliq nazorat – sikl davomida o‘quv dasturining (bir necha mavzularni o‘z ichiga olgan) moduli tugallangandan keyin tinglovchilarining bilim va amaliy ko‘nikma darajasini aniqlash va baxolash usuli. Oraliq nazorat test, suxbat, vaziyatli masala yechish, yozma ish, amaliy ko‘nikmalarni baxolash yoki ularni kombinasiyalangan shakllarda o‘tkaziladi, aniq ishlab chiqilgan baholash mezonlari bo‘yicha baxolanadi va natijalari gurux jurnalida qayd etiladi.

Andijon filialida malaka oshirish kurslaridagi oraliq nazoratlar bir marotaba og‘zaki so‘rov shaklida o‘tilgan mavzular asosida nazariy amaliy savollarni o‘z ichiga olgan xolda 5 ta savoldan iborat biletlar yordamida amalga oshiriladi. Har bir to‘g‘ri javobga maksimal 20 balldan (%) beriladi, o‘tish balli 60 ball (%) Oraliq nazoratdan o‘tgan tinglovchilar nazoratning keyingi bosqichi Yakuniy attestatsiyaga qo‘yiladi.

1-Bilet.

- 1.Oqilona ovqatlanish haqida tushuncha, oqilona ovqatlanishga bo‘lgan gigienik talablar.
- 2.Ovqatlanishning fiziologik me'yorlari turli aholi guruhlarining oqilona ovqatlanishining asosi ekanligi.
- 3.Ovqatlanishning adekvatligini o‘rganish usullari.
- 4.Talabalar ovqatlanishining adekvatligini o‘rganish.
- 5.Oqilona ovqatlanish haqida tushuncha.

2-Bilet.

- 1.Oqilona ovqatlanishga bo‘lgan gigienik talablar.
- 2.Ozuqli moddalar va energiyaning fiziologik me'yorlari oqilona ovqatlanishning asosi ekanligi.
- 3.Aholining turli guruhlari uchun ovqatlanishning fiziologik me'yorlariga ta'rif
- 4.Alimentar kasalliklar, tushuncha. alimentar kasalliklar guruhlari.
- 5.Aholining ovqatlanish sifatini o'rganish usullari.

3-Bilet.

1. Ovqatlanish sifatini o‘rganishdagi hisoblash usuli.
- 2.Adekvat ovqatlanish tushunchasi, shaxsiy ovqatlanishning adekvatligini baholash.
3. Davolovchi ovqatlanish haqida tushuncha, uning asosiy prinsiplari.
4. Oqilona ovqatlanishga bo‘lgan asosiy gigienik talablar.
- 5.Kasalxona oshxonasi (oshxonadagi xonalar va jihozlarning tarkibi, ovqat tayyorlash tartibi va uni tarqatish).

4-Bilet.

1. Vitaminlarning ovqatlanishdagi ahamiyati. vitaminlar manbai bo'lgan asosiy mahsulotlar.
2. Organizmning vitaminlar bilan ta'minlanganligini baholash usullari:
3. «C» vitaminining siydik orqali ekskretsiyasini aniqlash;
4. badan terisi kapillyarlarining rezistentligini aniqlash (Nesterov namunasi).
5. Sutning ozuqaviy qiymati.

5-Bilet.

1. Vitaminlar haqida tushuncha, ularning fiziologik roli va tasnifi.
2. Yog'da eruvchi vitaminlar va ularning manbalari.
3. Suvda eruvchi vitaminlar va ularning manbalari.
4. Gipo- va avitaminozlar haqida tushuncha.
5. C- gipovitaminozi vitamin tanqisligining eng muhim bir shakli ekanligi.

6-Bilet.

1. Sut va go'shtning ovqatlanishdagi ahamiyati va ozuqaviyligi. hamda biologik qiymati.
2. Konservalar sifatli 1 igining gigienik ahamiyati.
3. Sut va go'shtning to'la sifatlilikini baholash usullari.
4. Bankali konservalaming sifatlilikini baholash usullari.
5. Oqilona ovqatlanishga bo'lgan gigienik talablar. Sutning ozuqaviy qiymati.

7-Bilet.

1. Sutning sifatlilik ko'rsatkichlari.
 2. Go'shtning ozuqli qiymati
 3. Go'shtning sifatlilik ko'rsatkichlari.
- Konservalar - uzoq saqlanuvchi mahsulotlar ekanligi, ularning ustunligi va kamchiliklari.
- Konservalaming sifatlilikini baholash usullari.

8-Bilet.

1. Umumta'lim maktablarining qurilishi va jihozlanishiga bo'lgan gigienik talablar.
2. Maktab mebellariga bo'lgan gigienik talablar, bolalarni partada to'g'ri o'tqazish.
3. Maktabdagi o'quv jadvallariga bo'lgan gigienik talablar. dars jadvalini tahlil qilish usuli.
4. Maktab qurilishi uchun yer-joy tanlash, yer uchastkasining rejalashtirilishi.
5. Maktabning turli funksional bo'limlarini joylashtirishga bo'lgan gigienik talablar.

9-Bilet.

- 1.Asosiy sinf xonalariga bo'lgan gigienik talablar.
- 2.Maktab binosining sanitar-texnik jihozlanishi. yoritilganligi, isitilishi, xonalarning shamollatilishiga bo'lgan gigienik talablar.
- 3.Maktab mebellariga bo'lgan asosiy gigienik talablar, o'quvchilarni partalarda to'g'ri o'tqazish qoidalari.
- 4.Maktabdagi o'quv tartibining oqilona tashkil etilganligining gigienik ahamiyati.
- 5.Dars jadvaliga bo'lgan gigienik talablar.

10-Bilet.

1. Vitaminlarning ovqatlanishdagi ahamiyati. vitaminlar manbai bo'lgan asosiy mahsulotlar.
2. Organizmning vitaminlar bilan ta'minlanganligini baholash usullari:
 - «C» vitaminining siydik orqali ekskretsiyasini aniqlash;
 - 3.badan terisi kapillyarlarining rezistentligini aniqlash (Nesterov namunasi).
- 4.Vitaminlar haqida tushuncha, ularning fiziologik roli va tasnifi.
- 5.Yog'da eruvchi vitaminlar va ularning manbalari.

11-bilet.

1. Suvda eruvchi vitaminlar va ularning manbalari.
- 2.Gipo- va avitaminozlar haqida tushuncha.
- 3.C- gipovitaminozi vitamin tanqisligining eng muhim bir shakli ekanligi.
 - 4- Suvning organik ifloslanishining gigienik ahamiyati.
 - 5-Suvning organik ifloslanishini aniqlashdagi kimyoviy usullar.

12-Bilet.

- 1.Suvning oksidlanuvchanligini aniqlash.
- 2.Havzalardagi suvni ifloslovchi manbalar va mumkin bo'lgan ifloslanish turlariga ta'rif.
- 3.Suvning organik ifloslanganligining epidemiologik ahamiyati.
- 4.Suvning o'z-o'zidan tozalanishi tushunchasi.
- 5.Suvning oksidlanuvchanligi haqida tushuncha.

13-Bilet

1. Suvning oksidlanuvchanligini permanganat usulida aniqlashning mohiyati.
 - 2.Suvning tuzli tarkibining gigienik ahamiyati.
 - 3.Qattiqlik turlari, ularni aniqlash usullari.
 - 4.Suvda xloridlarni aniqlash usuli.
 - 5,Suvda temiming sifat va miqdorini teshirish usullari.

14-Bilet.

1. Suvning organoleptik xossalari uchun uning kimyoviy tarkibining qanday ahamiyati bor?
2. Suvning qattiqligining gigienik ahamiyati, uning turlari.
3. Ichimlik suvi va manbalardagi suv tarkibidagi xloridlarning gigienik ahamiyati.
4. Suvda temir tuzlarining gigienik ahamiyati.
5. Umumiy va yo'qotsa bo'ladigan qattiqlikni aniqlash usullari.

15-Bilet.

1. Suvda xloridlarning miqdorini aniqlash usuli.
2. Suvda temirni aniqlash usuli.
3. Davlat Standard 950-2000 bo'yicha suvning tuzli tarkibiga bo'lgan talablar.
4. Suvda xloridlarni aniqlash usuli.
5. Suvda temirning sifat va miqdorini teshirish usullari.

6. YAKUNIY ATTESTATSIYA

6.1. Yakuniy attestatsiyaga qo'yiladigan talablar, o'tkazish shakli va baholash mezonlari.

Yakuniy attestatsiya O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash Vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli buyruq 3-ilovasidagi "Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish ta'lim muassasalarida tinglovchilarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini baholash to'g'risidagi Nizom" asosida o'tkaziladi.

Umumiy malaka oshirish kurslarida **Yakuniy attestatsiya** ga Oraliq nazoratdan o'tgan tinglovchilar kiritiladi. Nazoratning ushbu turi quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

-Test sinovi;

-Amaliy ko'nikmani baxolash bosqichlarida amalga oshiriladi

-Yakuniy suhbat (Imtixon)

Test sinovi – malaka oshirish o'quv dasturiga muvofiq ishlab chiqilgan test banki asosida o'tkaziladi. Test sinovi natijalari quyidagicha baxolanadi: to'plangan to'g'ri javoblar xajmi umumiy test topshirig'ining 60 % va undan ortiqni tashkil etganda "O'tdi", 59% va undan kam natijaga erishilganda — "O'tmadi" deb baxolanadi. Tinglovchining tayanch bilimlarini aniqlash va yakuniy test sinovini o'tkazish uchun mazkur malaka oshirish kursi dasturi doirasida tuzilgan bir xil test topshiriqlari bankidan foydalaniladi. Tinglovchiga test topshiriqlari bankidan 50 tadan kam bo'lmagan xajmda test topshiriqlari beriladi. Har bir to'g'ri javob 2 balldan baholanadi.

Yakuniy attestatsiyaning amaliy ko'nikmani baxolash bosqichiga test sinovidan o'tgan tinglovchilar qo'yiladi. Amaliy ko'nikmani baxolashda o'rta tibbiyot va farmasevtika kadrlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirishga qo'yilgan amaldagi Davlat talablari va malaka talablari doirasida tinglovchi tomonidan amalga oshirilishi lozim ko'nikmalar sinovdan o'tkaziladi. Baxolash natijalari "O'tdi" va "O'tmadi" deb belgilanadi.

Yakuniy suxbat shaklida tinglovchilarga xar biri 5 ta savoldan iborat 2 ta vaziyatli masalali bilet beriladi. Vaziyatli masalalarni yechish natijasi mazkur vaziyatli masalada belgilangan savollarga berilgan to'g'ri javoblar soni asosida shakllantiriladi. Har bir savolga berilgan to'g'ri javoblar 10 balldan baholanadi. Nazoratning ushbu to'g'ri berilgan umumiy to'g'ri javoblar soni 7 ta (70%) va undan ortiq bo'lganda –“ o'tdi”, 6 ta va undan kam bo'lgan xollarda –“o'tmadi “ sifatida baxolanadi.

Tinglovchining bilim va ko'nikmalari quyidagi mezonlar bo'yicha baxolanadi:

O'zlashtirish	Baho	Tinglovchining bilim darajasi
87-100	5	Tinglovchi o'quv dasturining barcha bo'limlari bo'yicha tizimli, chuqur va to'liq bilimga ega; Savollarga mantiqiy to'liq va izchil javob beradi; Javoblarida nazariyani amaliyot bilan chambarchas bog'laydi; Amaliy masalalarni xal etishda olgan bilimlarini fikrini xatosiz, to'g'ri asoslaydi; Amaliy ko'nikmalarni algoritm bo'yicha izchil va to'g'ri bajaradi; Amaliy topshiriqlarni bajarishda kasbiy bilimini mukammal ko'rsata oladi; Vaziyatli masalalarni to'g'ri yechadi, javoblarni asoslaydi; Noananaviy xolatlarda muammoni mustaqil va ijodiy yechadi.
76-86	4	Tinglovchi dastur doirasida to'liq bilimlarga ega, javobini xatosiz bayon etadi, savollarga mantiqiy to'g'ri javob beradi; Amaliy masalalarni xal yetishda olgan bilimlarini, xatosini o'z vatida to'g'rilaydi; Amaliy ko'nikmalarni algoritm bo'yicha izchil va to'g'ri bajaradi; Amaliy topshiriqlarni bajarishda yetarli kasbiy bilimga egaligini ko'rsata oladi; Vaziyatli masalalarni to'g'ri yechadi, javoblarni asoslaydi.
60-75	3	Tinglovchi dastur doirasida bilimga ega, savollarga to'g'ri javob beradi, lekin ayrim kamchiliklarga yo'l qo'yadi; olgan bilimlarini amaliyotda qo'llay oladi; Amaliy ko'nikmalarni algoritm bo'yicha izchil va to'g'ri bajaradi; Vaziyatli masalalarni to'g'ri yechadi, biroq yoasoslashda qiynaladi.
60 dan kam	2	Tinglovchi dastur doirasidagi materialning asosiy qismini bilmaydi, savollar javob berishda qo'pol xatolarga yo'l qo'yadi; Javobini mantiqiy bayon etmaydi; olgan bilimlarini amaliyotda qo'llay olmaydi; Amaliy ko'nikmalarni bajarishda xatoliklarga yo'l qo'yadi; Vaziyatli masalalarni yechishda qo'pol xatoliklarga yo'l qo'yadi.

6.2. Nazorat savollari

1. "Aholi sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni qachon qabul qilingan?
2. SanPiN (Sanitariya qoidalari, me'yorlari va gigiyena normativlari) nima va uning huquqiy kuchi qanday?
3. Davlat sanitariya nazorati tushunchasiga ta'rif bering
4. SEOJSQ tizimidagi asosiy hisobot hujjati (forma №) qaysi?
5. Sanitariya-gigiyenik ekspertiza o'tkazishning asosiy maqsadi nima?
6. Korxonalarining sanitariya-himoya zonasi (SHZ) tushunchasini tushuntiring.
7. Epidemiologik surishtiruv o'tkazish uchun asos bo'ladigan hujjat nima?
8. SEOJSQ inspektorining huquq va majburiyatlari qaysi qonuniy hujjat bilan tartibga solinadi?
9. Antropozonoz kasalliklar deganda nima tushuniladi?
10. Infektsion jarayonning uchta asosiy bo'g'inini sanab o'ting.
11. Dezinfeksiya, dezinseksiya va deratizatsiya o'rtasidagi farq nimada?
12. Kasallikning inkubatsion davri nima?
13. Fakultativ va obligat parazitlar o'rtasidagi farqni ayting.
14. Karantin va izolyatsiya tadbirlarining farqi nimada?
15. Bakteriya tashuvchanlikning qanday turlari mavjud?
16. Havо-tomchi orqali yuquvchi infeksiyalarga 3 ta misol keltiring. ## III. Sog'lom Turmush Tarzi (STT)
17. Sog'lom turmush tarzining asosiy komponentlarini sanang.
18. Gipodinamiya nima va u qanday oqibatlariga olib keladi?
19. Semizlik darajasini aniqlashda Tana Vazni Indeksi (TVI) qanday hisoblanadi?
20. Ratsional ovqatlanishning 3 ta oltin qoidasini ayting.
21. Kunlik uyqu me'yori kattalar uchun necha soat bo'lishi kerak?
22. Zararli odatlarga (chekish, alkogol) qarshi kurashning profilaktik ahamiyati nimada?
23. "Sog'lom turmush tarzi" tushunchasiga JSST ta'rifi qanday?
24. Jismoniy faollikning yurak-qon tomir tizimiga ta'siri qanday? ## IV. Ovqatlanish Gigiyenasi va Zaharlanishlar
25. Ovqatdan zaharlanish (toksikoinfeksiya) tushunchasiga ta'rif bering.
26. Botulizm kasalligining asosiy sababchisi va profilaktikasi nima?
27. Taomning energetik qiymati (kaloriyasi) qanday o'lchanadi?
28. Salmonella infeksiyasining asosiy yuqish manbalarini ayting.
29. Mahsulotlarning organoleptik ko'rsatkichlari deganda nima tushuniladi?
30. Ovqatdan zaharlanish shubhasi bo'lganda birinchi bo'lib qanday chora ko'riladi?
31. Vitamin yetishmasligi (avitaminoz) va gipovitaminozning farqi nimada?
32. Tez buziladigan mahsulotlarni saqlash harorati qanday bo'lishi kerak?
33. Ichimlik suvining sifati qaysi davlat standarti (O'zDST) bilan tartibga solinadi?
34. Suvning umumiy qattiqligi qanday ko'rsatkichlar bilan aniqlanadi?
35. Suvni xlорlash usulining maqsadi va zarari nimada?
36. Suv orqali yuquvchi kasalliklarga 3 ta misol keltiring.
37. Turar-joy binolarida havo almashinuvi (ventilyatsiya) me'yori qanday?

38. Tuproqning sanitariya holati qanday indikatorlar orqali baholanadi?
39. Markazlashgan va markazlashmagan suv ta'minotining farqi nimada?
40. Maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilishning qanday usullari mavjud?
41. Professional kasallik (kasb kasalligi) nima?
42. Ish joyidagi zararli ishlab chiqarish omillarini sanang.
43. Silikoz kasalligining asosiy sababi nima?
44. Shovqin va vibratsiyaning organizmga salbiy ta'siri qanday namoyon bo'ladi?
45. Individual himoya vositalari (IHV) turlarini sanab o'ting.
46. Ishchilarning davriy tibbiy ko'rigi qanchalik tez-tez o'tkazilishi kerak?
47. Ish joyidagi yoritilganlik darajasi qaysi asbob yordamida o'lchanadi?
48. Mehnat gigiyenasida "havodagi ruxsat etilgan maksimal konsentratsiya" (REM) nima?
49. Shifoxona ichi infeksiyasi (nozokomial infeksiya) ta'rifini ayting.
50. Tibbiy xodimlarning qo'l yuvishning necha xil darajasi mavjud?
51. Aseptika va antiseptika tushunchalarining farqi nimada?
52. Tibbiy asboblarni sterilizatsiyadan oldin tozalash (PSO) bosqichlari qanday?
53. Autoklavlashda (bug'li sterilizator) standart ish rejimi (harorat/bosim) qanday?
54. Gemokontakt infeksiyalar (OIV, Gepatit B, C) profilaktikasi nimadan iborat?
55. Dezinfeksiyalovchi eritmalarning ishchi konsentratsiyasini tayyorlash qoidasi nima?
56. SHII tarqalishida "tibbiy asboblarni" faktori qanday rol o'ynaydi? ## VIII. DPMLar Gigiyenasida (Davolash-Profilaktika Muassasalari)
57. Shifoxona palatalarida mikroiklim ko'rsatkichlari (harorat va namlik) qanday bo'lishi kerak?
58. Tibbiy chiqindilarning xavflilik darajasi bo'yicha tasnifi (A, B, V, G sinflari) qanday?
59. DPMLarni loyihalashda palatalarning maydoni qanday me'yorga asoslanadi?
60. Shifoxonalarda "toza" va "iflos" oqimlarning kesishmasligi nima uchun muhim?
61. Tibbiy chiqindilarni yig'ishda ishlatiladigan sariq rangli qoplar nima uchun mo'ljallangan?
62. DPMda kvarsplash tartibi qanday?
63. Jarrohlik blokining sanitariya holatiga qo'yiladigan asosiy talab nima?
64. Bemorni shifoxonaga qabul qilishda sanitariya ishlovi berish bosqichlari qanday?
65. Milliy emlash kalendariga ko'ra yangi tug'ilgan chaqaloqqa birinchi bo'lib qaysi vaksina qilinadi?
66. Vaksina va zardob o'rtasidagi asosiy farq nimada?
67. "Sovuqlik zanjiri" tizimi nima?
68. Vaksinalarni saqlash harorati odatda necha daraja bo'lishi kerak?
69. Rejali emlashga qarshi mutlaq monelik nima?
70. BCG (BTsJ) vaktsinasi qaysi kasallikka qarshi qo'llaniladi?
71. Jamoaviy immunitet tushunchasini tushuntiring.
72. Emlashdan keyingi asorat va emlashdan keyingi reaksiya farqi nimada?
73. Klinik o'lim va biologik o'limning asosiy farqi nimada?
74. Yurak-o'pka reanimatsiyasida (YOR) kompressiya va nafas berish nisbati qanday?
75. Tashqi qon ketishni to'xtatishning eng tezkor usuli qaysi?

76. Travmatik shokning 3 ta asosiy belgisini ayting.
77. Termik kuyishda birinchi yordam ko'rsatish tartibi qanday?
78. "Geymlix usuli" qachon qo'llaniladi?
79. Elektr toki urganda birinchi navbatda nima qilish kerak?
80. Antiseptik paketlar va turniket (jgut) ishlatish qoidalari qanday?

6.3 Testlar.

1-variant

1.Reabilitatsiya so'zi qaysi tildan olingan?

- A. *lotin;
- B. nemis;
- C. arab;
- D. ingliz tili;

2.Reabilitatsiya nimani oldini oladi?

- A. *tez qarishni;
- B. a'zolar funksiyasining buzilishi;
- C. ruhiy va jismoniy holatning yomonlashuvi;
- D. kasalliklarning asoratini;

3.Tibbiy reabilitatsiya deganda nima tushuniladi?

- A. *medikamentoz terapiya, fizioterapiya, DJBT, davolovchi dieta, surunkali
- B. infeksiya uchoqlarini sanatsiya qilish, patologik o'zgarishlarni xirurgik
- C. korreksiya qilish;
- D. erta ijtimoiy mehnatga qaytarish;

4.Jismoniy rivojlanish deganda nima tushuniladi?

- A. to'qima va hujayralarning o'zgarish jarayoni;
- B. *morfologik va funksional xususiyatlarning yig'indisi;
- C. harakat faolligi rejimiga rioya qilish;
- D. Barchasi

5.Kasbiy reabilitatsiyaning vazifasi nimalardan iborat?

- A. *kasbiy malakani tiklash yoki boshqa kasbga o'rgaatish, bemorni ishga joylashtirish
- B.masalasini hal qilish;
- C.a'zolarning funksiyasini tiklash;
- D. bemorni to'laqonli yashashga imkoniyat yaratish;

6.Ijtimoiy reabilitatsiya nima?

- A. *nogironlarni davlat darajasidagi ayrim ijtimoiy huquqlari va imtiyozlarini kafolatlovchi normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish, shuningdek ularni amalga oshirishni ta'minlash;
- B. nogironlarni umrini uzaytirish;
- C. demografik ko'rsatkichni o'zgartirish;
- D. imtiyozlarni kafolatlovchi normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish;

7.Tibbiy va ruhiy reabilitatsiyaning asosiy prinsiplari nimalardan iborat?

- A. *bosqichma-bosqich, hamma tadbirlarning uzviyligi, shartli ravishda o'z vaqtida o'tkazish, reabilitatsiyaning zamonaviy vositalari va usullari, individual yondashish;
- B. bosqichma-bosqich va tadbirlarning uzviyligi;
- C. reabilitatsiyaning eng zamonaviy vositalari;
- D. hamma tadbirlarning uzviyligi, shartli ravishda o'z vaqtida o'tkazish;

8.Tibbiy va ruhiy reabilitatsiya boqichlariga nimalar kiradi?

- *A.shoshilinch reabilitatsiya, statsionar, sanatoriya, ambulatoriya-poliklinika;
- V.shoshilinch va statsionar reabilitatsiya;

- S.ambulatoriya-poliklinika va sanatoriya;
- D.pedagogik va psixologik vositalarni qo‘llashni tashkillashtirish;

9.Statsionar bosqichda qanday tadbirlar o‘tkaziladi?

- A. *davolovchi harakat rejimi, parhez tavsiyalari, bemorning ruhiy holatini o‘rganish va uning kasaliga va jarohatiga bo‘lgan munosabati, stats.bosqichda harakat faolligi rejimini saqlashni tushuntirish, infeksiya uchoqlarini sanatsiya qilish va qondosh kasalliklarni davolash;
- B. bemor va uning qarindoshlariga kasallik va jarohat haqidagi tushunchani to‘g‘ri shakllantirish;
- C. davolovchi harakat rejimi, parhez tavsiyalari;
- D. infeksiya uchoqlarini sanatsiya qilish va qondosh kasalliklarni davolash;

10.Sanatoriya bosqichdagi reabilitatsiyaning asosiy vazifalari nimalardan iborat?

- A. *tabiiy va fizik faktorlar yordamida bemorlarni ish faoliyatini oshirish, psixopatologik sindromlarni kamaytirish yoki bartaraf etish, kasbiy faoliyatga tayyorlash, kasallikning qo‘zg‘alishini oldini olish, medikamentoz terapiyani amalga oshirish va ikkilamchi profilaktikani amalga oshirish;
- B. psixopatologik sindromlarni kamaytirish yoki bartaraf etish;
- C. kasalliklarni qaytalanishini va asoratlarini oldini olish;
- D. medikamentoz terapiya va va ikkilamchi profilaktikani amalga oshirish;

11.Sport tibbiyoti fani nimani o‘rgatadi?

- *A.jismoniy mashq va sport bilan shug‘ullanishni odam organizmi, uning sistema va organlariga ta’sirini o‘rgatadi;
- V.jismoniy tarbiya va sport bilan shug‘ullanuvchilarning yoshlari va jinsiy xususiyatlari haqida ma’lumot beradi;
- S.trener – mutaxassislarni tayyorlashda sport ilmining tibbiy-biologik bo‘limidir;
- D.salomatlikni saqlash va mustahkamlash, kasalliklarni davolash va oldini olish;

12.O‘rta asrda sport tibbiyoti faniga asos solgan olim kim?

- A. *Abu Ali ibn Sino;
- B. Beruniy;
- C. Umar Xayyom;
- D. Navoiy;

13. O‘zbekistonda jismoniy tarbiya va sportni tibbiy xizmat bilan ta’minlash qanday olib boriladi?

- A. *maxsus tibbiy-jismoniy tarbiya xizmatlari (kabinetlar, dispanserlar) va sog‘liqni saqlash tizimi – davolash-profilaktik muassalari orqali,
- B. territorial prinsipda amalga oshiriladi;
- C. sog‘liqni saqlash tizimi – davolash-profilaktik muassalari orqali;
- D. territorial prinsipda maxsus tibbiy-jismoniy tarbiya xizmatlari orqali;

14.Tibbiy pedagogik nazoratning maqsadi nima?

- A. *mashq mashg‘ulotlarini organizmga bo‘lgan tasirini, sportchini o‘z imkoniyatini baholash, sihat-salomatligini aniqlash, qayta tiklashda pedagogik va psixologik vositalarni qo‘llashni tashkillashtirish;
- B. sihat-salomatlikni aniqlash va mashg‘ulotlarni tashkil qilish;
- C. sportchi o‘z imkoniyatini baholash;
- D. qayta tiklashda pedagogik va psixologik vositalarni qo‘llashni tashkillashtirish;

15.Keng tarqalgan tibbiy pedagogik usulni aniqlang.

- A. *anamnez, tana og‘irligini aniqlash, yurak urish sonini sanash, qon bosimini o‘lchash, qo‘shimcha va takroriy sinamalar o‘tkazish;
- B. anamnez, elektrokardiografiya;
- C. elektromiografiya, tonometriya;

D. somatoskopiya, elektrokardiografiya;

16. Sportchilarda ko‘p uchraydigan holatni belgilang

A. *jismoniy va o‘ta zo‘riqish;

B. surunkali kasalliklarning asorati, sog‘liqqa zarar keltiruvchi odatlar;

C. zo‘riqish, sovuq qotish;

D. ko‘p ovqat yeyish, o‘ta zo‘riqish;

17. Sportchilarda nevroz va nevrozga o‘xshash holatlarning bo‘lishiga sabab nima?

A. *psixik va jismoniy zo‘riqish, haddan tashqari jismoniy kuchlanish, kun tartibining qo‘pol buzilishi;

B. haddan tashqari jismoniy kuchlanish;

C. tayanch-harakat apparatini tez-tez shikastlanishi;

D. kun tartibining buzilishi, to‘yib ovqatlanmaslik, yomon sifatli ozuqalar qabul etish;

18. Jismoniy rivojlanishga ta‘sir qiluvchi omillarga nimalar kiradi?

A. *irsiyat, konstitutsiya, ijtimoiy, iqtisodiy, moddiy va maishiy ishlab chiqarish omillari, uyqu, ovqatlanish, jismoniy tarbiya va sport;

B. uyqu, ovqatlanish, yoshi, jinsi, har xil kasalliklar;

C. giperkineziya, qaddi-qomat, tana tuzilishi;

D. tayanch-harakat apparatining harakatchanligi va h.k.;

19. Jismoniy rivojlanishni asosiy tekshirish usullari

A. *antropometriya, miografiya, dinamometriya, somatoskopiya;

B. miografiya, somatoskopiya;

C. dinamometriya, palpatsiya;

D. perkussiya, antropometriya;

E.

20. Sportchilarda eng ko‘p uchraydigan markaziy nerv sistemasi kasalliklarini belgilang

A. *osteoxondroz, radikulit, nevroz;

B. artrit, bosh miyaning chayqalishi, radikulit;

C. artrit, radikulit, miozit;

D. miyaning chayqalishi, radikulit;

21. Sport sohasida massaj birinchi bo‘lib qaerda qo‘llanilgan?

A. *Gretsiyada;

B. Rossiyada;

C. Misrda;

D. Hindiston;

22. Massajchi massaj muolajasini boshlashdan oldin nimalarni ko‘rikdan o‘tkazishi lozim?

A. *teri, teri osti yog‘ qavati, normadagi limfatik tugunlar, puls, taxikardiya, bradikardiya, bo‘g‘im, boylam, pay, korin bo‘shlig‘idagi a‘zolar va boshqalar;

B. teri osti yog‘ qavati, og‘riqlar;

C. miogeloz (mushaklardagi qattqliklar) va boshqalar;

D. teridagi kattqliklar, og‘riqlar va chandiqlar;

23. Massajchi hamshiralarning vazifalari va ish normasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligining qaysi buyrug‘ida ifodalangan?

*A1995 yil, 22.05, 228– buyruq, 1-ilova;

V.4- buyruq, 2008 yil, 4 yanvar;

S.2012 yil, 28 mart;

D.80 – buyruq;

24. Bitta massaj muolajasining birligi sifatida qancha vaqt davomida bajarilgan ish qabul qilingan?

*A.10 minut;

V.40 minut;

S.20 minut;

D.15 minut;

25. Massaj muolajasining davom etish vaqti nimalarga bog'lik?

- A. *yoshi, bo'yi, tana og'irligi, teri osti yog' qatlami va mushaklar, bemorning ahvoli, massaj qilinayotgan soha, massajning turi va boshqalarga;
- B. massaj qabul qiluvchining individual xususiyatlariga;
- C. massaj qilinayotgan soha hajmiga;
- D. tana og'irligi, teri osti yog' qatlami qalinligiga;

26. Qulq osti gidroadenitida UVCh kondensatorlari qanday joylashtiriladi?

- A. *bittasi qo'ltiq ostiga, ikkinchisi tegishli yelkaga;
- B. bittasi qo'ltiq ostiga, ikkinchisi kuraklar orasiga;
- C. bittasi qo'ltiq ostiga, ikkinchisi ko'krak sohasiga;
- D. ikkalasi ham qo'ltiq ostiga;

27. Surunkali tonzillitda kondensatorlar qanday joylashtiriladi?

- A. *burchak hosil qilib;
- B. uzunasiga;
- C. ko'ndalang;
- D. burunga tekkizib;

28. Talassoterapiya deb nimaga aytiladi?

- A. *dengizda cho'milish;
- B. quyosh vannalari;
- C. mineral vannalar;
- D. basseyniga cho'milish;

29. Gelioterapiya deb nimaga aytiladi?

- A. *quyosh vannalari;
- B. dengizda cho'milish;
- C. havo vannalari;
- D. ultrabinafsha nurlar bilan davolash;

30. Suv bilan davolash usulini belgilang

- A. *gidroterapiya;
- B. gelioterapiya;
- C. talassoterapiya;
- D. ionoterapiya;

31. Infraqizil nurlanishni fizik ta'siri nimaga asoslangan?

- A. fotoximik effekt
- *B. issqlik effekt
- C. ossilyator effekt
- D. ionizatsiya

32. Gipotermiya uchun ishlatiladi

- *A. xloretil
- B. novokain
- C. dikain
- D. trimekain
- E. lidokain

33. Suv bilan davolovchi muolajalarda qaysi harorati indefferent hisoblanadi?

- A. 20° C dan kam
- B. 20-33° C
- *C. 34-36° C
- D. 37-39° C

34. Gipertrofik gingivitni shishli formasida yallig‘lanishni olish uchun elektroforez buyurish mumkin

- *A. 10% kalsiy xlorid eritmasi anoddan
- B. 10% kalsiy glyukonat eritmasi anoddan
- C. 5% kalsiy glyukonat eritmasi
- D. 10% kalsiy xlorid eritmasi anod va katoddan almashtirib

35. Surunkali paradontitda darsonvalizatsiya buyuriladi, agar ... mavjud bo‘lsa

- A. o‘tkir yallig‘lanish
- B. lotsal abscess mavjudligi
- C. tishdagi cho‘kindilar
- *D. venoz dimlanish va shish

36. Elektruyquni ta‘sir mexanizmi

- *A. po‘stloq va po‘stloq ostini tormozlanishi
- B. po‘stloqni tormozlash va po‘stloqni stimulyatsiya qilish
- C. po‘stloqni tormozlash
- D. po‘stloq ostini tormozlash

37. Aeroionlarni fiziologik ta‘siri(noto‘g‘risini chiqaring)

- A. desensibilizatsiya
- B. gipotenziv
- *C. issiqlik
- D. sedativ

38. Ichki a‘zolarni massaj qilishda vibratsiyaning qaysi usuli qo‘llaniladi?

- A. *turtish;
- B. silash;
- C. ishqalash;
- D. vibratsiya;

39. Quymich nerv tolasining massajida qaysi usul ko‘proq qo‘llaniladi?

- A. labil vibratsiya – nerv tolasini bo‘ylab;
 - B. ishqalash;
 - C. *ezish;
- chayqatishlar;

40. Diadinamoterapiyada ta‘sir etuvchi omil buA. Doimiy tok

- A. Yuqori chastotali va past kuchlanishli impulsli tok
- V. Sinusoidal shakldagi impulsli tok
- S. * Yarim sinusoidal shakldagi impulsli tok, orqa eksponent bo‘yicha tortilish bilan
- D. To‘g‘ri burchak shakldagi impulsli tok

41. Amplipulsterapiya metodida ta‘sir qiluvchi omil buA. Doimiy tok

- B. Kichik kuchdagi, yuqori chastotali va kuchlanishdagi impuls toki
- C.* Sinusoidal shakldagi impulsli tok, modulirlangan past chastotali tebranishlar
- D. To‘g‘ri burchak shakldagi impulsli tok
- E. Yuqori chastotali o‘zgaruvchan tok

42. Elektr uyqu bilan davolashning quyidagi asosiy samarasi bor:

- A.* Sedativ
- B. Trofik
- C. Og‘riqsizlantirish

D. Yallig‘lanishga qarshi

E. Desensibillovchi

43. Magnitoterapiyaga ko‘rsatma:

A. flegmona

B. absces

C. qon ketishga moyillik

D. karbunkul

E. * barcha javoblar noto‘g‘ri

44. Massaj turlariga kirmaydi:

A. *kompresion

B. manual

C. apparat orqali

D. suv osti

E. davolovchi

45. Ultratovush buyurishga qarshi ko‘rsatma

A. yuz-jag‘ sohasini chandiqlik-bitishmali jarayonlari

B. tishdagi tosh

C. yuz-jag‘ sohasidagi surunkali yallig‘lanish jarayonlari

D*. jag‘ suyagi sinishidagi osteosintezi

E. yuz nervi nevriti

46. Galvanizatsiyaga ko‘rsatma

A. Jag‘ suyagini sinishi qon ketish xavfi bilan

B.* yuz nervi nevriti bilan

C. teri sezgirligini buzilishi

D. furunkulyoz

E. stomatit

47. Diadinamik tok muolajalari paytida bemorlarni o‘rganib qolishini pasaytirish maqsadida qo‘llaniladi

A. muolaja davomiyligini oshirish

B. tok kuchini oshirish

C. muolajani 30 minutdan keyin takrorlash

D. muolajada 2-4 ta diadinamik tok turlarini qo‘llash

E*. muolajada 2-4 ta diadinamik tok turlarini qo‘llash va tok kuchini sekinlik bilan oshirish

48. UVChni fiziologik ta’siri (noto‘g‘risini chiqarib tashlang)

A. qon tomirlarni kengaytiruvchi

B. retikuloendotelial tizimni stimullovchi

C. bakteriostatik

D.* antikoagulyatsiyalovchi

E. dehidratatsiyalovchi

49. Ultratovushni ta’sir etuvchi faktori

A. yuqori chastotali tok

B. magnit maydon

C. elektrik maydon

D. * mexanik to‘lqinlar

50. Galvanizatsiya bu davolash maqsadida qo‘llash

- A.* 50 mA gacha bo'lgan doimiy uzluksiz va kuchlanishi 30-80 V tok
- B. Gs chastotali sinusoidal almashinuvchi tok
- C. kam kuchli (0,02mA) va yuqori kuchlanishli (20 kV) yuqori chastotali tok
- D. katta kuchli (2A) va katta bo'lmagan kuchlanishli (150-2000 V) yuqori chastotali elektrik tok

2-variant

1.Reabilitatsiya so'zi qanday ma'noni anglatadi?

- A. *insonlar sog'lig'ini va mehnat qilish qobiliyatini tiklash;
- B. jismoniy va ruhiy xastalik;
- C. bemorlarning boshdan kechirgan kasalliklari;
- D. harakat faolligi rejimiga rioya qilish;

2.Reabilitatsiya nimaga asoslangan?

- A. *vrach va bemorning o'zaro kelishib ishlashi (partnerlik);
- B. harakat faolligi rejimiga rioya qilish;
- C. bemorning shaxsiy harakati;
- D. bemor tanasi va o'rab turgan muhitningmoslashuvi (garmoniyasi);

3.Sog'lom odamlar uchun massajning qanday turlarini qabul qilish tavsiya qilinadi?

- A.*klassik massaj, o'zini o'zi massaji, nuqtali va boshqa turlari;
- V.maxsus apparatlar yordamida massaj qilish;
- S.segmentar-reflektor massaj;
- D.davolovchi massaj;

4.Davolovchi massajning asosiy harakat yo'nalishlariga nimalar kiradi?

- A.* uzunasiga, ko'ndalangiga, aylanasiga, spiralsimon, zigzagsimon, uzluksiz, uzuq- uzuq, to'g'ri chiziqli, kombinatsiyalashgan;
- V. silash, ishqalash, ezish, vibratsiya;
- S.spiralsimon, zigzagsimon;
- D.uzluksiz, uzuq-uzuq, kombinatsiyalashgan;

5. Massaj muolajasini bajarishda qo'l harakatining yo'nalishi ko'pincha qaysi sistemaga bog'liq?

- A. *limfa;
- B. yurak qon-tomir;
- C. nafas olish;
- D. nerv;

6. Davolovchi massaj usullariga nimalar kiradi?

- A. * silash, ishqalash, ezish, vibratsiya;
- B. silash, ishqalash;
- C. silliq, ushlab;
- D. ezish, vibratsiya, ko'ndalangiga, aylanasiga;

7. Sinishlarda suyak qadog'ini tezroq hosil bo'lishini tezlashtiruvchi usul qanday ataladi?

- A. *silkitish;
- B. silash;
- C. ishqalash;
- D. ezish;

8. Qaysi usul ichki sekretiya bezlarining faoliyatiga ta'sir qiladi?

- A. *chayqatish;
- B. ishqalash;
- C. silash;
- D. qoqish;

9. Ichki a'zolari massaj qilishda vibratsiyaning qaysi usuli qo'llaniladi?

- E. *turtish;
- F. silash;
- G. ishqalash;
- H. vibratsiya;

10. Quymich nerv tolasining massajida qaysi usul ko'proq qo'llaniladi?

- E. *labil vibratsiya – nerv tolasini bo'ylab;
- F. ishqalash;
- G. ezish;
- H. chayqatishlar;

11. Salomatlikni saqlash haqidagi ta'limot qanday ataladi?

- A. *vareologiya;
- B. nevrologiya;
- C. psixologiya;
- D. urologiya;

12. Massaj muolajasi ko'proq qaysi sohada qo'llaniladi?

- A. *tibbiyot amaliyotida;
- B. sport-sog'lomlashtirishda;
- S. san'at-xoreografiyada;
- D. sanoatda;

13. Bir kishini ikki kishi massaj qilsa, u qanday massaj deb ataladi?

- A. *qo'sh massaj;
- B. davolovchi massaj;
- C. kosmetik massaj;
- D. silliq massaj;

14. Qo'sh massajning vatani qayer?

- A. *Misr;
- B. Hindiston;
- C. Rossiya;
- D. O'zbekiston;

15. Rimlik vrach Asklepiad nimalar bilan shug'ullanishni foydali deb hisoblagan?

- A. *massaj qabul qilish va jismoniy badan tarbiya mashqlari bilan shug'ullanish;
- V. badanga turli moylar surtish;
- S. hammomga muntazam borish;
- D. jismoniy badantarbiya;

16. Asklepiad nimalar bilan davolanishni rad etgan?

- A. *har xil dorilar;
- B. massaj;
- C. suv muolajalari;
- D. dorilar va malhamlar;

17. Massajchi zamburug'li teri kasalligini ko'proq qaysi massaj turi orqali o'ziga yuqtirishi mumkin?

- A. *suv osti massaji orqali;
- B. klassik massaj;
- C. segmentar-reflektor massaj;
- D. davolovchi massaj;

18. Haqiqiy og‘riqlar qaysi sohada his qilinadi?

- A. *bevosita kasal to‘qimalarda – teri, mushak, bo‘g‘imlarda;
- B. ichki a‘zolarida;
- C. tananing yuzasida;
- D. bevosita kasal to‘qimalarda;

19. Ichki chuqur og‘riqlar qaysi sohada his qilinadi?

- A. *Zaxarin-Ged zonalarida;
- V. tananing yuzasida;
- Steri osti asosida;
- D. ichki a‘zolarida;

20. Ichki chuqur og‘riqlar organizmga qanday ta‘sir qiladi?

- A. tanaga azob beruvchi ta‘sir qiladi va ruhiyatni tushkunlikka olib keladi;
- V. terining og‘riqli ta‘sirotlarga sezuvchanligi oshadi;
- Sog‘riqlarning sezuvchanlik bo‘lag‘asi pasayadi;
- D. teri, mushak, bo‘g‘imlarda og‘riq paydo bo‘ladi;

21. Son suyagining tug‘ma chiqishida quymich kosasi tomining ko‘rinishi qanday holatda bo‘ladi?

- A. *qiyalanadi;
- B. pasayadi;
- C. balandlashadi;
- D. ko‘tariladi;

22. Son suyagining bir tomonlama tug‘ma chiqishida bemor qanday yuradi?

- A. *oqsoqlanib;
- B. majburiy;
- C. o‘rdaksimon;
- D. lapanglab;

23. Son suyagi ikki tomonlama chiqqanda bemor qanday holatda yuradi?

- A. *o‘rdaksimon, lapanglab;
- B. oqsoqlanib;
- C. paralitik;
- D. majburiy;

24. Tug‘ma maymoqlikda qaysi simptomlar kuzatiladi?

- A. *panjani oshiq-boldir bo‘g‘imida kaft yuzasiga bukilishi;
- B. panjaning tashqariga surilishi;
- C. panja gumbazining kamayishi;
- D. kaft yuzaga bukilishi;

25. Tug‘ma mushakli qiyshiq bo‘yinning klassik belgilari qanday?

- A. *engak sog‘ tomonga buralgan;
- V. kasal tomonda qo‘l harakati chegaralangan;
- S. ko‘krak qafasi deformatsiyasi;
- D. kaft yuzaga bukilishi;

26. Yassi panjalikning asosiy belgisining ko‘rinishi qanday bo‘ladi?

- A. *panjaning ko‘ndalang va bo‘ylama gumbazi yassilanadi;
- B. panja gumbazi kattalashadi;
- C. panjaning oldingi qismi uzoqlashadi;
- D. kaft yuzaga bukilishi;

27. Urologik kasalliklarda qaysi soha massaj qilinadi?

- A. *bel, dumg‘aza va qorin sohasi;
- B. umurtqa pog‘onasi;
- C. umumiy massaj;
- D. kaft yuzaga bukilishi;

28. Surunkali pankreatitning asoratini belgilang va insulin ishlab chiqishini tezlashtiruvchi usul qanday ataladi?

- A. *qandli diabet, chayqatish va turtishlar;
- B. epidermofitiya, ezish;
- C. solyarit, ishqalash;
- D. gastrit, silash;

29. Sust, faol va sust-faol mashqlar ko'prok qaysi sistemaning kasalliklarida qo'llaniladi?

- A. *tayanch-harakat sistemasining kasalliklarida;
- B. nerv sistemasi;
- C. nafas olish sistemasi;
- D. yurak qon-tomir sistemasi;

30. Davolovchi jismoniy badantarbiya (DJBT) mashqlarini odatda kim o'tkazadi?

- A. *davolovchi jismoniy badantarbiya instruktorigi va massajchi hamshira;
- B. davolovchi jismoniy badantarbiya vrachisi;
- C. hamshira;
- D. massajchi hamshira;

31. Doimiy tok yordamida organizmga dori vositalarini qanday holatda yuborish mumkin?

- A.* ionlashgan
- B. molekulyar
- C. dipol
- D. atomar

32. Galvanizatsiyada anod ostida bo'ladigan jarayon

- A. hujayra membranasi o'tkazuvchanligini oshishi
- B. modda almashinuv jarayonlarining kuchayishi
- C. asab tolalarini qo'zg'aluvchanligini kuchayishi
- D.* asab tolalarini qo'zg'aluvchanligini pasayishi

33. Qaysi aerozollar ko'proq o'tuvchan xususiyatga ega?

- A. * Yuqori dispersli
- B. past dispersli
- C. o'rta dispersli
- D. mayda dispersli

34. Parafin terapiyaga qarshi ko'rsatma

- A. *absses
- B. chandiq-bitishmali jarayonlar
- C. chakka-jag' bo'g'imi artrozi
- D. uch shoxli nervi travmasi
- E. mimika mushaklarni spastik mioziti

35. Infra qizil giperemiya uchun tavsifli belgilar

- A.* terida qizil dog'lar
- B. aniq chegaralangan
- C. terini bir maromda qizarganligi
- D. nurlanishdan 6 soat o'tganidan keyin teri rangini qayta tiklanishi

36. Elektr uyqu terapiyada elektrodlarni joylashishi

- A. peshona-so'rg'ichsimon o'siq
- B. * ko'z- so'rg'ichsimon

- C. bitemporal
- D. peshona-ensa
- E. ko'zga va bo'yin umurtqalarini yuqori qismiga

37. SMT va DDT ga qarshi ko'rsatma

- A. sinishlardagi
- B. lat yeyishlardagi
- C. chiqishlar
- D.* buyrak tosh kasalligi

38. SVChni fiziologik ta'siri (noto'g'risini chiqarib tashlang)

- A. yallig'lanishga qarshi
- B. og'riq qoldiruvchi
- C. bakteristatik
- D. *sedativ

39. Ultratovush buyurishga qarshi ko'rsatma

- A. yuz-jag' sohasini chandiq-bitishmali jarayonlari
- B. tishdagi tosh
- C. yuz-jag' sohasidagi surunkali yallig'lanish jarayonlari
- D.* jag' suyagi sinishidagi osteosintezi
- E. yuz nervi nevriti

40. Galvanizatsiyaga ko'rsatma

- A. Jag' suyagini sinishi qon ketish xavfi bilan
- B. * yuz nervi nevriti bilan
- C. teri sezgirligini buzilishi
- D. furunkulyoz
- E. stomatit

41. Diadinamik tok muolajalari paytida bemorlarni o'rganib qolishini pasaytirish maqsadida qo'llaniladi

- A. muolaja davomiyligini oshirish
- B. tok kuchini oshirish
- C. muolajani 30 minutdan keyin takrorlash
- D. muolajada 2-4 ta diadinamik tok turlarini qo'llash
- E.* muolajada 2-4 ta diadinamik tok turlarini qo'llash va tok kuchini sekinlik bilan oshirish

42. UVChni fiziologik ta'siri (noto'g'risini chiqarib tashlang)

- A. qon tomirlarni kengaytiruvchi
- B. retikuloendotelial tizimni stimullovchi
- C. bakteriostatik
- D. * antikoagulyatsiyalovchi
- E. dehidratatsiyalovchi

43. Ultratovushni ta'sir etuvchi faktori

- A. yuqori chastotali tok
- B. magnit maydon
- C. elektrik maydon
- D. * mexanik to'lqinlar

44. Jag' suyagi sinishida konsolidatsiya jarayonini kuchaytirish maqsadida qo'llaniladi

- A. * lazeroterapiya

- B. UVCh terapiya
- C. ultratovush
- D. Galvanizatsiya
- E. darsonvalizatsiya

45. Mahalliy darsonvalizatsiyaning bakteriotsid ta'siri nima bilan tavsiflanadi?

- A. mikroorganizmlarda modda almashinuv jarayonlarini buzilishi bilan
- B. ion nurlanish ta'siri bilan
- C. ta'sir joyida fagositozni kuchayishi bilan
- D. * mikroorganizmlar hujayra qobig'ini destruksiyasi bilan
- E. elektrolizda hosil bo'lgan mahsulotlar hisobiga hujayra lizisi

46. Stomatitda buyuriladigan fizik faktor:

- A. galvanizatsiya
- B. ultratovush terapiya
- C. DDT terapiya
- D.* Ultrabinafsha nurlanish
- E. infra qizil nurlanish

47. Yorug'likning fizik tabiati

- A. yuqori chastotali elektromagnit to'lqinlari oqimni
- B. o'tuvchi radiatsiya oqimi
- C. o'ta yuqori chastotali elektromagnit to'lqinlar oqimlari
- D.* optik diapazonli elektromagnit to'lqinlari

48. Parafin-ozokerit terapiyaga qarshi ko'rsatma

- A. * yarali stomatit
- B. chakka-jag' bo'g'imi artrozi
- C. yuz yumshoq to'qimalari jarohati
- D. paradantoz

49. Dushning ta'sir mexanizmi

- A. * mexanik
- B. so'riltiruvchi
- C. yallig'lanishga qarshi
- D. og'riq qoldiruvchi

50. Elektroforez usuli yo'l qo'yadi

- A. nerv to'qimani o'rganish ga
- B. muskul to'qimani o'rganish ga
- C.* organizmni chegaralangan sohasida dori vositasini ta'sirini konsentratsiyalash
- D. tish pulpasining elektrq o'zg'aluvchanligini o'rganish

3 – VARIANT

1. Bolada tish kariesini oldini olish maqsadida homiladorga buyuriladi

- A. mahalliy infraqizil nurlanish
- B. umumiy franklinizatsiya
- C. * umumiy ultrabinafsha nurlanish
- D. mahalliy ultrabinafsha nurlanish

2. Yuz-jag‘ sohasi kasalliklarida galvanizatsiyaning qaysi uslubi qo‘llaniladi?

- A.* bergone yarim niqobi
- B. ko‘z ensa uslubi
- C. Vermelyu bo‘yicha umumiy galvanizatsiya
- D. Sherbak bo‘yicha yoqa

3. Qaysi tok turlari darsonvalizatsiyada qo‘llaniladi?

- A. past kuchli va kuchlanishli doimiy tok
- B. past kuchli va kuchlanishli almashinuvchi tok
- C. * kam kuchli va yuqori kuchlanishli yuqori chastotali tok

4 Magnitoterapiya qo‘llanilmaydi

- A. chakka-pastki jag‘ bo‘g‘imi kasalliklarida
- B. so‘lak bezlari yallig‘lanishida
- C. *yuz-jag‘ o‘smalarida
- D. jag‘ sinishlarida

5. Tish jarohatida o‘tkazish zarur

- A. elektroog‘riq qoldirish
- B. elektrostimulyasiya
- C.* elektrodontodiagnostika
- D. elektroforez

6.Surunkali periodontit hurujini profilaktikasi uchun ildiz kanalini plombalagan kuni buyurish mumkin.

- A. * UVCh elektro maydon
- B. flyuktuorizatsiya
- C. darsonvalizatsiya
- D. mahalliy
- E. Ultrabinafsha nurlanish

7. Infraqizil nurlanishni fizik ta’siri nimaga asoslangan?

- A. fotoximik effekt
- B. * issqlik effekt
- C. ossilyator effekt
- D. ionizatsiya

8. Gipotermiya uchun ishlatiladi

- A. * xloretil
- B. novokain
- C. dikain
- D. trimekain
- E. lidokain

9. Suv bilan davolovchi muolajalarda qaysi harorati indefferent hisoblanadi?

- A. 20° C dan kam
- B. 20-33° C
- C. *34-36° C
- D. 37-39° C

10. Gipertrofik gingivitni shishli formasida yallig‘lanishni olish uchun elektroforez buyurish mumkin

- A.* 10% kalsiy xlorid eritmasi anoddan
- B. 10% kalsiy glyukonat eritmasi anoddan
- C. 5% kalsiy glyukonat eritmasi
- D. 10% kalsiy xlorid eritmasi anod va katoddan almashtirib

11. Surunkali paradontitda darsonvalizatsiya buyuriladi, agar ... mavjud bo‘lsa

- A. o‘tkir yallig‘lanish
- B. lotsal absces mavjudligi
- C. tishdagi cho‘kindilar
- D.* venoz dimlanish va shish

12. Elektruyquni ta’sir mexanizmi

- A. * po‘stloq va po‘stloq ostini tormozlanishi
- B. po‘stloqni tormozlash va po‘stloqni stimulyatsiya qilish
- C. po‘stloqni tormozlash
- D. po‘stloq ostini tormozlash

13. Aeroionlarni fiziologik ta’siri(noto‘g‘risini chiqaring)

- A. desensibilizatsiya
- B. gipotenziv
- C. * issiqlik
- D. sedativ

14. O‘g‘iz bo‘shlig‘i balneoterapiyasida qo‘llanilmaydi

- A. aftoz stomatit
- B. gingivit
- C. paradantoz
- D.* so‘lak bezlari oqmalarida

15. Yuz-jag‘ sohasidagi yallig‘lanish jarayonlarning boshlan g‘ich davrlarida belgilangan fizioterapevtik muolajalar ta‘minlaydi:

- A. yiringlash davrini rivojlantiradi
- B.* jarayonlarni qaytishi
- C. to‘qimalar regeneratsiyasi

D. yiringli o'choqni bo'shishi

16. So'laktosh kasalligida katta bo'lmagan toshni chiqishida stimulyatsiya uchun buyurish mumkin

A. gidroterapiya

B. mikro to'lqin terapiya

C. * sinusoidal modullashgan toklar

D. UCh elektr maydoni

17. Chakka-pastki jag' bo'g'imi artrozini fizioterapevtik davolash bilan mutanosib

A. xirurgik davolash

B. * medikamentoz va ortopedik

C. medikamentoz

D. ortopedik

18. Yuz nervi nevritida o'tkaziladi

A.* elektrodiagnostika

B. elektroodontodiagnostika

C. elektroson

D. elektro og'riq qoldirish

19. Tish kanalini plombalagandan so'ng og'riq paydo bo'lganda buyuriladi

A. guruh vitaminlari va novokain bilan elektroforez

B. * UVCh yelektr maydoni

C. mahalliy UB nurlanish

D. arozoalterapiya

20. Kariesni dog' davrida davolash uchun buyuriladi

A. flyutuorizatsiya

B. darsonvalizatsiya

C. UVCh terapiya

D.* Mikroelementlar elektroforezi

21. Chakka-pastki jag' bo'g'imidagi keskin og'riqlarni yo'qotish uchun buyuriladi

A. mahalliy UF nurlanishlar

B. ultratovush bilan

C. massaj

D. * anestetiklar bilan elektroforez

22. Galvanizatsiya bu davolash maqsadida qo'llash

A. *50 mA gacha bo'lgan doimiy uzluksiz va kuchlanishi 30-80 V tok

B. Gs chastotali sinusoidal almashinuvchi tok

C. kam kuchli (0,02mA) va yuqori kuchlanishli (20 kV) yuqori chastotali tok

D. katta kuchli (2A) va katta bo'lmagan kuchlanishli (150-2000 V) yuqori chastotali elektrik tok

23. Sog'lom tish pulpasi tok kuchiga reaksiya beradi

A. 20-30 mA

B. *2-6 mA

C. 60mA

D. 1000 mA

24. Tish qattiq to'qimalarining yuqori yediruvchanligida modda almashinuv jarayonlarini yaxshilash maqsadida buyuriladi:

A. elektrouyqu

- B. umumiy UB nurlanish
- C. mahalliy UB nurlanish
- D. * yoqa sohasi galvanizatsiyasi

25. Davolovchi massaj ketma-ketlikda bajariladi

- A. ishqalash, silash, moslashtirish, mushtlash, vibratsiya
- B. vibratsiya, mushtlash, moslashtirish, silash, ishqalsh
- C. * silash, ishqalash, moslashtirish, mushtlash, vibratsiya
- D. mushtlash, vibratsiya, ishqalash, silash, moslashtirish

26. DDT terapiyani qo‘llashga qarshi ko‘rsatma bo‘lib hisoblanadi

- A. uch shoxli nerv nevralfiyasi
- B. surunkali periodontit xuruji
- C. so‘lak bezlari kasalliklari
- D.* yomon sifatli xosila, qon ketishga moillik

27. Galvanizatsiya metodida qo‘llaniladigan omil:

- A. Kichik kuchdagi va yuqori kuchlanishdagi o‘zgaruvchan tok
- B. Kichik kuchdagi, past chastotali doimiy impulsli tok
- C. * Katta bo‘lmagan kuchdagi va past kuchlanishdagi doimiy tok
- D. Yuqori chastota va kuchlanishdagi tok
- E. Ultrayuqori chastotali tok

28. Galvanik tokning harakatidan kelib chiqqan biofizik effektlar o‘z ichiga oladi:

- A. Gaz zaryadli effektni
- B. * Ion konsentratsiyasini o‘zgarishini
- C. Erkin radikallar hosil bo‘lishini
- D. Qutblangan toklarni paydo bo‘lishini
- E. Mexanik tebranishlarni

29. Galvanizatsiya va dorili elektroforez quyidagi kasalliklarga qarshi ko‘rsatma hisoblanadi

- A. * Galvanik tokni individual ko‘tara olmaslik
- B. Piodermiya
- C. Teri sezuvchanligi buzilishi
- D. O‘tkir yiringli o‘rta otit
- E. O‘tkir bosqichli dermatit

30. Dorili elektroforez metodining ustunligi:

- A. * Dori moddalarini terili deposini yaratish
- B. Patologik o‘choq sohasiga bevosita ta’sir ko‘rsatish
- C. Allergik reaksiyaning amalda yo‘qligi
- D. Dori moddalarining og‘riqsiz yuborilishi
- E. Dori moddalarining bo‘shliq ichiga yuborilishi

32. Dorili elektroforez metodining kamchiliklari:

- A. Dorili elektroforez uchun hamma dorilarni ishlatilib bo‘lmasligi
- B. Ko‘pchilik dorilarning qutbliligining noma'lumligi
- C. * Yuborilgan dorini aniq miqdorini belgilash qiyinligi
- D. Ifodalangan allergik reaksiya
- E. Dori moddasini og‘riqli kiritish

33. Elektr uyquda ta’sir etuvchi omil bu
A. Kichik kuchli tok va past kuchlanishli doimiy tok

- B. Sinusoidal tok
- C. Yarimsinusoidal shakldagi impulsli tok
- D.* To'g'ri burchak shaklidagi impuls toki
- E. Eksponensial tok

34. Elektr uyquda og'riqsizlantirish ta'sir mexanizmida asosiy rol o'ynaydi...

- A. * Bosh miya limbik sistemasida endorfin ishlab chiqarilishi
- B. Biologik aktiv moddalarni paydo bo'lishi
- C. Qonda globulin oqsil fraksiyasining oshishi
- D. Simpatiko-adrenal sistema funksiyasining oshishi
- E. Erkin radikallarning hosil bo'lishi

35. Elektr uyqu metodida quyidagi diapozon chastotalari ishlatiladi

- A. * 1-160Gs
- B. 170-500 Gs
- C. 600-900 Gs
- D. 1000-1500 Gs
- E. 1600-2000Gs

36. Diadinamoterapiyada ta'sir etuvchi omil bu

- A. Doimiy tok
- B. Yuqori chastotali va past kuchlanishli impulsli tok
- C. Sinusoidal shakldagi impulsli tok
- D.* Yarim sinusoidal shakldagi impulsli tok, orqa eksponent bo'yicha tortilish bilan
- E. To'g'ri burchak shaklidagi impulsli tok

37. Amplipulsterapiya metodida ta'sir qiluvchi omil bu

- A. Doimiy tok
- B. Kichik kuchdagi, yuqori chastotali va kuchlanishdagi impuls toki
- C. * Sinusoidal shakldagi impulsli tok, modulirlangan past chastotali tebranishlar
- D. To'g'ri burchak shaklidagi impulsli tok
- E. Yuqori chastotali o'zgaruvchan tok

38. Elektr uyqu bilan davolashning quyidagi asosiy samarasi bor:

- A. * Sedativ
- B. Trofik
- C. Og'riqsizlantirish
- D. Yallig'lanishga qarshi
- E. Desensibillovchi

39. Elektr uyqu bilan ta'sir etilganda quyidagi mexanizmlar ishtirok etadi

- A. Po'stloq
- B. * Po'stloq-po'stloq osti
- C. Miyada bevosita ta'sirga ega tok hosil bo'ladi
- D. Gumoral
- E. Reflektor

40. Elektr uyqu qo'llash quyidagi kasalliklarga ko'rsatma bo'ladi.

- A. * Nevrozlar
- B. Oshqozon yara kasalligi
- C. Neyrodermitt
- D. Gipertoniya kasalligi 3 bosqichi

E. Surunkali gaymorit

42. Elektr uyqu qo'llash quyidagi kasalliklarga qarshi ko'rsatma bo'ladi

A. Kuyish kasalligi

B. * O'tkir yallig'langan ko'z kasalligi

C. Enurez

D. Yuzning o'tkir bosqichdagi dermatiti va ekzema

E. Fantom og'riqlar

43. Diadinamik tokning og'riqsizlantirish mexanizmida asosiy rol ni quyidagi omil o'ynaydi:

A. Pereferik nerv oxirlarining blokadasi

B. Qon aylanishining yaxshilanishi

C. * Markaziy nerv sistemasida shakllangan dominant vibratsiya

D. To'qima eksudatsiyasining oshishi

E. Biologik aktiv moddalarning hosil bo'lishi

44. Quyidagi kasalliklarda diadinamoterapiya qarshi ko'rsatma hisoblanadi

A. Bo'g'im ichi o'tkir shikastlanishi

B.* Yurak ishemik kasalligi ritm buzilishi ifodalangan sinusli bradikardiya ko'rinishida

C. O'tkir yallig'lanish jarayoni

D. Obliteratsiyalovchi endoarterit

E. Surunkali yallig'lanish kasalligi

45. Quyidagi kasalliklarda diadinamoterapiya ko'rsatma hisoblanadi

A. ChPJB artroz

B. Periferik arteriyalarning obliteratsiyalovchi aterosklerozi

C. *Umurtqalararo osteoxondroz ildizcha sindromi bilan

D. O'tkir pnevmoniya

E. Biriktiruv apparatining yirtilishi

46. Nerv-muskul apparatini quvvatlantirish uchun diadinamik toklarning quyidagi turi qo'llaniladi

A. Bir yarim davrli uzluksiz

B. Ikki yarim davrli to'lqinli

C.* Bir yarim davrli ritmik

D. Uzun davrli tok

E. Qisqa davrli tok

47. Sinusoidal modulirlangan tok bilan davolash quyidagi kasalliklarda ko'rsatma bo'ladi

A. Oshqozon va 12 barmoqli ichak yara kasalligi

B. O'tkir tromboflebit

C. * O'tkir bel-dumg'aza radikuliti

D. Yurak ritmining bradikardiya ko'rinishida buzilishi

E. Bog'lam uzilishi o'tkir davri

48. Elektrodiagnostik tekshiruvda aniqlanadi:

A. kapillyar qon aylanishi buzilishlari

B. * elektrqo'zg'aluvchanlik buzilishlari

C. venoz qon aylanishi buzilishlari

D. shikastlanish joyini aniqlash

E. arterial qon aylanishi buzilishlari.

49. Galvanizatsiya metodida qo'llaniladigan omil:

- A. Kichik kuchdagi va yuqori kuchlanishdagi o'zgaruvchan tok
- B. Kichik kuchdagi, past chastotali doimiy impulsli tok
- C.* Katta bo'lmagan kuchdagi va past kuchlanishdagi doimiy tok
- D. Yuqori chastota va kuchlanishdagi tok
- E. Ultrayuqori chastotali tok

50. Galvanik tokning harakatidan kelib chiqqan biofizik effektlar o'z ichiga oladi:

- A. Gaz zaryadli effektini
- B.* Ion konsentratsiyasini o'zgarishini
- C. Erkin radikallar hosil bo'lishini
- D. Qutblangan toklarni paydo bo'lishini

4- variant

1. Galvanizatsiya va dorili elektroforez quyidagi kasalliklarga qarshi ko'rsatma hisoblanadi

- A.* Galvanik tokni individual ko'tara olmaslik
- B. Piodermiya
- C. Teri sezuvchanligi buzilishi
- D. O'tkir yiringli o'rta otit
- E. O'tkir bosqichli dermatit
- F. Dorili elektroforez metodining ustunligi:

2. Dorili elektroforez metodining kamchiliklari:

- A. Dorili elektroforez uchun hamma dorilarni ishlatilib bo'lmasligi
- B. Ko'pchilik dorilarning qutbliligining noma'lumligi
- C.* Yuborilgan dorini aniq miqdorini belgilash qiyinligi
- D. Ifodalangan allergik reaksiya
- E. Dori moddasini og'riqli kiritish

3. Elektr uyquda ta'sir etuvchi omil bu A. Kichik kuchli tok va past kuchlanishli doimiy tok

- B. Sinusoidal tok
- C. Yarimsinusoidal shakldagi impulsli tok
- D.* To'g'ri burchak shaklidagi impuls toki
- E. Eksponensial tok

4. Elektr uyquda og'riqsizlantirish ta'sir mexanizmida asosiy rol o'ynaydi...

- A. Bosh miya limbik sistemasida endorfin ishlab chiqarilishi
- B. Biologik aktiv moddalarni paydo bo'lishi
- C. Qonda globulin oqsil fraksiyasining oshishi
- D. Simpatiko-adrenal sistema funksiyasining oshishi
- E. Erkin radikallarning hosil bo'lishi

5. Elektr uyqu metodida quyidagi diapozon chastotalari ishlatiladi

- A.* 1-160Gs
- B. 170-500 Gs
- C. 600-900 Gs
- D. 1000-1500 Gs
- E. 1600-2000Gs

6. Diadinamoterapiyada ta'sir etuvchi omil bu A. A. Doimiy tok

- B. B. Yuqori chastotali va past kuchlanishli impulsli tok
- C. C. inusoidal shakldagi impulsli tok
- D.* D. Yarim sinusoidal shakldagi impulsli tok, orqa eksponent bo'yicha tortilish bilan
- E. To'g'ri burchak shaklidagi impulsli tok

7. Amplipulsterapiya metodida ta'sir qiluvchi omil bu

- A. Doimiy tok
- B. Kichik kuchdagi, yuqori chastotali va kuchlanishdagi impuls toki
- C. * Sinusoidal shakldagi impulsli tok, modulirlangan past chastotali tebranishlar
- D. To'g'ri burchak shaklidagi impulsli tok
- E. Yuqori chastotali o'zgaruvchan tok

8. Chakka-pastki jag' bo'g'imi artrozini fizioterapevtik davolash bilan mutanosib

- A. xirurgik davolash
- B.* medikamentoz va ortopedik
- C. medikamentoz
- D. ortopedik

9. Yuz nervi nevritida o'tkaziladi

- A. * elektrodiagnostika
- B. elektrodontodiagnostika
- C. elektroson
- D. elektro og'riq qoldirish

8. Tish kanalini plombalagandan so'ng og'riq paydo bo'lganda buyuriladi

- A. guruh vitaminlari va novokain bilan yelektroforez
- B. * UVCh yelektr maydoni
- C. mahalliy UB nurlanish
- D. arozoalterapiya

9. Kariesni dog' davrida davolash uchun buyuriladi

- E. flyutuorizatsiya
- F. darsonvalizatsiya
- G. UVCh terapiya
- H. * Mikroelementlar elektroforezi

10. Chakka-pastki jag' bo'g'imidagi keskin og'riqlarni yo'qotish uchun buyuriladi

- A. mahalliy UF nurlanishlar
- B. ultratovush bilan
- C. massaj
- D. * anestetiklar bilan elektroforez

11. Galvanizatsiya bu davolash maqsadida qo'llash

- A. * 50A gacha bo'lgan doimiy uzluksiz va kuchlanishi 30-80 V tok
- B. Gs chastotali sinusoidal almashinuvchi tok
- C. kam kuchli (0,02mA) va yuqori kuchlanishli (20 kV) yuqori chastotali tok
- D. katta kuchli (2A) va katta bo'lmagan kuchlanishli (150-2000 V) yuqori chastotali elektrik tok

12. Sog'lom tish pulpasi tok kuchiga reaksiya beradi

- A. 20-30 mA

B.* 2-6 mA

C. 60mA

D. 1000 mA

13. Tish qattiq to'qimalarining yuqori yediruvchanligida modda almashinuv jarayonlarini yaxshilash maqsadida buyuriladi:

A. elektruyqu

B. umumiy UB nurlanish

C. mahalliy UB nurlanish

D. * yoqa sohasi galvanizatsiyasi

14. Davolovchi massaj ketma-ketlikda bajariladi

A. ishqalash, silash, moslashtirish, mushtlash, vibratsiya

B. vibratsiya, mushtlash, moslashtirish, silash, ishqalsh

C. * silash, ishqalash, moslashtirish, mushtlash, vibratsiya

D. mushtlash, vibratsiya, ishqalash, silash, moslashtirish

15. DDT terapiyani qo'llashga qarshi ko'rsatma bo'lib hisoblanadi.

A. uch shoxli nerv nevrалgiyasi

B. surunkali periodontit xuruji

C. so'lak bezlari kasalliklari

D.* yomon sifatli xosila, qon ketishga moyillik

16. Infraqizil nurlanishni fizik ta'siri nimaga asoslangan?

A. fotoximik effekt

B.* issqlik effekt

C. ossilyator effekt

D. ionizatsiya

17. Gipotermiya uchun ishlatiladi

A.* xloretil

B. novokain

C. dikain

D. trimekain

18. Suv bilan davolovchi muolajalarda qaysi harorati indefferent hisoblanadi?

A. 20° C dan kam

B. 20-33° C

C.* 34-36° C

D. 37-39° C

19. Gipertrofik gingivitni shishli formasida yallig'lanishni olish uchun elektroforez buyurish mumkin

A.* 10% kalsiy xlorid eritmasi anoddan

B. 10% kalsiy glyukonat eritmasi anoddan

C. 5% kalsiy glyukonat eritmasi

D. 10% kalsiy xlorid eritmasi anod va katoddan almashtirib

20. Surunkali paradontitda darsonvalizatsiya buyuriladi, agar ... mavjud bo'lsa

A. o'tkir yallig'lanish

B. lotsal absces mavjudligi

C. tishdagi cho'kindilar

D.* venoz dimlanish va shish

21. Elektruyquni ta'sir mexanizmi

- A.* po'stloq va po'stloq ostini tormozlanishi
- B. po'stloqni tormozlash va po'stloqni stimulyatsiya qilish
- C. po'stloqni tormozlash
- D. po'stloq ostini tormozlash

22. Aeroionlarni fiziologik ta'siri(noto'g'risini chiqaring)

- A. desensibilizatsiya
- B. gipotenziv
- C. * issiqlik
- D. sedativ

23. O'g'iz bo'shlig'i balneoterapiyasida qo'llanilmaydi

- A. aftoz stomatit
- B. gingivit
- C. paradantoz
- D.* so'lak bezlari oqmalarida

24. Yuz-jag' sohasidagi yallig'lanish jarayonlarning boshlan g'ich davrlarida belgilangan fizioterapevtik muolajalar ta'minlaydi:

- A. yiringlash davrini rivojlantiradi
- B. * jarayonlarni qaytishi
- C. to'qimalar regeneratsiyasi
- D. yiringli o'choqni bo'shishi

25. So'laktosh kasalligida katta bo'lmagan toshni chiqishida stimulyatsiya uchun buyurish mumkin

- A. gidroterapiya
- B. mikro to'lqin terapiya
- C. * sinusoidal modullashgan toklar
- D. UCh elektr maydoni

26. Elektr uyqu metodida quyidagi diapozon chastotalari ishlatiladi

- A. * 1-160Gs
- B. 170-500 Gs
- C. 600-900 Gs
- D. 1000-1500 Gs
- E. 1600-2000Gs

27. Diadinamoterapiyada ta'sir etuvchi omil buA. A.Doimiy tok

- B. B.Yuqori chastotali va past kuchlanishli impulsli tok
- C. C.inusoidal shakldagi impulsli tok
- D.* D.Yarim sinusoidal shakldagi impulsli tok, orqa eksponent bo'yicha tortilish bilan
- E. To'g'ri burchak shaklidagi impulsli tok

28. Amplipulsterapiya metodida ta'sir qiluvchi omil buA. Doimiy tok

- B. Kichik kuchdagi, yuqori chastotali va kuchlanishdagi impuls toki
- C.* Sinusoidal shakldagi impulsli tok, modulirlangan past chastotali tebranishlar
- D. To'g'ri burchak shaklidagi impulsli tok
- E. Yuqori chastotali o'zgaruvchan tok

29. Chakka-pastki jag' bo'g'imi artrozini fizioterapevtik davolash bilan mutanosib

- A. xirurgik davolash

B. * medikamentoz va ortopedik

C. medikamentoz

D. ortopedik

30. Yuz nervi nevrیتida o‘tkaziladi

A. * elektrodiagnostika

B. elektrodontodiagnostika

C. elektroson

D. elektro og‘riq qoldirish

31. Tish kanalini plombalagandan so‘ng og‘riq paydo bo‘lganda buyuriladi

A. guruh vitaminlari va novokain bilan yeletroforez

B.* UVCh yeletkr maydoni

C. mahalliy UB nurlanish

D. aerezolterapiya

32. Kariesni dog‘ davrida davolash uchun buyuriladi

E. flyutuorizatsiya

F. darsonvalizatsiya

G. UVCh terapiya

H. * Mikroelementlar yeletroforezi

33. Chakka-pastki jag‘ bo‘g‘imidagi keskin og‘riqlarni yo‘qotish uchun buyuriladi

A. mahalliy UF nurlanishlar

B. ultratovush bilan

C. massaj

D. * anestetiklar bilan yeletroforez

34. Galvanizatsiya bu davolash maqsadida qo‘llash

A. *50A gacha bo‘lgan doimiy uzluksiz va kuchlanishi 30-80 V tok

B. Gs chastotali sinusoidal almashinuvchi tok

C. kam kuchli (0,02mA) va yuqori kuchlanishli (20 kV) yuqori chastotali tok

D. katta kuchli (2A) va katta bo‘lmagan kuchlanishli (150-2000 V) yuqori chastotali elektrik tok

35. Sog‘lom tish pulpasi tok kuchiga reaksiya beradi

A. 20-30 mA

B. * 2-6 mA

C. 60mA

D. 1000 mA

36. Tish qattiq to‘qimalarining yuqori yediruvchanligida modda almashinuv jarayonlarini yaxshilash maqsadida buyuriladi:

A. elektruyqu

B. umumiy UB nurlanish

C. mahalliy UB nurlanish

D. * yoqa sohasi galvanizatsiyasi

37. Davolovchi massaj ketma-ketlikda bajariladi

A. ishqalash, silash, moslashtirish, mushtlash, vibratsiya

B. vibratsiya, mushtlash, moslashtirish, silash, ishqalsh

C.* silash, ishqalash, moslashtirish, mushtlash, vibratsiya

D. mushtlash, vibratsiya, ishqalash, silash, moslashtirish

38. DDT terapiyani qo‘llashga qarshi ko‘rsatma bo‘lib hisoblanadi.

- A. uch shoxli nerv nevrалgiyasi
- B. surunkali periodontit xuruji
- C. so‘lak bezlari kasalliklari
- D. * yomon sifatli xosila, qon ketishga moyillik

39. Infraqizil nurlanishni fizik ta‘siri nimaga asoslangan?

- A. fotoximik effekt
- B. * issqlik effekt
- C. ossilyator effekt
- D. ionizatsiya

40. Gipotermiya uchun ishlatiladi

- A. * xloretil
- B. novokain
- C. dikain
- D. trimekain

42. Suv bilan davolovchi muolajalarda qaysi harorati indefferent hisoblanadi?

- A. 20° C dan kam
- B. 20-33° C
- C.* 34-36° C
- D. 37-39° C

43. Gipertrofik gingivitni shishli formasida yallig‘lanishni olish uchun elektroforez buyurish mumkin

- A. *10% kalsiy xlorid eritmasi anoddan
- B. 10% kalsiy glyukonat eritmasi anoddan
- C. 5% kalsiy glyukonat eritmasi
- D. 10% kalsiy xlorid eritmasi anod va katoddan almashtirib

44. Surunkali paradontitda darsonvalizatsiya buyuriladi, agar ... mavjud bo‘lsa

- A. o‘tkir yallig‘lanish
- B. lotsal absces mavjudligi
- C. tishdagi cho‘kindilar
- D. * venoz dimlanish va shish

45. Elektruyquni ta‘sir mexanizmi

- A. *po‘stloq va po‘stloq ostini tormozlanishi
- B. po‘stloqni tormozlash va po‘stloqni stimulyatsiya qilish
- C. po‘stloqni tormozlash
- D. po‘stloq ostini tormozlash

46. Aeroionlarni fiziologik ta‘siri(noto‘g‘risini chiqaring)

- A. desensibilizatsiya
- B. gipotenziv
- C. * issiqlik
- D. sedativ

47. O‘g‘iz bo‘shlig‘i balneoterapiyasida qo‘llanilmaydi

- A. aftoz stomatit
- B. gingivit
- C. paradantoz
- D.* so‘lak bezlari oqmalarida

48. Yuz-jag' sohasidagi yallig'lanish jarayonlarning boshlan g'ich davrlarida belgilangan fizioterapevtik muolajalar ta'minlaydi:

- A. yiringlash davrini rivojlantiradi
- B. *jarayonlarni qaytishi
- C. to'qimalar regeneratsiyasi
- D. yiringli o'choqni bo'shishi

49.* So'laktosh kasalligida katta bo'lmagan toshni chiqishida stimulyatsiya uchun buyurish mumkin

- A. gidroterapiya
- B. mikro to'lqin terapiya
- C. sinusoidal modullashgan toklar
- D. UCh elektr maydoni

50. Zotiljam xastaligida qaysi uslub samarali xisoblanadi

- A. * induktotermiya
- B. franklinizatsiya
- C. Darsanval usuli
- D. magnit bilan davolash

5- VARIANT

1. Galvanizatsiyada tokni qaysi turi qo'llaniladi?

- A. Quyi chastotali impulsli tok
- B. yuqori kuchlanishli tok
- C. *kam kuchli va past kuchlanishli doimiy tok
- D. quyi chastotali almashinuvchi tok

2. Magnitoterapiyaga ko'rsatma:

- A. flegmona
- B. absces
- C. qon ketishga moyillik
- D. karbunkul
- E. *barcha javoblar noto'g'ri

3. Massaj turlariga kirmaydi:

- A. *kompresion
- B. manual
- C. apparat orqali
- D. suv osti
- E. davolovchi

4. Qisqa to'lqinli ultra binafsha nurlanishni mikroorganizmga jarohatlovchi ta'sirmexanizmi tavsiflanadi:

- A. nafas siklida bioximik jarayonlarni buzilishi bilan
- B. hujayra qobig'ini buzilishi bilan
- C.* nuklein kislotasi va hujayra yadrosi oqsillarini fotolizi bilan
- D. kavitatsiya effekti bilan

5. Doimiy tok yordamida organizmga dori vositalarini qanday holatda yuborish mumkin?

- A. * ionlashgan
- B. molekulyar
- C. dipol
- D. atomar

6. Galvanizatsiyada anod ostida bo'ladigan jarayon

- A. hujayra membranasi o'tkazuvchanligini oshishi
- B. modda almashinuv jarayonlarining kuchayishi

C. asab tolalarini qo'zg'aluvchanligini kushayishi

D.* asab tolalarini qo'zg'aluvchanligini pasayishi

7. Qaysi aerozollar ko'proq o'tuvchan xususiyatga ega?

A. * Yuqori dispersli

B. past dispersli

C. o'rta dispersli

D. mayda dispersli

8. Parafin terapiyaga qarshi ko'rsatma

A. *absses

B. chandiq-bitishmali jarayonlar

C. chakka-jag' bo'g'imi artrozi

D. uch shoxli nervi travmasi

E. mimika mushaklarni spastik mioziti

9. Infra qizil giperemiya uchun tavsifli belgilar

A.* terida qizil dog'lar

B. aniq chegaralangan

C. terini bir maromda qizarganligi

D. nurlanishdan 6 soat o'tganidan keyin teri rangini qayta tiklanishi

10. Elektr uyqu terapiyada elektrodlarni joylashishi

A. peshona-so'rg'ichsimon o'siq

B. *ko'z- so'rg'ichsimon

C. bitemporal

D. peshona-ensa

E. ko'zga va bo'yin umurtqalarini yuqori qismiga

11. SMT va DDT ga qarshi ko'rsatma

A. sinishlardagi

B. lat yeyishlardagi

C. chiqishlar

D.* buyrak tosh kasalligi

12. SVChni fiziologik ta'siri (noto'g'risini chiqarib tashlang)

A. yallig'lanishga qarshi

B. og'riq qoldiruvchi

C. bakteristatik

D.* sedativ

13. Ultratovush buyurishga qarshi ko'rsatma

A. yuz-jag' sohasini chandiq-bitishmali jarayonlari

B. tishdagi tosh

C. yuz-jag' sohasidagi surunkali yallig'lanish jarayonlari

D. * jag' suyagi sinishidagi osteosintezi

E. yuz nervi nevriti

14. Galvanizatsiyaga ko'rsatma

A. Jag'suyagini sinishi qon ketish xavfi bilan

B. * yuz nervi nevriti bilan

C. teri sezgirligini buzilishi

D. furunkulyoz

E. stomatit

15. Diadinamik tok muolajalari paytida bemorlarni o'rganib qolishini pasaytirish maqsadida qo'llaniladi

- A. muolaja davomiyligini oshirish
- B. tok kuchini oshirish
- C. muolajani 30 minutdan keyin takrorlash
- D. muolajada 2-4 ta diadinamik tok turlarini qo'llash
- E. *muolajada 2-4 ta diadinamik tok turlarini qo'llash va tok kuchini sekinlik bilan oshirish

16. UVChni fiziologik ta'siri (noto'g'risini chiqarib tashlang)

- A. qon tomirlarni kengaytiruvchi
- B. retikuloendotelial tizimni stimullovchi
- C. bakteriostatik
- D.* antikoagulyatsiyalovchi
- E. dehidratatsiyalovchi

17. Ultratovushni ta'sir etuvchi faktori

- A. yuqori chastotali tok
- B. magnit maydon
- C. elektrik maydon
- D.* mexanik to'lqinlar

18. Jag' suyagi sinishida konsolidatsiya jarayonini kuchaytirish maqsadida qo'llaniladi

- A.* lazeroterapiya
- B. UVCh terapiya
- C. ultratovush
- D. Galvanizatsiya
- E. darsonvalizatsiya

19. Mahalliy darsonvalizatsiyaning bakteriotsid ta'siri nima bilan tavsiflanadi?

- A. mikroorganizmlarda modda almashinuv jarayonlarini buzilishi bilan
- B. ion nurlanish ta'siri bilan
- C. ta'sir joyida fagositozni kuchayishi bilan
- D.* mikroorganizmlar hujayra qobig'ini destruksiyasi bilan
- E. elektrolizda hosil bo'lgan mahsulotlar hisobiga hujayra lizisi

20. Stomatitda buyuriladigan fizik faktor:

- A. galvanizatsiya
- B. ultratovush terapiya
- C. DDT terapiya
- D.* Ultrabinafsha nurlanish
- E. infra qizil nurlanish

21. Yorug'likning fizik tabiati

- A. yuqori chastotali elektromagnit to'lqinlari oqimni
- B. o'tuvchi radiatsiya oqimi
- C. o'ta yuqori chastotali elektromagnit to'lqinlar oqimlari
- D.* optik diapazonli elektromagnit to'lqinlari

22. Parafin-ozokerit terapiyaga qarshi ko'rsatma

- A.*yarali stomatit
- B. chakka-jag' bo'g'imi artrozi
- C. yuz yumshoq to'qimalari jarohati

D. paradantoz

23. Dushning ta'sir mexanizmi

A. *mexanik

B. so'rtiruvchi

C. yallig'lanishga qarshi

D. og'riq qoldiruvchi

24. Elektroforez usuli yo'l qo'yadi

A. nerv to'qimani o'rganish ga

B. muskul to'qimani o'rganish ga

C. * organizmni chegaralangan sohasida dori vositasini ta'sirini konsentratsiyalash

D. tish pulpasining elektrq o'zgaruvchanligini o'rganish

25. Bolada tish kariesini oldini olish maqsadida homiladorga buyuriladi

A. mahalliy infraqizil nurlanish

B. umumiy franklinizatsiya

C.* umumiy ultrabinafsha nurlanish

D. mahalliy ultrabinafsha nurlanish

26. Yuz-jag' sohasi kasalliklarida galvanizatsiyaning qaysi uslubi qo'llaniladi?

A.* bergone yarim niqobi

B. ko'z ensa uslubi

C. Vermelyu bo'yicha umumiy galvanizatsiya

D. Sherbak bo'yicha yoqa

27. Qaysi tok turlari darsonvalizatsiyada qo'llaniladi?

A. past kuchli va kuchlanishli doimiy tok

B. past kuchli va kuchlanishli almashinuvchi tok

C. * kam kuchli va yuqori kuchlanishli yuqori chastotali tok

28. Magnitoterapiya qo'llanilmaydi

A. chakka-pastki jag' bo'g'imi kasalliklarida

B. so'lak bezlari yallig'lanishida

C.* yuz-jag' o'smalarida

D. jag' sinishlarida

29. Tish jarohatida o'tkazish zarur

A. elektroog'riq qoldirish

B. elektrostimulyasiya

C. * elektroodontodiagnostika

D. elektroforez

30. Galvanizatsiya metodida qo'llaniladigan omil:

A. Kichik kuchdagi va yuqori kuchlanishdagi o'zgaruvchan tok

B. Kichik kuchdagi, past chastotali doimiy impulsli tok

C. * Katta bo'lmagan kuchdagi va past kuchlanishdagi doimiy tok

D. Yuqori chastota va kuchlanishdagi tok

E. Ultrayuqori chastotali tok

31. Galvanik tokning harakatidan kelib chiqqan biofizik effektlar o'z ichiga oladi:

A. Gaz zaryadli effektini

B.* Ion konsentratsiyasini o'zgarishini

C. Erkin radikallar hosil bo'lishini

D. Qutblangan toklarni paydo bo'lishini

E. Mexanik tebranishlarni

32. Galvanizatsiya va dorili elektroforez quyidagi kasalliklarga qarshi ko'rsatma hisoblanadi

A.* Galvanik tokni individual ko'tara olmaslik

B. Piodermiya

C. Teri sezuvchanligi buzilishi

D. O'tkir yiringli o'rta otit

E. O'tkir bosqichli dermatit

33. Dorili elektroforez metodining ustunligi:

A.* Dori moddalarini terili deposini yaratish

B. Patologik o'choq sohasiga bevosita ta'sir ko'rsatish

C. Allergik reaksiyaning amalda yo'qligi

D. Dori moddalarining og'riqsiz yuborilishi

E. Dori moddalarining bo'shliq ichiga yuborilishi

34. Dorili elektroforez metodining kamchiliklari:

A. Dorili elektroforez uchun hamma dorilarni ishlatilib bo'lmasligi

B. Ko'pchilik dorilarning qutbliligining noma'lumligi

C.* Yuborilgan dorini aniq miqdorini belgilash qiyinligi

D. Ifodalangan allergik reaksiya

E. Dori moddasini og'riqli kiritish

35. Elektr uyquda ta'sir etuvchi omil buA. Kichik kuchli tok va past kuchlanishli doimiy tok

B. Sinusoidal tok

C. Yarimsinusoidal shakldagi impulsli tok

D.* To'g'ri burchak shaklidagi impuls toki

E. Eksponensial tok

36. Elektr uyquda og'riqsizlantirish ta'sir mexanizmida asosiy rol o'ynaydi...

A.* Bosh miya limbik sistemasida endorfin ishlab chiqarilishi

B. Biologik aktiv moddalarni paydo bo'lishi

C. Qonda globulin oqsil fraksiyasining oshishi

D. Simpatiko-adrenal sistema funksiyasining oshishi

E. Erkin radikallarning hosil bo'lishi

37. Elektr uyqu metodida quyidagi diapozon chastotalari ishlatiladi

A. *1-160Gs

B. 170-500 Gs

C. 600-900 Gs

D. 1000-1500 Gs

E. 1600-2000Gs

38. Diadinamoterapiyada ta'sir etuvchi omil buA. Doimiy tok

A. Yuqori chastotali va past kuchlanishli impulsli tok

B. Sinusoidal shakldagi impulsli tok

D.* Yarim sinusoidal shakldagi impulsli tok, orqa eksponent bo'yicha tortilish bilan

E. To'g'ri burchak shaklidagi impulsli tok

39. Amplitulsterapiya metodida ta'sir qiluvchi omil buA. Doimiy tok

- A. Kichik kuchdagi, yuqori chastotali va kuchlanishdagi impuls toki
- B.* Sinusoidal shakldagi impulsli tok, modulirlangan past chastotali tebranishlar
- D. To'g'ri burchak shaklidagi impulsli tok
- E. Yuqori chastotali o'zgaruvchan tok

40. Elektr uyqu bilan davolashning quyidagi asosiy samarasi bor:

- A.* Sedativ
- B. Trofik
- C. Og'riqsizlantirish
- D. Yallig'lanishga qarshi
- E. Desensibillovchi

41. Elektr uyqu bilan ta'sir etilganda quyidagi mexanizmlar ishtirok etadi

- A. Po'stloq
- B.* Po'stloq-po'stloq osti
- C. Miyada bevosita ta'sirga ega tok hosil bo'ladi
- D. Gumoral
- E. Reflektor

42. Elektr uyqu qo'llash quyidagi kasalliklarga ko'rsatma bo'ladi.

- A. * Nevrozlar
- B. Oshqozon yara kasalligi
- C. Neyrodermitt
- D. Gipertoniya kasalligi 3 bosqichi
- E. Surunkali gaymorit

43. Elektr uyqu qo'llash quyidagi kasalliklarga qarshi ko'rsatma bo'ladi

- A. Kuyish kasalligi
- B. *O'tkir yallig'langan ko'z kasalligi
- C. Enurez
- D. Yuzning o'tkir bosqichdagi dermatiti va ekzema
- E. Fantom og'riqlar

44. Diadinamik tokning og'riqsizlantirish mexanizmida asosiy rol ni quyidagi omil o'ynaydi:

- A. Pereferik nerv oxirlarining blokadasi
- B. Qon aylanishining yaxshilanishi
- C. * Markaziy nerv sistemasida shakllangan dominant vibratsiya
- D. To'qima ekssudatsiyasining oshishi
- E. Biologik aktiv moddalarning hosil bo'lishi

45. Quyidagi kasalliklarda diadinamoterapiya qarshi ko'rsatma hisoblanadi

- A. Bo'g'im ichi o'tkir shikastlanishi
- B.* Yurak ishemik kasalligi ritm buzilishi ifodalangan sinusli bradikardiya ko'rinishida
- C. O'tkir yallig'lanish jarayoni
- D. Obliteratsiyalovchi endoarterit
- E. Surunkali yallig'lanish kasalligi

46. Quyidagi kasalliklarda diadinamoterapiya ko'rsatma hisoblanadi

- A. ChPJB artroz
- B. Periferik arteriyalarning obliteratsiyalovchi aterosklerozi

C. * Umurtqalararo osteoxondroz ildizcha sindromi bilan

D. O'tkir pnevmoniya

E. Biriktiruv apparatining yirtilishi

47. Nerv-muskul apparatini quvvatlantirish uchun diadinamik toklarning quyidagi turi qo'llaniladi

A. Bir yarim davrli uzluksiz

B. Ikki yarim davrli to'liqinli

C. *Bir yarim davrli ritmik

D. Uzun davrli tok

E. Qisqa davrli tok

48. Sinusoidal modulirlangan tok bilan davolash quyidagi kasalliklarda ko'rsatma bo'ladi

A. Oshqozon va 12 barmoqli ichak yara kasalligi

B. O'tkir tromboflebit

C. * O'tkir bel-dumg'aza radikuliti

D. Yurak ritmining bradikardiya ko'rinishida buzilishi

E. Bog'lama uzilishi o'tkir davri

49. Elektrodiagnostik tekshiruvda aniqlanadi:

A. * kapillyar qon aylanishi buzilishlari

B. elektrqo'zg'aluvchanlik buzilishlari

C. venoz qon aylanishi buzilishlari

D. shikastlanish joyini aniqlash

E. arterial qon aylanishi buzilishlari.

50. Galvanizatsiya metodida qo'llaniladigan omil:

A. Kichik kuchdagi va yuqori kuchlanishdagi o'zgaruvchan tok

B. Kichik kuchdagi, past chastotali doimiy impulsli tok

C. * Katta bo'lmagan kuchdagi va past kuchlanishdagi doimiy tok

D. Yuqori chastota va kuchlanishdagi tok

E. Ultrayuqori chastotali tok

6-variant

1. Reabilitatsiya so'zi qaysi tildan olingan?

E. *lotin;

F. nemis;

G. arab;

H. ingliz tili;

2. Reabilitatsiya nimani oldini oladi?

E. tez qarishni;

F. a'zolar funksiyasining buzilishi;

G. ruhiy va jismoniy holatning yomonlashuvi;

H. *kasalliklarning asoratini;

3. Tibbiy reabilitatsiya deganda nima tushuniladi?

E. *medikamentoz terapiya, fizioterapiya, DJBT, davolovchi dieta, surunkali

F. infeksiya uchoqlarini sanatsiya qilish, patologik o'zgarishlarni xirurgik

G. korreksiya qilish;

H. erta ijtimoiy mehnatga qaytarish;

4.Jismoniy rivojlanish deganda nima tushuniladi?

E. to'qima va hujayralarning o'zgarish jarayoni;

F. *morfologik va funksional xususiyatlarning yig'indisi;

G. harakat faolligi rejimiga rioya qilish;

H. Barchasi

5.Kasbiy reabilitatsiyaning vazifasi nimalardan iborat?

E.*kasbiy malakani tiklash yoki boshqa kasbga o'rgaatish, bemorni ishga joylashtirish

F.masalasini hal qilish;

G. a'zolarning funksiyasini tiklash;

H. bemorni to'laqonli yashashga imkoniyat yaratish;

6.Ijtimoiy reabilitatsiya nima?

E. *nogironlarni davlat darajasidagi ayrim ijtimoiy huquqlari va imtiyozlarini kafolatlovchi normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish, shuningdek ularni amalga oshirishni ta'minlash;

F. nogironlarni umrini uzaytirish;

G. demografik ko'rsatkichni o'zgartirish;

H. imtiyozlarni kafolatlovchi normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish;

7.Tibbiy va ruhiy reabilitatsiyaning asosiy prinsiplari nimalardan

iborat?

E. *bosqichma-bosqich, hamma tadbirlarning uzviyligi, shartli ravishda o'z vaqtida o'tkazish, reabilitatsiyaning zamonaviy vositalari va usullari, individual yondashish;

F. bosqichma-bosqich va tadbirlarning uzviyligi;

G. reabilitatsiyaning eng zamonaviy vositalari;

H. hamma tadbirlarning uzviyligi, shartli ravishda o'z vaqtida o'tkazish;

8.Tibbiy va ruhiy reabilitatsiya boqichlariga nimalar kiradi?

A.shoshilinch reabilitatsiya, statsionar, sanatoriya, ambulatoriya-poliklinika;

V.shoshilinch va statsionar reabilitatsiya;

S.ambulatoriya-poliklinika va sanatoriya;

D.pedagogik va psixologik vositalarni qo'llashni tashkillashtirish;

9.Statsionar bosqichda qanday tadbirlar o'tkaziladi?

E. *davolovchi harakat rejimi, parhez tavsiyalari, bemorning ruhiy holatini o'rganish va uning kasaliga va jarohatiga bo'lgan munosabati, stats.bosqichda harakat faolligi rejimini saqlashni tushuntirish, infeksiya uchoqlarini sanatsiya qilish va qondosh kasalliklarni davolash;

F. bemor va uning qarindoshlariga kasallik va jarohat haqidagi tushunchani to'g'ri shakllantirish;

G. davolovchi harakat rejimi, parhez tavsiyalari;

H. infeksiya uchoqlarini sanatsiya qilish va qondosh kasalliklarni davolash;

10.Sanatoriya bosqichdagi reabilitatsiyaning asosiy vazifalari nimalardan iborat?

E. *tabiiy va fizik faktorlar yordamida bemorlarni ish faoliyatini oshirish, psixopatologik sindromlarni kamaytirish yoki bartaraf etish, kasbiy faoliyatga tayyorlash, kasallikning qo'zg'alishini oldini olish, medikamentoz terapiyani amalga oshirish va ikkilamchi profilaktikani amalga oshirish;

F. psixopatologik sindromlarni kamaytirish yoki bartaraf etish;

G. kasalliklarni qaytalanishini va asoratlarini oldini olish;

H. medikamentoz terapiya va va ikkilamchi profilaktikani amalga oshirish;

11.Sport tibbiyoti fani nimani o'rgatadi?

A.jismoniy mashq va sport bilan shug'ullanishni odam organizmi, uning sistema va organlariga ta'sirini o'rgatadi;

V.jismoniy tarbiya va sport bilan shug'ullanuvchilarning yoshlari va jinsiy xususiyatlari haqida ma'lumot beradi;

S.trener – mutaxassislarni tayyorlashda sport ilmining tibbiy-biologik bo‘limidir;

D.*salomatlikni saqlash va mustahkamlash, kasalliklarni davolash va oldini olish;

12.O‘rta asrda sport tibbiyoti faniga asos solgan olim kim?

E. *Abu Ali ibn Sino;

F. Beruniy;

G. Umar Xayyom;

H. Navoiy;

13. O‘zbekistonda jismoniy tarbiya va sportni tibbiy xizmat bilan ta’minlash qanday olib boriladi?

E. *maxsus tibbiy-jismoniy tarbiya xizmatlari (kabinetlar, dispanserlar) va sog‘liqni saqlash tizimi – davolash-profilaktik muassalari orqali,

F. territorial prinsipda amalga oshiriladi;

G. sog‘liqni saqlash tizimi – davolash-profilaktik muassalari orqali;

H. territorial prinsipda maxsus tibbiy-jismoniy tarbiya xizmatlari orqali;

14.Tibbiy pedagogik nazoratning maqsadi nima?

E. *mashq mashg‘ulotlarini organizmga bo‘lgan tasirini, sportchini o‘z imkoniyatini baholash, sihat-salomatligini aniqlash, qayta tiklashda pedagogik va psixologik vositalarni qo‘llashni tashkillashtirish;

F. sihat-salomatlikni aniqlash va mashg‘ulotlarni tashkil qilish;

G. sportchi o‘z imkoniyatini baholash;

H. qayta tiklashda pedagogik va psixologik vositalarni qo‘llashni tashkillashtirish;

15.Keng tarqalgan tibbiy pedagogik usulni aniqlang.

E. *anamnez, tana og‘irligini aniqlash, yurak urish sonini sanash, qon bosimini o‘lchash, qo‘shimcha va takroriy sinamalar o‘tkazish;

F. anamnez, elektrokardiografiya;

G. elektromiografiya, tonometriya;

H. somatoskopiya, elektrokardiografiya;

16. Sportchilarda ko‘p uchraydigan holatni belgilang

E. *jismoniy va o‘ta zo‘riqish;

F. surunkali kasalliklarning asorati, sog‘liqqa zarar keltiruvchi odatlar;

G. zo‘riqish, sovuq qotish;

H. ko‘p ovqat yeyish, o‘ta zo‘riqish;

17. Sportchilarda nevroz va nevrozga o‘xshash holatlarning bo‘lishiga sabab nima?

E. *psixik va jismoniy zo‘riqish, haddan tashqari jismoniy kuchlanish, kun tartibining qo‘pol buzilishi;

F. haddan tashqari jismoniy kuchlanish;

G. tayanch-harakat apparatini tez-tez shikastlanishi;

H. kun tartibining buzilishi, to‘yib ovqatlanmaslik, yomon sifatli ozuqalar qabul etish;

18. Jismoniy rivojlanishga ta’sir qiluvchi omillarga nimalar kiradi?

E. *irsiyat, konstitutsiya, ijtimoiy, iqtisodiy, moddiy va maishiy ishlab chiqarish omillari, uyqu, ovqatlanish, jismoniy tarbiya va sport;

F. uyqu, ovqatlanish, yoshi, jinsi, har xil kasalliklar;

G. giperkineziya, qaddi-qomat, tana tuzilishi;

H. tayanch-harakat apparatining harakatchanligi va h.k.;

19. Jismoniy rivojlanishni asosiy tekshirish usullari

F. *antropometriya, miografiya, dinamometriya, somatoskopiya;

G. miografiya, somatoskopiya;

H. dinamometriya, palpatsiya;

I. perkussiya, antropometriya;

J.

20. Sportchilarda eng ko‘p uchraydigan markaziy nerv sistemasi kasalliklarini belgilang

- E. *osteoxondroz, radikulit, nevroz;
- F. artrit, bosh miyaning chayqalishi, radikulit;
- G. artrit, radikulit, miozit;
- H. miyaning chayqalishi, radikulit;

21. Sport sohasida massaj birinchi bo‘lib qaerda qo‘llanilgan?

- E. *Gretsiyada;
- F. Rossiyada;
- G. Misrda;
- H. Hindiston;

22. Massajchi massaj muolajasini boshlashdan oldin nimalarni ko‘rikdan o‘tkazishi lozim?

- E. *teri, teri osti yog‘ qavati, normadagi limfatik tugunlar, puls, taxikardiya, bradikardiya, bo‘g‘im, boylam, pay, korin bo‘shlig‘idagi a‘zolar va boshqalar;
- F. teri osti yog‘ qavati, og‘riqlar;
- G. miogeloz (mushaklardagi qattiqliklar) va boshqalar;
- H. teridagi kattiqliklar, og‘riqlar va chandiqlar;

23. Massajchi hamshiralarning vazifalari va ish normasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligining qaysi buyrug‘ida ifodalangan?

- A*1995 yil, 22.05, 228– buyruq, 1-ilova;
- V.4- buyruq, 2008 yil, 4 yanvar;
- S.2012 yil,28 mart;
- D.80 – buyruq;

24. Bitta massaj muolajasining birligi sifatida qancha vaqt davomida bajarilgan ish qabul qilingan?

- A*.10 minut;
- V.40 minut;
- S.20 minut;
- D.15 minut;

25. Massaj muolajasining davom etish vaqti nimalarga bog‘lik?

- E. *yoshi, bo‘yi, tana og‘irligi, teri osti yog‘ qatlami va mushaklar, bemorning ahvoli, massaj qilinayotgan soha, massajning turi va boshqalarga;
- F. massaj qabul qiluvchining individual xususiyatlariga;
- G. massaj qilinayotgan soha hajmiga;
- H. tana og‘irligi, teri osti yog‘ qatlami qalinligiga;

26. Qultiq osti gidroadenitida UVCh kondensatorlari qanday joylashtiriladi?

- E. *bittasi qo‘ltiq ostiga, ikkinchisi tegishli yelkaga;
- F. bittasi qo‘ltiq ostiga, ikkinchisi kuraklar orasiga;
- G. bittasi qo‘ltiq ostiga, ikkinchisi ko‘krak sohasiga;
- H. ikkalasi ham qo‘ltiq ostiga;

27. Surunkali tonzillitda kondensatorlar qanday joylashtiriladi?

- E. *burchak hosil qilib;
- F. uzunasiga;
- G. ko‘ndalang;
- H. burunga tekkizib;

28. Talassoterapiya deb nimaga aytiladi?

- E. *dengizda cho‘milish;
- F. quyosh vannalari;
- G. mineral vannalar;
- H. basseynga cho‘milish;

29. Gelioterapiya deb nimaga aytiladi?

- E. *quyosh vannalari;

- F. dengizda cho‘milish;
- G. havo vannalari;
- H. ultrabinafsha nurlar bilan davolash;

30. Suv bilan davolash usulini belgilang

- E. *gidroterapiya;
- F. gelioterapiya;
- G. talassoterapiya;
- H. ionoterapiya;

31. Infraqizil nurlanishni fizik ta’siri nimaga asoslangan?

- A. fotoximik effekt
- B. *issqlik effekt
- C. ossilyator effekt
- D. ionizatsiya

32. Gipotermiya uchun ishlatiladi

- A. * xloretil
- B. novokain
- C. dikain
- D. trimekain
- E. lidokain

33. Suv bilan davolovchi muolajalarda qaysi harorati indefferent hisoblanadi?

- A. 20° C dan kam
- B. 20-33° C
- C. * 34-36° C
- D. 37-39° C

34. Gipertrofik gingivitni shishli formasida yallig‘lanishni olish uchun elektroforez buyurish mumkin

- A.* 10% kalsiy xlorid eritmasi anoddan
- B. 10% kalsiy glyukonat eritmasi anoddan
- C. 5% kalsiy glyukonat eritmasi
- D. 10% kalsiy xlorid eritmasi anod va katoddan almashtirib

35. Surunkali paradontitda darsonvalizatsiya buyuriladi, agar ... mavjud bo‘lsa

- A. o‘tkir yallig‘lanish
- B. lotsal absces mavjudligi
- C. tishdagi cho‘kindilar
- D. * venoz dimlanish va shish

36. Elektruyquni ta’sir mexanizmi

- A.* po‘stloq va po‘stloq ostini tormozlanishi
- B. po‘stloqni tormozlash va po‘stloqni stimulyatsiya qilish
- C. po‘stloqni tormozlash
- D. po‘stloq ostini tormozlash

37. Aeroionlarni fiziologik ta’siri(noto‘g‘risini chiqaring)

- A. desensibilizatsiya
- B. gipotenziv
- C.* issiqlik
- D. sedativ

38. Ichki a’zolarini massaj qilishda vibratsiyaning qaysi usuli qo‘llaniladi?

- I. *turtish;

- J. silash;
- K. ishqalash;
- L. vibratsiya;

39. Quymich nerv tolasining massajida qaysi usul ko'proq qo'llaniladi?

- I. *labil vibratsiya – nerv tolasini bo'ylab;
- J. ishqalash;
- K. ezish;
- chayqatishlar;

40. Diadinamoterapiyada ta'sir etuvchi omil bu A. Doimiy tok

- A. Yuqori chastotali va past kuchlanishli impulsli tok
- V. Sinusoidal shakldagi impulsli tok
- S.* Yarim sinusoidal shakldagi impulsli tok, orqa eksponent bo'yicha tortilish bilan
- L. To'g'ri burchak shaklidagi impulsli tok

41. Amplipulsterapiya metodida ta'sir qiluvchi omil bu A. Doimiy tok

- B. Kichik kuchdagi, yuqori chastotali va kuchlanishdagi impuls toki
- C.* Sinusoidal shakldagi impulsli tok, modulirlangan past chastotali tebranishlar
- D. To'g'ri burchak shaklidagi impulsli tok
- E. Yuqori chastotali o'zgaruvchan tok

42. Elektr uyqu bilan davolashning quyidagi asosiy samarasi bor:

- A. * Sedativ
- B. Trofik
- C. Og'riqsizlantirish
- D. Yallig'lanishga qarshi
- E. Desensibillovchi

43. Magnitoterapiyaga ko'rsatma:

- A. flegmona
- B. abscess
- C. qon ketishga moyillik
- D. karbunkul
- E. * barcha javoblar noto'g'ri

44. Massaj turlariga kirmaydi:

- A. * kompression
- B. manual
- C. apparat orqali
- D. suv osti
- E. davolovchi

45. Ultratovush buyurishga qarshi ko'rsatma

- A. yuz-jag' sohasini chandiqlik-bitishmali jarayonlari
- B. tishdagi tosh
- C. yuz-jag' sohasidagi surunkali yallig'lanish jarayonlari
- D. * jag' suyagi sinishidagi osteosintezi
- E. yuz nervi nevriti

46. Galvanizatsiyaga ko'rsatma

- A. Jag' suyagini sinishi qon ketish xavfi bilan
- B. * yuz nervi nevriti bilan

C. teri sezgirligini buzilishi

D. furunkulyoz

E. stomatit

47. Diadinamik tok muolajalari paytida bemorlarni o'rganib qolishini pasaytirish maqsadida qo'llaniladi

A. muolaja davomiyligini oshirish

B. tok kuchini oshirish

C. muolajani 30 minutdan keyin takrorlash

D. muolajada 2-4 ta diadinamik tok turlarini qo'llash

E. * muolajada 2-4 ta diadinamik tok turlarini qo'llash va tok kuchini sekinlik bilan oshirish

48. UVChni fiziologik ta'siri (noto'g'risini chiqarib tashlang)

A. qon tomirlarni kengaytiruvchi

B. retikuloendotelial tizimni stimullovchi

C. bakteriostatik

D. * antikoagulyatsiyalovchi

E. dehidratatsiyalovchi

49. Ultratovushni ta'sir etuvchi faktori

A. yuqori chastotali tok

B. magnit maydon

C. elektrik maydon

D. * mexanik to'lqinlar

50. Galvanizatsiya bu davolash maqsadida qo'llash

A.* 50 mA gacha bo'lgan doimiy uzluksiz va kuchlanishi 30-80 V tok

B. Gs chastotali sinusoidal almashinuvchi tok

C. kam kuchli (0,02mA) va yuqori kuchlanishli (20 kV) yuqori chastotali tok

D. katta kuchli (2A) va katta bo'lmagan kuchlanishli (150-2000 V) yuqori chastotali elektrik tok

6.4 AMALIY KO'NIKMALAR

Infeksion kasalliklar bo'yicha epidemiologik tekshiruv algoritmi

Maqsad: Kasallik tarqalishini aniqlash, manba va yo'llarni bartaraf etish.

Bosqichlar:

1. Ma'lumot olish:

-Tibbiyot muassasasi yoki aholidan kasallik holati haqida xabar qabul qilish.

2. Zudlik bilan borish:

-Kasallik aniqlangan joyga зудlik bilan boriladi.

3. Bemor(lar) bilan suhbat:

-So'rovnoma o'tkazish: kasallik boshlanishi, simptomlar, ovqat, suv, aloqa qilgan shaxslar haqida.

4. Epidemiologik aloqa aniqlash:

-Bir vaqt va joyda kasallanganlarning umumiy jihatlarini aniqlash (makon, ovqat, tadbir).

5. Manba qidirish:

-Oziq-ovqat, suv, kontaktlar, hayvonlar, parazitlar va boshqa manbalarni aniqlash.

6. Namuna olish:

-Oziq-ovqat, suv, najas, qon, tupurik, idishlar, ishchi qo'llaridan tahlil uchun namuna olinadi.

7. Tahlil topshirish:

-Tahlillar sanitariya-laboratoriyasiga topshiriladi.

8. Profilaktika va dezinfeksiya:

-Zararsizlantirish choralari, izolyatsiya, va gigiyena talablari joriy qilinadi.

9. Hisobot yozish:

-Epidemiologik tekshiruv dalolatnomasi tuziladi va rahbariyatga taqdim etiladi.

Oziq-ovqat shoxobchalarida sanitariya holatini tekshirish algoritmi

Maqsad: Oziq-ovqat zaharlanishi, infeksiyon kasalliklar tarqalishini oldini olish.

Bosqichlar:

1. Tashrif oldidan reja tuzish

-Tekshiriladigan joy ro'yxati, sanasi, mas'ul shaxslar aniqlanadi.

2. Xodimlarni tibbiy ko'rikdan o'tganligini tekshirish

-Tibbiy daftarcha va ko'rik natijalari.

3. Oshxona va ishlab chiqarish joyini ko'zdan kechirish

-Pol, devor, jihozlar, ovqat pishirish texnologiyasi.

4. Suv ta'minoti va kanalizatsiya holati
5. Sovutgich va harorat nazorat qilish moslamalari mavjudligi
6. Tayyor ovqatlardan namuna olish (zarurat bo'lsa)
7. Sanitariya holati haqida xulosa yozish

-Zarur chora-tadbirlar ko'rsatilib, ogohlantirish yoki ma'muriy jazo belgilanadi.

Dezinfeksiya ishlarini tashkil etish algoritmi

Maqsad: Yuqumli kasalliklarning tarqalishini oldini olish.

Bosqichlar:

- 1.Ob'ekt aniqlanadi – maktab, bog'cha, bozor, uy, oshxona va h.k.
- 2.Qanday kasallik bo'yicha dezinfeksiya o'tkazilishi aniqlanadi
- 3.Kerakli vosita tanlanadi (xlor, sulfohlorantin, kalsiy gipoxlorit)
- 4.Eritma tayyorlanadi – kerakli konsentratsiyada
- 5.Ishchi himoya kiyimini kiyadi
- 6.Nam usulda tozalash ishlari olib boriladi
- 7.Sanitariya nazorati uchun hisobot tuziladi.

Tibbiy kuzatuv va monitoring algoritmi

Bosqichlar:

- 1.Karantindagi shaxs ro'yxatga olinadi;
- 2.Kunlik simptomlar so'raladi (harorat, yo'tal, nafas olish);
- 3.Shaxsiy gigiyena va uy sharoitida izolyatsiya tavsiya qilinadi;
- 4.Tibbiy yordam kerak bo'lsa, darhol yuqtiruvchi brigada chaqiriladi;
- 5.Monitoring davomida barcha ma'lumotlar kartotekaga yoziladi.

Tibbiy-ma'lumotnoma va hisobotlar yuritish algoritmi

Maqsad: Nazorat, monitoring va tahlil uchun to'g'ri hujjat yuritish.

Bosqichlar:

- 1.Sanitariya-epidemiologik tekshiruv kartasi to'ldirish;
- 2.Laboratoriya tahlil javoblarini biriktirish;
- 3.Xodimlar tibbiy ko'rigini ro'yxatga olish;
- 4.Kasallik aniqlanganda zudlik bilan xabar berish blankasi to'ldirish;
- 5.Haftalik va oylik hisobotlarni tayyorlash va topshirish.

Bolalar muassasalarida (maktab, bog'cha) sanitariya-gigiyena holatini tekshirish algoritmi

Maqsad:

Bolalar salomatligini saqlash, yuqumli kasalliklarning oldini olish, gigiyenik muhitni ta'minlash.

Bosqichlar:

1.Tekshiruvni rejalashtirish:

-Muassasa rahbariyati bilan kelishilgan holda tashrif rejalashtiriladi.

2.Binoning umumiy holatini ko'zdan kechirish:

-Sinfxonalar, yotoqxonalar, oshxona, hojatxonalar, sport zallari.

3.Harorat va shamollatish tizimini tekshirish:

-Issiqlik, yorug'lik, havo aylanish darajasi.

4.Ichimlik suvi sifatini tekshirish:

-Suv manbai, saqlash sharoiti, bakteriologik tahlil zarurati.

5.Oziqlanish holatini tekshirish:

-Taomnomani sanitariya talablariga mosligi, mahsulotlarning yaroqlilik muddati.

6.Xodimlarning tibbiy ko'rigi:

-Tibbiy daftarchasi va periodik ko'riklar mavjudligi.

7.Sanitariya-gigiyena talablari buzilishi aniqlansa:

-Aniqlangan kamchiliklar bo'yicha dalolatnoma tuziladi.

-Xulosa beriladi va tuzatish bo'yicha ko'rsatmalar beriladi.

Yuqumli kasalliklar holatida bemorlar bilan ishlash algoritmi

Maqsad:

Bemorlarni erta aniqlash, izolyatsiya qilish, kasallik tarqalishini oldini olish.

Bosqichlar:

1. Bemorni aniqlash:
 - Poliklinika yoki mahalla doirasida shubhali bemor aniqlansa, simptomlar aniqlanadi.
2. Tibbiy hujjatlarni rasmiylashtirish:
 - Formulyarlar to'ldiriladi (masalan, 058/y shakli).
3. Izolyatsiya qilish choralari ko'rish:
 - Uyda yoki kasalxonada alohida sharoitda bo'lishi ta'minlanadi.
4. Kontaktlar aniqlanadi:
 - Oila a'zolari, hamkasblar, bog'cha/maktab guruhi a'zolari.
5. Uyda davolanayotganlar uchun tavsiyalar:
 - Alohida idish, gigiyena vositalari, xona shamollatish, dezinfeksiya.
6. Sanitariya ma'lumotnomasi tayyorlash:
 - Mahalla fuqarolar yig'iniga va tibbiyot muassasasiga taqdim etiladi.

Mahalla, bozor va jamoat joylarida sanitariya holatini baholash algoritmi

Maqsad:

Ommaviy joylarda sanitariya-gigiyena talablariga rioya qilinishini nazorat qilish.

Bosqichlar:

1. Ob'ekt tanlanadi:
 - Bozor, avtoturargoh, jamoat hojatxonalari, choyxonalar, sport maydonchalari.
2. Tozalik va chiqindi tashlash tizimi ko'zdan kechiriladi:
 - Chiqindi qutilari, tozalash rejasi, maxsus xizmatlar ishi.
3. Ichimlik suvi mavjudligi va holati:
 - Suvning sifati, gigiyenik talablarga mosligi.
4. Savdo rastalari holati:
 - Oziq-ovqat mahsulotlarining saqlanishi, sovutkichlar mavjudligi.
5. Jamoat hojatxonalari:
 - Dezinfeksiya ishlari, gigiyena vositalari mavjudligi.
6. Hisobot yoziladi:
 - Sanepid xulosa, ko'rsatmalar va kamchiliklar dalolatnomasi rasmiylashtiriladi.

Kasb kasalliklari va ishlab chiqarish omillarini baholash algoritmi

Maqsad:

Mehnat sharoitlarini baholash, kasb kasalliklarini oldini olish.

Bosqichlar:

1. Tashrif oldidan ish joyi haqida ma'lumot yig'ish:
 - Ishlab chiqarish turi, zararli omillar.
2. Ishlab chiqarish muhitini baholash:
 - Shovqin, chang, vibratsiya, yoritish, harorat, toksik moddalar.
3. Xodimlarning tibbiy ko'rikdan o'tganligini tekshirish:
 - Ishga kirishdan oldingi va davriy ko'riklar.
4. Shaxsiy himoya vositalarining mavjudligi:
 - Niqob, qo'lqop, ko'zoynak va boshqa himoya vositalari.
5. Kasb kasalliklariga shubha bo'lsa:
 - Mutaxassis vrachga yuboriladi, dalolatnoma rasmiylashtiriladi.
6. O'rganilgan holatlar asosida hisobot tuzish:
 - Zarur hollarda sanitariya talablariga rioya etilmaganlik haqida ogohlantirish beriladi.

Sanitariya-ma'rifat ishlarini tashkil qilish algoritmi

Maqsad:

Aholining sanitariya-gigiyena bilimlarini oshirish, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish.

Bosqichlar:

1. Tadbir mavzusini aniqlash:
 - Masalan: "Ovqatdan zaharlanishning oldini olish", "Ichimlik suvi gigiyenasi".
2. Ma'lumot tayyorlash:
 - Rukn, buklet, slayd, plakat, videorolik.
3. Ma'rifiy uchrashuv o'tkazish:
 - Maktab, mahalla, jamoat joylarida ma'ruzalar o'qish.
4. Aholining savollariga javob berish:
 - O'ziga xos muammolarni eshitib, individual tavsiyalar berish.
5. Tadbirni baholash va hisobot tuzish:
 - Ishtirokchilar soni, mavzu samaradorligi, takliflar.

Maktabgacha bo'lgan muassasalar loyihalarining ekspertizasi:

Maqsad : Mazkur ish bolalar muassasalari ishining samaradorligini baholash bo'yicha maqsadli tekshirish o'tkazishning bir qismi hisoblanadi.

HARAKAT ALGORITMI:

1. Tavsia etilgan ma'lumotlarning to'liqligi va sifatining tahlili.

2. Tushuntirish xati bilan tanishish:

- muassasaning vazifasi va quvvati;
- qurilish joyi;
- yer maydoni kattaligining o'lchamlari;
- bolalar maydonchalarining mavjudligi, jihozlanishi, guruhlarga doir ajratilishi.

3. Quyidagi ta'riflar bo'yicha vaziyatli rejani baholash:

- ob'ektning tug'ri joylashganligi;
- atrofidagi va o'rab turgan ob'ektlar;
- sanitariya-himoya mintaqasining mavjudligi va kattaligi.

4. Quyidagi ko'rsatkichlar bo'yicha bosh rejani baholash:

- binoning tuzilishi (shakli), maydonda joylashishi, yer maydonining mintaqalarga bo'linishi;
- qurilish maydonining foizlardagi ifodasi;
- kukalamzorlashtiriladigan maydonning foizlardagi qiymati.

5. Bino kesmalarini baholash:

- qavatlar soni, qavatlar bo'yicha xonalarning joylashishi;
- guruhlab ajratish prinsipining ta'minlanganligi;
- guruhlarga doir xonalar to'plami va ularga ta'rif;
- majlislar va jismonii tarbiya zaliga ta'rif;
- ovqatxona va kirxonalarga ta'rif;
- tibbiy xonaning mavjudligi va jihozlanishi.

6. Sanitar-texnik jihozlarni baholash:

- isitilishi, yoritilishi, shamolatilishi;
- suv ta'minoti, kanalizatsiya;
- chiqindilarni chetlashtirish tizimi.

7. Xulosa tuzish (f. 303/u) va uni jurnalga qayd qilish.

Umumta'lim maktablari loyihalarining ekspertizasi

Maqsad: Mazkur ish bolalar muassasalari ishining samaradorligini baholash bo'yicha maqsadli tekshirish o'tkazishning bir qismi hisoblanadi. Bunday tekshirishlar ilmiy-tekshirish ishlarini bajarishda ham o'tkazilishi mumkin.

Harakat algoritmi:

1. Taqdim ztilgan loyiha ma'lumotlarining to'liqligi va sifatining taxlili.

2. Tushuntirish xati bilan tanishish.

3. Vaziyatli rejani baholash.

4. Bosh rejani baholash.

5. Bino kesmalarini baholash:

- binolar soni, ularning tuzilishi, qavatligi;
- kirish eshiklarining soni, ularning joylashgan urni;

- asosiy funksional xonalarning to'g'ri jihozlanganligi;
- yordamchi xonalar, o'quv ustaxonalarining mavjudligi va joylashishi;
- sport zali, rekreatsiya xonalari;
- ma'muriy, jamoat, xo'jalik-turmush xonalariga ta'rif.

6.Sanitar-texnik jihozlarni baholash.

7.Xulosa tuzish (f. 303/u) va uni jurnalda qayd qilish.

Yozgi sog'lomlashtirish ishlarining samaradorligini baholash

Maqsad: Mazkur ish bolalarni sog'lomlashtirish muassasalari ishining samaradorligini baholash bo'yicha maqsadli tekshirish o'tkazishning bir qismi hisoblanadi. Bunday tekshirishlar ilmiy-tekshirish ishlarini bajarishda ham o'tkazilishi mumkin.

Ishlarni o'tkazish uchun quyidagilar zarur: har bir smenaning boshida va oxirida bolalarni tibbiy ko'rikdan o'tkazishdan olingan ma'lumotlar, smena davomida bolalarning kasallanishi haqidagi ma'lumotlar, antropometr, dinamometr, spirometr.

Harakat algoritmi:

1. Sog'lomlashtirish ishlarini o'tkazish sharoitlarini baholash:

- bolalarning joylashtirilganligi;
- suv ta'minoti, kanalizatsiya;
- hududning obodonlashtirilganligi;
- bolalarning ovqatlantirilishi;

- sport-sogʻlomlashtirish ishlari;
- xonalar va hududning sanitar holati.

2.Smena boshida va oxirida bolalarni tibbiy koʻrikdan oʻtkazish maʼlumotlarini tahlil qilish:

- u yoki bu kasalligi bor boʻlgan bolalar soni, %;
- amaliy sogʻlom bolalar soni, %;
- bolalarni sogʻlomlik guruhlarini boʻyicha taqsimlanishi.

3.Smena boshida va oxirida bolalarning jismoniy rivojlanish darajalarini baholash:

- vazni;
- oʻpkaning tiriklik sigʻimi;
- mushaklar kuchi (yoki mushaklarning chidamliligi);
- Ketli indeksi.

4.Olingan maʼlumotlarni taqqoslash (2,3 - bandlar), oʻtkazilgan sogʻlomlashtirish tadbirlarining samaradorligi haqida yakun chiqarish, sogʻlomlashtirish ishlarini takomillashtirish boʻyicha tavsiyalar berish.

Aholining kasallanishini oʻrganish

Kasallanish- aholining sanitar holatini, sogʻliqni saqlash organlari faoliyatining sifati va samaradorligini baholovchi muhim mezonlardan biri hisoblanadi. Kasallanishning dinamikasini oʻrganish aholi oʻrtasida kuzatiladigan patologiyalarning oʻzgarishi va siljishini namoyon qilish uchun zarurdir.

Mazkur koʻnikmani oʻzlashtirish uchun: OʻzR viloyatlari boʻyicha oxirgi yillardagi kasallanish haqidagi maʼlumotlar: “Yuqumli kasalliklar haqida shoshilinch xabarnoma” toʻldirilgan varaqlar (f.058/u); aholining kasallanish koʻrsatkichlarini oʻrganish va hisoblash usullari; kalkulyator zarur.

Harakat algoritmi:

1 Tekshirishning maqsadi va vazifasini aniqlash.

2 Zaruriy statistik materiallarni to'plash (kasallanish haqidagi ma'lumotlar).

3 Statistik ko'rsatkich ma'lumotlarini guruhlash va hisoblash.

4 Olingan natijalarni tahlil qilish, xulosa chiqarish va kasallanish ko'rsatkichlarini kamaytirish uchun amaliy takliflar ishlab chiqish.

1 Kasallanish bo'yicha materiallar yig'ishni tashkil etishda qanday omillar hisobga olinadi?

+iqlimiy- geografik sharoitlar

+demografik ko'rsatkichlar

-kartografik ko'rsatkichlar

-epidemiologik ko'rsatkichlar

2 Atmosfera havosini ifloslantiruvchi moddalarni ta'siri natijasida yuzaga keladigan o'tkir zaharlanish qanday sharoitlarda yuzaga keladi?

+ifloslantiruvchilarning yuqori konsentratsiyasi

+shtil

-qurunning past konsentratsiyasi

-atmosferaning shamol esadigan payti

O'lim sabablarini o'rganish

Aholining o'limi aholining salomatlik holatini baholashdagi muxim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Aholining o'lim darajasini va uning sabablarini o'rganish aholiga ko'rsatilayotgan tibbiy xizmatning sifatini yaxshilashga va aholining kasallanishi va

o'limini kamaytirishga qaratilgan maqsadli sog'lomlashtirish tadbirlarini o'tkazishni asoslashga yordam beradi.

Ko'nikmani o'zlashtirish uchun : muayyan hududda va o'rganilayotgan ma'lum vaqt ichida aholining o'limi haqidagi ma'lumotlar; to'ldirilgan "O'lim haqidagi vrachlik guvohnomasi"(f.106/u); o'lim ko'rsatkichlarini hisoblash usuli zarur.

Harakat algoritmi:

1 Tekshirishning maqsadi va vazifasini aniqlash.

2 Zaruriy statistik materiallarni to'plashni o'tkazish

3 Tanlangan materiallarni guruhlash va ma'lumotnoma tayyorlash

4 Statistik o'lim ko'rsatkichlarini hisoblash

5 Olingan ma'lumotlarni tahlil qilish, xulosalar chiqarish va aholining o'lim ko'rsatkichini pasaytirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish

1 Kasallanishni o'rganish usullarini ko'rsating?

+tibbiy yordamga murojatlar bo'yicha

+tibbiy ko'rik natijalari bo'yicha

+o'lim sabablari bo'yicha

-yuqumli kasallik ma'lumotlari bo'yicha

-yuqumsiz kasallik ma'lumotlari bo'yicha

-gelmintologik kasalliklar bo'yicha

2 Aholi kasallanishini o'rganish bo'yicha DPMLardan olinadigan zarur

materiallar guruhiga nimalar kiradi?

+1 tibbiy yordamga murojatlar bo'yicha

+tibbiy ko'rik

+dispanser hisobot

-bioximik ko'rsatkichlar

-bakteriologik ko'rsatkichlar

-mikrobiologik ko'rsatkichlar

Kommunal ob'ektlarning qurilishi uchun yer uchastkasining ajratilishi bo'yicha sanitariya xulosasini berish

Mazkur ko'nikma turli xildagi ob'ektlarni qurish sohasida OSN ning eng muhim qismi hisoblanadi. Ko'nikmani amalga oshirish uchun: «O'zR ning «Aholini sanitar

epidemiologik osoyishtaligini ta'minlash to'g'risida»gi qonuni (2015), tumanning sanitar holati ha qidagi ma'lumotnoma, muvofiq ob'ektlar uchun SanQ vaM lar zarur.

Harakat algoritmi:

- Ob'ektning qurilishi uchun yer uchastkasini ajratish bo'yicha maxsus komissiyani quyidagi tarkibda tuzish: mahalliy hokimiyat vakili, buyurtmachining vakili, loyihalashtiruvchi tashkilotning vakili, SEOJSX vrachi yordamchisi.

-Yer uchastkasining o'lchamlarini kelishib olish.

-Sanitariya - himoya mintaqasini inobatga olish (agar bunga zaruriyat bo'lsa).

-Yer osti suvlarining joylashish balandligi, ochiq suv havzalarining mavjudligi.

-Chiqindi suvlarining chiqarilishi mumkinligini baholash.

-Joyning relefini baholash, yer uchastkasining insolyasiyasi, yo'l tarmoqlarining mavjudligi.

-Yillik shamollar yoʻnalishini hisobga olish.

-Ajratilgan yer uchastkasining sanitar va epidemiologik holati, ilgari bu joydan qanday maqsadlarda foydalanilgan.

-Mahalliy kanalizatsiya tarmogʻiga ulanishning mumkinligi (agar boʻlsa).

-Obʻektni ichimlik suvi bilan taʼminlash mumkinligini baholash.

-Yer uchastkasini tanlash boʻyicha xulosa tuzish (f. 301/u) va qayd daftariga yozib qoʻyish (302/u).

Markazlashgan suv taʼminoti uchun suv manбайдan foydalanish mumkinligi haqida xulosa berish

Mazkur koʻnikma markazlashgan suv taʼminotini tashkil qilish uchun u yoki bu suv manбайдan foydalanish mumkinligi haqidagi savolni hal qilish uchun zarur va OSN-ning aholini suv bilan taʼminlanishini gigienik nazorati sohasidagi muhim qismi xisoblanadi. Xulosani tuzish uchun: 951-2011 Davlat Standarti, suv manbaini sanitar tekshirishdan oʻtkazilganligi toʻgʻrisidagi maʼlumotlar, manbadagi suvning sifatini laboratoriyada tekshirilish natijalari zarur.

Harakat algoritmi:

1 Vazifani belgilash va suvni laboratoriyada tekshirish uchun kerak boʻladigan miqdori.

2 Suv manbaini sanitar-topografik tekshirishdan oʻtkazish, laboratoriya tekshirishlari uchun suv namunalari olish va ularni laboratoriyaga

jo‘natish.

3 O‘tkazilgan tekshirish materiallarini jamlash, ularning to‘liqli-gini baholash.

4 Materiallarning tahlili bilan suv manbaini quyidagi yo‘nalishlar bo‘yicha baholash:

- suv manbaining tabiati, uning debiti va sanitar holati;
- suv manbaining ma‘lum muddatga mo‘ljallangan debiti holatini va ifloslashi mumkin bo‘lgan manbalarini taxmin qilish;
- manbadan suvni olish mumkinligi va sanitariya himoya mintaqalari-ni tashkil qilish;
- suvning sifat ko‘rsatkichlarining 951-2000 Davlat Standarti talablariga muvofiqligi;
- suv manbaining toifasi va uni 950-2011 Davlat Standarti talablari darajasigacha yetkazish maqsadida, suvni tozalash uchun kerak bo‘ladigan tadbirlar.

5 Markazlashgan suv ta‘minoti uchun suv manбайдan foydalanish mumkinligi haqida umumiy xulosa tuzish

Turar-joy binolari, madaniy – maishiy ob‘ektlar, davolash-profilaktika muassasalarini foydalanishga qabul qilish

Mazkur ish turi OSN turar-joy va jamoat muassasalari qurilishi sohasining muhim bir qismi hisoblanadi. Sanitariya vrachi mazkur ishni ob‘ektlarni foydalanishga qabul qilish hay‘atining a‘zosi sifatida bajaradi. Ob‘ektni foydalanishga qabul qilishda quyidagi materiallar zarur: Mazkur ob‘ektning loyihasi, ob‘ektni dastlabki qabul qilish bayonnomasi, qurib bitkazilgan ob‘ekt.

Harakat algoritmi:

1 Texnik hay'at tarkibini o'rganish (buyurtmachi, bosh pudratchi, ishni bajaruvchi pudratchi, shahar kommunal xo'jaligi bo'limining vaki-li, sanitariya vrachi).

2 Yangi qurilish ob'ektini ko'rikdan o'tkazish bilan dastlabki qabul qilish bayonnomasini to'ldirish.

3 Dastlabki qabul qilish bayonnomasini loyiha bilan taqqoslash.

4 Ob'ektni foydalanishga topshirish bo'yicha Davlat komissiyasi ishida ishtirok etish va bayonnoma tuzish:

- qurilishning nomi va manzilgohi;

- hay'at tarkibi;

- tugallangan ob'ektga qisqacha ta'rif;

- qurilish ishlarining belgilangan muddatda bajarilganligi;

- tasdiqlangan loyihadan chetga chiqish holatlari;

- umumqurilish, sanitar-texnik va maxsus ishlarning sifati;

- kamchilik va nuqsonlarni ro'yobga chiqarish;

- ob'ektni foydalanishga qabul qilish mumkinligi to'g'risida hay'atning xulosasi.

Nazorat ostidagi ob'ektlarda sanitariya qoidalari va gigienik me'yorlarning buzilganligi uchun ma'muriy choralar va jarimalarni rasmiylashtirish

Mazkur ish turiga zaruriyat nazorat ostidagi ob'ektlarda gigienik talablarning bir necha bor buzilish holatlari kuzatilganda tug'iladi.

Harakat algoritmi:

1 Ob'ektni teshirishdan o'tkazish va sanitariya tekshiruvi bayonnomasini tuzish (f. 315/u).

2 Sanitar-gigienik va epidemiyalarga qarshi me'yorlar va qoidalarning buzilganligi haqida dalolatnoma tuzish (f. 309/u) - sanitariya vrachi tomonidan tuziladi.

3 Jarima solish to'g'risida Bosh sanitar vrachining qarorini chiqarish (f. 310/u).

4 Jarima solingan shaxsga jarimani ixtiyoriy ravishda qisqa muddat ichida topshirilishi kerakligini (jarima solish uchun qaror chiqqan kundan so'ng 15 kun ichida) ko'rsatish.

ko'rsatkichni tekshirish va baholash

Mazkur turdagi tekshirish amalda hamma nazorat ostidagi ob'ektlarda amalga oshiriladi. Tekshirishni bajarish uchun quyidagilar zarur:

termometr, termoanemometr, hamda olingan natijalarni baholash uchun shunga muvofiq SanQva M.

Harakat algoritmi:

1 Xonadagi o'rtacha haroratni aniqlash:

-o'lchashlarni poldan 1,5 m balandlikda, 3-4 daqiqa davomida har bir nuqtada kam deganda 3 tadan o'lchash amalga oshiriladi.(bolalar muassasalarida 0,8 m balandda);

-hamma o'lchashlar natijasiga ko'ra o'rtacha qiymat hisoblanadi.

2 Vertikal yo'nalishda havo haroratining farqi (gradienti) qiymati o'lchanadi:

-haroratni 0,1 va 1,1 balandlikda o'lchash o'tkaziladi.

-o'lchangan qiymatlar o'rtasidagi farq topiladi.

3. Gorizontal yo'nalish bo'yicha harorat farqi (gradient)ni aniqlash:

-tashqi devor va devorlardan 1 m uzoqlikda o'lchash amalga oshiriladi;

-o'lchangan qiymatlar o'rtasidagi farq topiladi.

4. Olingan natijalarni bayonnomaga to'ldiriladi.

5. Shunga muvofiq SanQva M dan kerakli gigienik talabalarni yozib olinadi. Olingan o'lchash natijalari gigienik talablar bilan taqqoslanib baholanadi.

VAZIYATLI MASALALAR

Vaziyatli masala №1

Siz tuman sanitariya-epidemiologiya osoyishtalik bo'limida ishlovchi vrach yordamchisiz. Tuman markaziy bozorida ovqatlanish shoxobchalari faoliyat yuritmoqda. So'nggi 2 kun ichida tumandagi yuqumli kasalliklar bo'limiga 7 nafar fuqaro ovqatdan zaharlanish belgilari bilan murojaat qilgan. Bemorlarning hammasi bozor hududida

joylashgan “Xush Ta’im” nomli oshxonada ovqatlanliklarini bildirgan. Simptomlar: ko‘ngil aynishi, qusish, qorin og‘rig‘i, ich ketishi, ba’zilarida harorat ko‘tarilishi.

Vaziyatli masala №2

Tuman shifoxonasiga 6 nafar fuqaro bir xil simptomlar bilan murojaat qilgan: ko‘ngil aynishi, qusish, ich ketish, qorin og‘rig‘i. Barchasi bir kun avval ko‘chadagi fastfud turg‘un savdo nuqtasida “sho‘rva va tandir kabob” iste’mol qilgan.

Vaziyatli masala №3

Qishloq aholisida 2 kundan buyon ko‘plab odamlar ich ketish, holsizlik, isitma bilan shifokorga murojaat qilmoqda. Tahlillar natijasida bir nechta bemorda **dizenteriya** aniqlangan. Suv tahlili sanitar-epidemiologiya markazi tomonidan olinmagan.

Vaziyatli masala №4

Tuman maktablaridan birining oshxonasida ishlovchi xodimda teri toshmasi va yiringli yaralar aniqlangan. Tekshiruv davomida uning 2 yildan beri tibbiy ko‘rikdan o‘tmaganligi ma’lum bo‘ldi.

Vaziyatli masala №5

Mahalla masjidi va bolalar bog‘chasida gripp bilan kasallanish ko‘paygan. Siz ushbu hududlarda dezinfeksiya va profilaktik chora-tadbirlarni tashkil qilishingiz lozim.

Vaziyatli masala №6

Shifoxonaga bir bemor og‘ir ahvolda keltirilgan. Bemor ko‘zidan shikoyat qildi. Vrach so‘rovi vaqtida uni metall bilan ishlaydigan korxonada amaliyot o‘tayotganligi ma’lum bo‘ldi. Bemorning yoshi 18 da. Bunga sabab nima, sizning tavsiyangiz?

Vaziyatli masala №7

Ish vaqtida payvandchining ko‘ziga shikast yetdi. Buning sababi nima? Bunday holatda qanday profilaktik tadbirlar o‘tkazilishi kerak?

Vaziyatli masala №8

Paxta dalalariga zaharli ximikatlarni sepishda qanday profilaktik chora-tadbirlarga amal qilish kerak?

Vaziyatli masala №9

Sanepidxizmat xodimlari tomonidan qaysi hollarda umumiy ovqatlanish korxonalarida ishlaydigan xodimlarni ishdan chetlashtiradi? Sanepidxizmat vrach yordamchisi xodimi sifatida siz qanday chora ko‘rasiz?

Vaziyatli masala №10

Ishlab chiqarish korxonalarida baxtsiz hodisalarni oldini olish uchun chora-tadbirlar tuzing.

Vaziyatli masala №11

Chang kasalliklarini oldini olish chora-tadbirlarini tuzing.

Vaziyatli masala №12

Kimyo korxonasida kasbga oid zaharlanishga qarshi chora-tadbirlarni tuzing.

Vaziyatli masala №13

Bosmaxonaning xarf terish sexida ishlaydigan ishchilar o'rtasida mehnat gigienasi vrach yordamchisi qanday sanitariya oqartuv ishlarini olib borishlari kerak?

Vaziyatli masala №14

Tibbiy profilaktika ishi vrachining assistentlari nazorat ostiga olingan ob'ektlar ustidan ogohlantiruvchi sanitariya nazoratini qaysi vaqtda o'tkazadilar?

Vaziyatli masala №15

Toshket viloyati Sanepidxizmati tomonidan sanitariya gigiena laboratoriyasiga tekshiruv uchun quduq suvi olib kelindi, suvdan o't hidi kelyapti, suv tekshirilganda 3 ballni tashkil etdi, bu suvni ichish mumkinmi? Buni siz qanday izohlaysiz?

Vaziyatli masala №16

Shayxontohur tuman Sanepidxizmati tomonidan sanitariya gigiena laboratoriyasiga tekshirishga suv olib kelishdi. Suvni silindrga quyib uning tagiga SNELLIN №1 shrifti qo'yildi. Bunda suvning tiniqligi 20sm ni tashkil etadi. Bu suv haqida sizning fikringiz?

Vaziyatli masala №17

Tarkibida vitamin S bo'lgan ho'l meva va sabzavotlarni qanday saqlanadi? SEOJSX vrach yordamchisi sifatida sizning fikringiz?

Vaziyatli masala №18

Qushxonaga brusellyoz bilan kasallangan mol keltirildi, bu molni so'yib iste'mol qilishga ruxsat berasizmi? Bunday holatda Sizning fikringiz?

Vaziyatli masala №29

Katta partiyadagi go'sht va baliq mahsulotlarini muzdan tushirish yo'li qanday?

Vaziyatli masala №20

Maktab o'quvchisining onasi farzandining milklari qonayotganligi sababli, vrach nazorati ko'rigiga olib keldi. Bunday holatda vrach bolaga qanday tashxis qo'yadi? Unga qanday ovqatlarni tavsiya qiladi?

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TIBBIY TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH MARKAZI
RESPUBLIKA O‘RTA TIBBIYOT VA FARMATSEVTIKA XODIMLARINI
MALAKASINI OSHIRISH VA ULARNI IXTISOSLASHTIRISH MARKAZI
ANDIJON FILIALI “SANITARIYA –EPIDEMIOLOGIK OSOYISHTALIK VA
JAMOAT SALOMATLIGI XIZMATI VRACH YORDAMCHISI” MALAKA
OSHIRISH YO‘NALISHIDAGI ISHCHI O‘QUV DASTURI” GA
TAQRIZ.

“Sanitariya –epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati vrach yordamchisi” ishchi o‘quv dasturining maqsadi: Tibbiy profilaktika ishi sohasida faoliyat olib boruvchi o‘rta tibbiyot xodimlarini har tomonlama yetuk, yetarli bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishlariga erishish, ular faoliyatini yanada takomillashtirish; aholi o‘rtasida profilaktik chora-tadbirlarni o‘tkazish, sog‘lom turmush tarzini targ‘ib etishda yangi nazariy bilimlarni amaliy ko‘nikmalar orqali mustahkamlash va chuqur bilimlarni egallashga qaratilgan. Shuning bilan birga o‘rta tibbiyot hodimlari O‘zbekiston Respublikasi SSV tomonidan chiqarilgan mutaxassislikka oid buyruqlarni va ular asosida ishlashni bilishlari zarur.

“O‘zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati” fani o‘quv dasturiga kiritilgan. Bugungi kun talablariga muvofiq, mutaxassislarini, faoliyati jarayoniga informatsion va kompyuter texnologiyalaridan keng foydalanishga yo‘naltirish maqsadida dasturga “Tibbiyotda raqamli texnologiyalar” fanidan soatlar kiritilgan. Ushbu fanlar dasturi o‘rta tibbiyot xodimlariga kompyuter asoslari bo‘yicha zarur bo‘lgan bilimlarni berishga yo‘naltirilgan.

Mazkur ishchi o‘quv dasturi sanitariya–epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati tizimida faoliyat yuritayotgan vrach yordamchilarining kasbiy bilim, ko‘nikma va malakalarini zamonaviy talablar asosida oshirishga qaratilgan bo‘lib, amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar hamda sog‘liqni saqlash tizimi ehtiyojlariga muvofiq ishlab chiqilgan. O‘quv dasturida sanitariya-gigienik va epidemiologik nazoratni amalga oshirish, yuqumli va yuqumsiz kasalliklarning oldini olish, atrof-muhit omillarining aholi salomatligiga ta‘sirini baholash, biologik xavfsizlikni ta‘minlash hamda sanitariya-epidemiologik tadbirlarni tashkil etish masalalari keng yoritilgan. Nazariy bilimlar amaliy mashg‘ulotlar bilan uzviy bog‘langan holda rejalashtirilgani tinglovchilarning kasbiy kompetensiyalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Dasturda vrach yordamchisining amaliy faoliyatida muhim hisoblangan laboratoriya tekshiruvlari bilan ishlash, dezinfeksiya va sterilizatsiya tadbirlarini nazorat qilish, favqulodda epidemiologik vaziyatlarda harakat qilish algoritmlari, mehnat muhofazasi va xavfsizlik texnikasi qoidalariga alohida e‘tibor qaratilgan.

Mavzular mazmunan dolzarb, mantiqan izchil va ketma-ketlikda bayon etilgan bo‘lib, o‘quv yuklamasi va soatlar taqsimoti malaka oshirish kurslari uchun belgilangan talablar asosida shakllantirilgan. Tinglovchilarning bilim va ko‘nikmalarini baholash tizimi aniq va tushunarli tarzda ko‘rsatilgan.

Mazkur ishchi o‘quv dasturi sanitariya–epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati vrach yordamchilarining kasbiy malakasini oshirishga to‘liq javob beradi hamda uni malaka oshirish kurslarida amaliyotga joriy etish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi.

Sanitariya epidemiologik
jamoat salomatligi qo‘riqchisi
boshqarmasi o‘rinbosari

I.Sotvoldiev

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TIBBIY TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH MARKAZI
RESPUBLIKA O‘RTA TIBBIYOT VA FARMATSEVTIKA XODIMLARINI
MALAKASINI OSHIRISH VA ULARNI IXTISOSLASHTIRISH MARKAZI
ANDIJON FILIALI “SANITARIYA –EPIDEMIOLOGIK OSOYISHTALIK VA
JAMOAT SALOMATLIGI XIZMATI VRACH YORDAMCHISI” MALAKA
OSHIRISH YUNALISHIDAGI ISHCHI O‘QUV DASTURI” GA
T A Q R I Z.

Ushbu ishchi o‘quv dasturi Mamlakatimizda Tibbiy profilaktika ishi sohasida faoliyat olib boruvchi o‘rta tibbiyot xodimlarini har tomonlama yetuk, yetarli bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishlariga erishish, ular faoliyatini yanada takomillashtirish; aholi o‘rtasida profilaktik chora-tadbirlarni o‘tkazish, sog‘lom turmush tarzini targ‘ib etishda yangi nazariy bilimlarni amaliy ko‘nikmalar orqali mustahkamlash va chuqur bilimlarni egallashga qaratilgan axoliga tibbiy xizmat ko‘rsatish darajasini oshirishga, asosanib yaratildi.

“Sanitariya –epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati vrach yordamchisi” yo‘nalishidagi malaka oshirish sikli bo‘yicha kasbiy o‘quv modul ishchi o‘quv reja asosida Respublika o‘rta tibbiyot va farmatsevt xodimlar malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi o‘qituvchilari va tibbiy ta‘limni rivojlantirish markazi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan. Ushbu kasbiy modul dasturi bo‘yicha “Sanitariya –epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati vrach yordamchisi” guruhlarida mehnat faoliyatida uzilish bo‘lmagan va uch yildan ortiq SEOJSX xamda Davolash profilaktika muassasalarida faoliyat yuritayotgan tibbiy profilaktika ishi tibbiyot xodimlari o‘qitiladi. Mazkur ishchi o‘quv dasturi sanitariya–epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati tizimida faoliyat olib borayotgan vrach yordamchilarining kasbiy salohiyatini oshirish, ularni zamonaviy sanitariya–epidemiologik talablar asosida tayyorlashga yo‘naltirilgan.

O‘quv dasturining mazmuni vrach yordamchisining amaliy faoliyatida zarur bo‘lgan sanitariya–gigienik nazorat, epidemiologik kuzatuv, profilaktik tadbirlarni rejalashtirish va amalga oshirish, shuningdek, aholi salomatligini muhofaza qilishga qaratilgan chora–tadbirlarni o‘z ichiga oladi. Dasturda biologik xavfsizlik, infeksiyon kasalliklarning oldini olish, dezinfeksiya va sterilizatsiya ishlarini tashkil etish masalalari yetarli darajada yoritilgan.

Nazariy mashg‘ulotlar amaliy mashg‘ulotlar bilan uyg‘unlashtirilgan bo‘lib, tinglovchilarda mustaqil fikrlash, vaziyatni tahlil qilish va kasbiy qarorlar qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, favqulodda sanitariya–epidemiologik holatlarda vrach yordamchisining vazifalari va mas‘uliyati aniq belgilab berilgan.

Mavzular mantiqiy ketma–ketlikda tuzilgan, o‘quv yuklamasi hajmi va soatlari malaka oshirish tizimi talablariga mos ravishda taqsimlangan. Bilimlarni baholash shakllari va nazorat turlari aniq belgilangan bo‘lib, o‘quv jarayonining samaradorligini ta‘minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, mazkur ishchi o‘quv dasturi sanitariya–epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xizmati vrach yordamchilarining kasbiy malakasini oshirish uchun zarur bo‘lgan barcha talablarga javob beradi va uni malaka oshirish kurslari amaliyotiga joriy etish maqsadga muvofiq deb topiladi.

**Sanitariya epidemiologik osoyishtalik va
jamoat salomatligi qo‘mitasi Andijon viloyat
boshqarmasi Epidemiologiya bo‘limi mudiri**

F.Imomov